

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HJALMAR

SÖDERBERG

Başkalarına
Âşık Kadınlar

Zeplin

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

HJALMAR SÖDERBERG (1869-1941) İsveçli roman yazarı ve eleştirmendir. Stockholm'de doğan yazar, 20 yaşında *Svenska Dagbladet* adlı gazetede yazarlık kariyerine başlamıştır. Altı yıl sonra *Förvillelser* (1895) adlı ilk romanı yayımlanmıştır. Söderberg sonraları kendini gazeteciliğe ve ilahiyat çalışmalarına adanmış; yazılarında Nazizm'i şiddetle eleştirmiştir. İsveç'te August Strindberg'le karşılaştırılan Söderberg 1941'de ölmüştür.

NİL TUNA 1990'da İzmit'te doğdu. Galatasaray Üniversitesi sosyoloji bölümünden mezun olduktan sonra editörlüğe ve çevirmenliğe başladı. Çevirisini yaptığı eserlerden bazıları şunlardır: *Kuyruk* (Basma Abdel Aziz), *Beyaz Diş* (Jack London), *Modern Avrupa Halkları Tarihi* (William A. Pelz).

Zeplin Kitap: Roman

©2019, Zeplin Kitap

Kitabın Özgün Adı

Doktor Glas

ISBN

978-605-7775-49-8

Sertifika No

35073

Tüm hakları saklıdır.

*Yayıncının yazılı izni
olmaksızın hiçbir yolla
çoğaltılamaz.*

Zeplin Kitap, bir Aylak

Adam Kültür Sanat

Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.

kuruluşudur.

Alemdağ Merkez Mah.

108. Sk. Karakoç Apt.

8-10/5 Çekmeköy İstanbul

Telefon

(0542) 586 7961

bilgi@aylakadamyayinlari.com

www.aylakadamdukkani.com.tr

Facebook: /zeplinkitap

Twitter: /zeplinkitap2

Instagram: /zeplinkitap

1. Basım

2019

Yayın Yönetmeni

Gökhan Sarı

Yayına Hazırlayan

Bülent Öztürk

Dizgi ve Mizanpaj

Ulaş Kantemir

Kapak Tasarım

Faruk Baydar

İç Baskı ve Cilt

İstiklal Matbaacılık Dağıtım

Paz. San. Tic. Ltd. Şti.

Adres

Maltepe Mahallesi Yılanlı

Ayazma Yolu Yıldız San.

Sitesi No: 18 Kat: 3

131/133 Cevizlibağ/

Zeytinburnu

Telefon

(0212) 481 9257

Sertifika No

23049

HJALMAR SÖDERBERG

BAŞKALARINA ÂŞIK KADINLAR

TÜRKÇESİ: NİL TUNA

Daha önce hiç böyle bir yaz yaşamamıştım. Mayıs ayından beri rutubetli bir hava dalgası var. Yoğun bir toz bulutu, sokakların ve pazar yerlerinin üzerinde kıpırdamadan duruyor.

İnsanlar ancak akşam çökünce ruhlarını canlandıracak bir meşgale bulabiliyorlar. Akşam gezintimden yeni döndüm. Hastalarımı ziyaret ettikten sonra neredeyse her gün yürüyüşe çıkıyorum. Artık yaz geldiği için çok hastam olmuyor. Doğudan istikrarlı, serin bir meltem esiyor. Yükselerek yavaşça gözden kaybolan sıcak hava dalgası yerini batıya doğru giden uzun, kırmızı bir perdeye bırakıyor. İşçileri taşıyan at arabalarının sesleri duyulmuyor artık, kulağa tek gelen, arada sırada yoldan geçmekte olan bir faytonun ya da tıngırdayan tramvayın zil sesi. Adımlarım beni yavaşça sokağa doğru çekiyor. Bazen bir tanıdıkla rastlaşıyorum, sokağın köşesinde durup bir süre laflıyoruz. Peki, bütün bu insanların içinde neden sürekli Papaz Gregorius ile karşılaşıyorum? Bu adamı ne zaman görsem, aklıma Schopenhauer'ın anlattığı bir hikâye gelir. Bir akşam, ağırbaşlı filozof, kendi kafesinin bir köşesinde, her zaman olduğu gibi yalnız başına oturuyormuş. Kafenin kapısı açılmış ve içeriye görüntüsü rahatsız edici biri girmiş. Schopenhauer, çehresi tiksinti ve nefret dolu bu adama önce bir bakış atmış, sonra oturduğu yerden hızla kalkarak elindeki sopayla adamın

kafasına vurmaya başlamış. Tüm bunlar, sadece adamın görüntüsü yüzünden olmuş!

Eh, ben Schopenhauer değilim sonuçta. Vasa köprüsünde, karşıdan bana doğru gelenin Papaz olduğunu görünce aniden durdum ve korkuluklara doğru dönerek o güzel manzarayı inceliyormuş gibi yaptım. Helgeand Adası'ndaki gri evler. Eski İskandinav tarzı kabinlerin çökmekte olan ahşap mimarisi dereye yansıyor. Koca yaşlı söğütlerin yaprakları ise derenin akan suyuna doğru uzanıyordu. Papaz'ın beni görmemesini ya da en azından arkam dönük olduğu için tanıyamamasını ümit ettim. Doğrusunu söylemek gerekirse, yanımda durduğunu birden bire fark ettiğimde, adamı neredeyse unutmuştum. Kollarını o da benim gibi korkuluğa yaslamış, kafasını hafifçe yana doğru kaldırmıştı -yirmi yıl önce Jacob's Kilisesindeki duruşuyla tam olarak aynı poz. Eskiden ailemle oraya giderdik. Bir sıra seçer, oraya dizilirdik. Yas tutan annem, hep yanıma otururdu. İşte o berbat çehresini ilk kez o zaman görmüştüm. Vaiz kürsüsünde zıplayıp, Tanrı'sıyla birlikte insanlara saldırgan söylevler verdiğini duyardım. Aynı koyu ve tıknaz surat, aynı sarıya kaçan kirli favoriler, belki şimdi sadece biraz daha gri ve gözlüklerinin arkasında aynı anlaşılmaz şekilde aşağılık bakış. Kaçmak imkânsız! Tıpkı diğerleri gibi, bu adamın da doktoruyum artık. Ağrı sızıları yüzünden beni görmeye geliyor bazen. "Bakın kimler gelmiş! İyi akşamlar Papaz, nasılsınız?" "Pek iyi değilim, aslında oldukça kötüyüm. Kalbim berbat durumda, düzensiz atıyor, hatta bazen geceleri duruyor, en azından bana öyle geliyor." "Bunu duyduğuma sevindim," diye düşündüm. "Seninle ilgili tek önemsedığım şey ölmen, seni yaşlı hergele, böylece seni görmekten tamamen kurtulacağım. Ayrıca, hayatı muhtemelen zindan ettiğin çok güzel, genç bir

karın var. Karın, sen öldüğünde, senden çok daha iyi bir adam bulacak ve tekrar evlenecek." Aklımdan geçenler bunlardı, ama yüzüne şunları söyledim: "Gerçekten mi? Ah, öyle mi? Belki de bir ara gelip beni bir görmelisiniz. Neyiniz olduğunu iyice bir araştırırız." Ama çoğu zaman, anlatmak istediği başka konular olurdu. Önemli konular: "Bu sıcak havalar hayra alamet değil." Ayrıca: "Bu kadar küçük bir adaya koca meclis binaları inşa etmek hiç akıl işi değil." Dahası: "Aslına bakarsanız, karım da kendini pek iyi hissetmiyor."

Nihayet çekip gitti, ben de kendi yoluma devam ettim. Stork-yrkobrinken Caddesi boyunca yürüyüp şehrin tarihi bölgesine vardım, sonra dar sokak aralarına sapmaya karar verdim. Yaklaşan akşam havası sıkışık geçitlerde, evlerin arasında kendini hissettirmeye başlamıştı. Bu sayede duvarlarda garip gölgeler oluşmuştu. Bu tür gölgeler bizim mahallede asla görülmezdi.

Peki ya Bayan Gregorius? Geçen gün bana yaptığı ziyaret oldukça tuhaftı. Gelmek için ameliyatta olduğum zamanı seçmişti. Geldiğini açıkça fark ettim, ancak doğru zamanda gelse de, hep en son girmek için bekler, kendisinden sonra gelenlere bile öncelik tanırdı. Sonunda içeri girdi. Yüzü kıpkırmızıydı, kekeliyordu. Nihayet, biraz boğazının ağrıdığı hakkında bir şeyler söyledi. Şimdiden daha iyi olmuştu bile. "Yarın yine gelirim, şimdi biraz acelem var," dedi.

Şimdiye kadar, henüz geri dönmedi.

Sokak aralarından geçerek Skeppsbron rıhtımına indim. Ay, Skeppsholmen Adası'nın üzerinde asılıp kalmıştı, mavi alacakaranlığın içinde limon sarısı gibi gözüküyordu. Ama benim sakin ve huzurlu ruh halim uçup gitmişti. Papazla karşılaşmak her şeyi berbat etmişti. Şu dünyada böyle insanlar olmak zo-

runda mı sanki! Birkaç zavallının bir kafede, masanın etrafında oturduklarında sürekli tartıştıkları eski bir bilmece vardır, herkes bilir: Duvardaki bir düğmeye basarak veya doğrudan kendi iradenle, Çinli bir memuru öldürüp bütün servetini cebine indirebilseydin, yapar mıydın? Bu soruya hiçbir zaman bir cevap bulmaya çalışmadım, belki de gerçekten fakir olmanın amansız ıstırabını hiç hissetmediğim için cevabı önemsemiyor da olabilirim. Ancak, duvardaki bir düğmeye basarak bir papazı öldürebilseydim, bunu yapacağıma canı gönülden inanıyorum.

Alışılmadık, cansız alacakaranlıkta eve doğru yürürken, sıcağın tıpkı öğle ortası gibi bunaltıcı olduğunu hissettim. Kungsholmen'in fabrika bacalarının ötesinde bir tabaka şeklinde uzanan kırmızı toz bulutları gittikçe kararıyor, henüz uykudan uyanmamış bir felaketi andırıyordu. Şapkam elimde, alnımdan damlayan ter damlaları eşliğinde yavaş ve uzun adımlarla, Clara Kilisesi'nden geçtim. Kilisenin avlusundaki koca ağaçlar bile sığağa çare olmuyordu. Neredeyse her bankta fısıldayarak konuşan çiftler vardı; içkiyi fazla kaçıran bazılarıysa birbirlerinin kucağına oturmuş öpüşüyorlardı.

Şimdi, açık pencerenin önünde oturmuş bir şeyler karalıyorum. Ama kimin için? Bir arkadaş ya da bir kadın için değil elbet. Güç bela, kendim için yazıyorum. Ne dün yazdıklarımı bugün okuyacağım ne de bugün yazdıklarımı yarın. Sadece ellerim hareket edebildiği için yazıyorum, kafamdaki düşünceler kendiliğinden akıyor. Uykusuz bir saati geçirebilmek için yazıyorum. Neden uyuyamıyorum ki? Sonuçta suç falan işlemedim.

Burada sayfalarca ele alacağım yazı bir itiraf değil. Kime itiraf edebilirim ki zaten? Ne de olsa kendimle ilgili bütün gerçeği kaleme almıyorum, sadece beni memnun eden şeyleri... Ama her şey tamamen yalandan ibaret de değil. Her neyse, sefil ruhumu –eğer gerçekten sefilse– yalanlar söyleyerek düzeltecek değilim.

Dışarıda, kilise avlusunun ve ağaçlarının üzerinde muhteşem mavi gece salınmaya devam ediyor. Kasabada öyle bir sessizlik hüküm sürüyor ki gölgelerin arasından gelen iç çekişler ve fısıldaşmalar hayli yüksekteki evime kadar uzanıyor. Birden, cüretkâr bir gülüş karanlığı delip geçiyor. O anda, dünyadaki hiçbir insanın benden daha yalnız olamayacağını düşünüyorum. Ben, insanlara sık sık yardım eden ama kendine yardım edecek gücü hiç bulamayan bir tıp doktoru ve otuz yıllık hayatında bir kez olsun bir kadının yanına dahi yaklaşılamayan Tyko Gabriel Glas.

14 Haziran

Ne meslek ama! Nasıl oldu da, dünyadaki bütün meşguliyetlerin içinden kendime en az uyanı seçebildim? Bir doktorda iki şeyden biri olmalıdır: ya bir hayırsever ya da bir şöhret düşkünü. Doğru, bir keresinde ikisi de olduğumu düşünmüştüm.

Zavallı bir kadın tekrar uğradı bana, ağlayıp sızlayarak ona yardım etmem için yalvarıyordu. Bu kadını yıllardır tanırım. Yılda dört bin kron kazanan alt düzey bir memurla evli ve üç çocuğu var. Bebekler, arka arkaya ilk üç yılda dünyaya geldi. O zamandan beri, beş ya da altı yıldır yeni bir bebek yapmaktan kaçınıyor. Eski sağlığına, gücüne ve gençliğine biraz olsun ka-

vuştı. Evini çekip çevirmek ve hastalıklarını telafi etmek için bolca zamanı oldu. Geçinmek kolay olmadı elbette, ama bir şekilde iki yakayı bir araya getirmeyi başardılar. İşte şimdi, hiç hesapta yokken yeniden hamile kalmıştı.

Ağladığı için kelimeler ağzından zar zor dökülüyordu.

Ben de her zaman yaptığım gibi cevabımı verdim. Bu tarz durumlarda hep ezbere bildiğim şeyleri aktarmaktan geri durmam. Ne de olsa bu, benim doktor olarak bir görevimdir. En yavan olan hayatlara bile saygı duymak...

Ciddiyeti bozmadan, hareket etmeden bekliyordum. En sonunda utana sıkıla kalkıp gitmek zorunda kaldı. O kadar çaresizdi ki...

Vakayla ilgili notlarımı aldım. Bununla birlikte, karşılaştığım hamilelik vakaları on sekizi bulmuştu. Sonuçta jinekolog değilim.

İlk hamilelik vakamı hiçbir zaman unutmayacağım. Yirmi iki yaşında, genç bir kızdı. Kabarık, koyu renk saçları, oldukça kaba bir görünüşü vardı. İlk bakışta hemen fark edilen, Luther gününde bütün havaya hükmeden türden bir kızdı. Tabii bu söyleminde haklıysa eğer: Nasıl ki bir erkeğin kendi burnunu ısırması imkânsızsa, bir kadının da erkeksiz yaşama imkânı yoktur. Belirgin bir orta sınıf kanı vardı kızda. Babası varlıklı bir işadamıydı. Ben, onların aile doktoruydum. Bu da kızın beni nasıl bulduğunu açıklıyor. Kızın aklı başında değildi, çılgına dönmüş gibiydi ama kesinlikle utangaç olduğunu söyleyemem.

Kurtarın beni, diye yalvardı. Sorumluluklarımı açıklamaya çalışsam da pek anlamışa benzemiyordu. Bu tarz vakalarda, yasaların dolap çevirmeye göz yummadığını açıkladım. Sanki

başka bir dil konuşuyormuşum gibi suratıma bakıyordu. Yasa mı, ne yasası, der gibiydi. Durumu annesine itiraf etmesi gerektiği şeklinde bir öğüt verdim. Annesi, babasıyla konuşur, elbet bir düğün yapılırdı. "Ah hayır! Nişanlımın hiç parası yok. Babam beni asla affetmez," dedi. Tabii ki nişanlı falan değil-lerdi. Nişanlım kelimesini kullanmaktan başka çaresi yoktu. *Âşığım* deyimi romancılara özgü, rahatsız edici bir hitap şekli ne de olsa. "Kurtarın beni! Hiç merhamet yok mu sizde? Ne yapacağımı bilmiyorum! Kendimi iskeleden aşağı atacağım!"

Sabrım gittikçe taşıyordu. Ona karşı merhametli davranmam için içimde hiçbir his uyanmadı. Ortada para olduğu takdirde, böyle şeylerin bir yolu bulunur. Sadece gurur biraz acı çeker. En sonunda burnunu çekerek sümkürdü, deli gibi bağırıp çağırarak yeri tekmeledi. Nihayet kendini yere attı.

Sonuç olarak her şey, beklediğim gibi oldu. Pisliğin teki olan babası, kızı bir ya da iki kere dövdü, oldukça kısa zamanda onu suç ortağıyla evlendirip balayına gönderdi.

Bu tarz vakalar beni hiç endişelendirmez. Ama bugün bile, o küçük zavallı kadına bütün içtenliğimle üzülmekten geri durmadım. Anlık bir haz adına bu kadar acı çekmesi çok fazla!

İnsan hayatına saygı duymak. Dile getirdiğim bu riyakâr kavram da neyin nesi? Birkaç saatini başıboş düşüncelerle geçirmiş bir kişinin dudaklarından dökülen şey, başka ne olabilir ki? İnsan hayatı, her koldan etrafımızı sarıyor. Peki ya uzaklardaki, görünmeyen insanlar? Kimsenin onları umursadığı yok. Budala birkaç hayırseveri saymazsak, herkes hal ve tavırlarıyla bu umursamazlığı gözler önüne seriyor. Yeryüzündeki bütün hükümetler ve parlamentolar bu sözlerimi doğrular.

Peki ya vazife? Yapılması gereken şeylerden kaçmak istediğimizde, arkasına sığındığımız takdire şayan bir kamuflaj.

Ayrıca, hiç kimse sosyal mevkisini, saygınlığını, geleceğini, yani her şeyini yalnızca yabancılara yardım etmek için riske atamaz. Sükûnetlerine bel bağlamak da çocukça bir davranış olur. Bazı kadınlar da aynı zorluklara düşüyor, konu yardımın nerede bulunacağına gelince, bir isim fısıldanıyor ve çok geçmeden mimlenmiş bir adama dönüşüyorsun. Yine de, tıpkı *Potemkin köyleri* gibi, çizilmiş bir dekor parçasından başka bir şey olmasa da, en iyisi vazifeye bağlı kalmak. Vazife çözümünü o kadar sık dile getiriyorum ki, sonunda buna gerçekten inanacağımdan korkuyorum. Potemkin sadece imparatoriçesini aldatılabildi, birini kandırmak için daha ne kadar alçak olunabilirdi!

Mevki, saygınlık, gelecek. Sanki hiç hazır olmadığım bir gün ya da bir an gelecek ve ben tüm bu emanetleri, içi eylem dolu bir gemiye istifleyeceğim.

Yine penceremin önünde oturuyorum. Mavi gece, ağaçların hışırtı ve fısıltıları altında uykudan uyanıyor sanki.

Dün, akşamüstü gezintilerimden birini yaparken, gözüm evli bir çiftte ilişti. Kadını derhal tanıdım. Onunla bir baloda dans etmemizin üzerinden uzun yıllar geçmedi ve onu her gördüğümde beni uykusuz gecelere nasıl sürüklediğini de unutmadım. Tabii, onun bu konuyla ilgili en ufak bir fikri yoktu. O zamanlar henüz bir kadın bile değildi. Bakireydi ve yaşayan bir rüya gibiydi; her erkeğin rüyasıydı.

Şimdi kocasının koluna girmiş, caddede yürüyor. Üzerindeki kıyafetler, eskiye göre oldukça pahalı gözüксе de her yerinden

adilik akıyor, daha burjuvamsı. Sönük bakışlarında yıpranmış bir şeyler var gibi. Ama aynı zamanda hayatından gayet memnun, kendinden önce giden karnını sanki gümüş tepside taşıyormuşçasına kadınsı bir bakış bu.

Hayır, bu konuyu bir türlü anlayamıyorum. Neden bu şekilde olmalı, hep böyle olmak zorunda? Sevgi neden her zaman ertesi gün pörsümüş yapraklara, kire pasa ya da akşamdan kalma bir düşkünlüğe dönüşen bir gudubet olmak zorunda? Kültürümüzün en ufak parçası bile, doğrudan açlığı durdurmak, bizi düşmanlarımızdan korumak ya da insanoğlunun sevgiye olan arzusunu yaymak için tasarlanmadı mı? Güzele olan sevgimizin başka kaynağı yok. Tüm bu sanat, şiirler, müzikler hepsini tüketti. Tarihe geçmiş çağdaş resimlerin en yavan olanları, Raffaello'nun *Madonna'sı* ve Steinlen'in *Çalışan Parizyen Kadınlar'ı*, şarkıların şarkısı *Ölüm Meleği*, *Das Buch der Lieder*, *İlahiler* ve *Viyana valsleri*... Evet, yaşadığım bu kasvetli evin motifleri, duvar kâğıdındaki her bir figür, şurada duran Çin vazosu, kaşkolumun deseni, hayata tat veren veya zevk katan her şey –başarılı olsa da olmasa da– genelde en uzun ve dolambaçlı yollardan geçmesine rağmen, bir kaynaktan doğar. Bu, aniden aklıma gelen parlak bir fikir değil, daha önce yüzlerce kez kanıtlanmış bir şey.

Fakat bu kaynağın ismi sevgi değil. Bu kaynak, sevginin hayalidir.

Öte yandan bu hayalin icrasıyla, içgüdüsel bir tatminle yapılan her şey bu sonuca bağlanır. En derin içgüdülerimizde çirkin ve ahlaksız bir şey olarak ortaya çıkar. Bunu kanıtlayamam, sadece bir his; kendi hissim ve sanıyorum aynı zamanda da herkesin hissi. İnsanlar birbirlerinin aşk hikâyelerini kişiyi al-

çaltıcı, komik bir şey olarak görürler. Üstelik çoğu zaman kendi hikâyelerine bile ayrıcalık tanımazlar. Sonuç olarak... Hamile bir kadın berbat bir nesnedir ve yeni doğan bir bebek ise mide bulandırıcıdır. Ölüm döşeği bile, doğum sahnesi kadar korkunç bir izlenim yaratmaz. Ah o kadınların kir ve kan içinde kendilerinden geçerek bağırmalarının oluşturduğu berbat harmoni!

En kötüsü de eylemin kendisi. Henüz küçük bir çocukken, okul bahçesindeki kestane ağaçlarının altında, *bu işin nasıl olduğunu* açıklayan okul arkadaşımın dediklerini asla unutamayacağım. Buna inanmayı reddetmiştim. Gruba birkaç oğlan daha katılmış, aptallığıma gülüyorlardı, bu işin gerçekten de arkadaşımın dediği gibi olduğunu doğruluyorlardı. Daha sonra bile zar zor inanmıştım dediklerine ve hışımla yanlarından kaçıp gitmiştim. Annemle babam bunu gerçekten yapmışlar mıydı? Büyüdüğümde ben de aynısını yapacak mıyım? Bundan bir kaçış yok muydu yani?

Duvar ve panolara ayıp sözler karalayan o kötü çocukları her zaman inanılmaz derecede hakir gördüm. Ancak tam o anda, Tanrı'nın kendisi eline bir kalem almış, masmavi gökyüzüne edepsizce şeyler karalıyor gibi hissetmiştim. Tanrı'nın gerçekten olup olmadığını sorgulamaya o gün başladığımı sanıyorum.

O günkü şaşkınlığımın bende bıraktığı histen bugün bile kurtulabilmiş değilim. Neden türümüzü ve günde birkaç kere kırımızı akıtmak için kullandığımız bir organımız aracılığıyla yatıştırılan arzumuzu devam ettirmek zorundayız? Bu eylem, hem asalet ve güzellik dolu olup hem de şehvetin en yücesine sahip olacak türde yapılsaydı ne olurdu sanki? Karanlıkta ve baş başa yapılan bu eylem, aynı zamanda kilisede, gözler önün-

de sergilenemez miydi? Ya da gül dolu bir tapınakta, güneşin altında, düğün konuklarının dansları ve korolar eşliğinde?

Ne zamandır odamda volta atıyorum? Bilmiyorum.

Dışarısı gittikçe aydınlanıyor, kilisenin horozları doğuya doğru ötüyor. Serçeler ise açlık dolu tiz bir sesle ötüşüyorlar.

Güneşin doğuşundan hemen önce insanı ürperten bir esintinin olması ne kadar da garip!

18 Haziran

Bugün hava biraz daha serin. Bir aydan daha uzun bir süreden sonra ilk defa at binmeye gittim.

Ne sabahtı ama! Yatağa erkenden girip sabaha kadar mışıl mışıl uyudum. Rüya görmeden uyuduğum hiç olmamıştır ama dün gecenin rüyası mavi ve açıktı. Atımı Haga'ya doğru sürdüm, sesin yankılandığı tapınaklarda dolaştım ve bakır cumbalardan geçtim. Çalı ve fidanlıkların üzeri örümcek ağları ve çiyle kaplıydı. Ağaçların arasından derin iç çekişler duyuluyordu. En yüce ruhlarda ilahi bir varlık vardı. Yaratılışın ilk Pazar gününde olduğu gibi genç ve taze olan yeryüzü altımızda dans ediyordu. Küçük bir hana girdim. Geçen bahar, ata binmek için dışarı çıktığım zamanlarda, buraya sık sık uğrardım. Atımdan inip sipariş ettiğim biramı bir yudumda mideye indirdim. Belinden kavradığım kahverengi gözlü kızı kendime doğru döndürdüm, saçlarını öptüm ve atıma binip alandan uzaklaştım.

Tıpkı şarkıda söylendiği gibi.

Bayan Gregorius! Bu kadının problemini anlatacağım şimdi. İtiraf etmeliyim ki alışılmışın oldukça dışında.

Bu sefer geç geldi, ameliyat saati çoktan bitmişti. Bekleme odasında tek başına kalmıştı.

Oldukça solgun bir ifadeyle odama girerek "Günaydın" dedi. Odanın tam ortasında ayakta dikiliyordu. Oturması için sandalyeyi işaret etsem de olduğu yerden kıpırdamadı bile.

"Size geçen sefer biraz takılmıştım," dedi. "Hasta değilim, oldukça iyiyim. Aslında sizinle konuşmak istediğim çok daha başka bir şey vardı, doktor. Ağzımdaki baklayı bir türlü çıkaramadım."

Sokaktan bir bira satıcısının el arabası geçiyordu. Ayağa kalktım, pencereyi kapatmaya gittim. Ansızın oluşan sessizlikte, hızlı ve alçak bir ses tonuyla bir şeyler dediğini duydum. Ağzından çıkan sözcükler bile titriyordu sanki, gözyaşlarına boğulmanın eşiğine gelmişti:

"Kocama karşı berbat bir tiksinti duyuyorum."

Köşede, sırtımı sobaya çevirmiş bir şekilde duruyordum. Dediklerini anladığımı göstermek için başımı salladım.

"Bir insan olarak değil tabii ki," diye devam etti. "Bana karşı her zaman nazik davrandı, bugüne kadar kötü tek bir kelime söylemedi. Ama içimde öyle bir bulantı uyandırıyor ki!"

Derin bir nefes aldı.

"Kendimi tam olarak nasıl ifade edebilirim, bilmiyorum. Sizden oldukça alışılmışın dışında bir şey rica edebilmeyi umuyordum. Belki de doğru olduğunu düşündüğünüz şeylerle uyumludur. Bu meseleler hakkında ne düşünüyorsunuz

pek bilmiyorum, doktor. Ama sizde, bende güven uyandıran bir şeyler var. Bu tarz bir meseleyi başka kime açabilirim, onu da bilmiyorum. Dünyadaki hiç kimse bana yardım edemez. Doktor, rica etsem kocamla konuşur musunuz? Bir hastalığım olduğunu, rahmimde bir enfeksiyon bulunduğunuzu, bu durumda benim üzerimdeki haklarından, en azından bir süreliğine, vazgeçmesinin gerekli olduğunu açıklayamaz mısınız ona?"

Hak. Elimi alnıma götürdüm. Bu kelimeyi ne zaman cümle içinde duysam, kan beynime sıçrar. Tanrım, insanların aklı nerede? Bu durumdan bile hak ve görev çıkarabiliyorlar!

Bu kadının imdadına yetişmek zorunda olduğumu bir anda anlayıverdim, tabii yapabilirsem eğer. Ama söyleyecek tek bir kelime bulamıyordum. Kadının konuşmaya devam etmesini istiyordum. Ona olan sempatim, muhtelemen basit bir merakla karıştırılamaz.

"Bayan Gregorius," dedim. "Sorduğum için başışlayın ama ne zamandır evlisiniz?"

"Altı yıldır."

"Peki, kocanızın hakkı olduğunu söylediğiniz bu şey, daha önce de bu kadar zor gelir miydi size?"

Biraz yüzü kızardı.

"Her zaman çok zordu," dedi. "Ama son zamanlarda dayanılmaz bir hal aldı. Artık daha fazla dayanamıyorum, bana ne olduğunu bilmiyorum."

"Ancak, Papaz da artık genç bir beyefendi değil. Bu yaşta sizi bu kadar... Sıkboğaz etmesi beni çok şaşırttı. Gerçekte kaç yaşında?"

"Sanırım elli altı, hayır belki de elli yedi. Tabii daha yaşlı gösteriyor."

“Bayan Gregorius, kocanızla hiç bu konu hakkında doğrudan konuşmadınız mı? Neler çektiğinizi anlatmadınız mı? Basitçe, dostane bir şekilde sizi rahat bırakmasını istemediniz mi ondan?”

“Bir defa istemiştim. Ancak bana uzunca bir nutuk atmıştı. Tanrı'nın bize bir bebek verip vermeyeceğini bilemeyeceğimizi söyledi, üstelik daha bir tane çocuğumuz bile yokken. Ayrıca, Tanrı bizden çocuk yapmamızı isterken bunu yapmayı kesmemizin çok büyük bir günah olacağını da eklemekten geri durmadı. Belki de haklıdır, ama ben artık dayanamıyorum.”

Yüzümde belirecek tebessümü gizlemek için akla karayı seçtim. Seni gidi pişkin, yaşlı günahkâr seni!

Güldüğümü gördü, ama sanırım yanlış anladı. Bir süre sessizce oturdu, sanki düşüncelerini toparlıyormuş gibiydi. Sonra, yine aynı titrek ve alçak tonda, konuşmaya kaldığı yerden devam etti. Bu esnada, yüzüne yayılan kırmızılık gittikçe artıyordu.

“Hayır,” dedi. “Bütün hikâyeyi eksiksiz bilmeniz gerekir. Belki de çoktan tahmin etmişsinizdir, doğrudan anlıyorsunuzdur. Kendi iyiliğim için sizden saçma sapan bir şey istediğimin farkındayım. Öyleyse, size karşı en azından dürüst ve açık olmalıyım. İsterseniz beni yargılayabilirsiniz. Ben sadakatsiz bir eşim. Başka bir erkeğe aitim. İşte, bu durumun benim için bu kadar zor bir hale gelmesinin nedeni bu.”

Bunları söylerken bakışımı görmezden geldi. Ancak ben, ilk kez, artık onu gerçekten anlıyordum. Kalbi şehvet ve ıstırap dolu, kadınlığı aşk kokan ama bu kokunun bu kadar güçlü, fark edilebilir olmasından dolayı utançtan kıpkırmızı olmuş bir ka-

dının odamda, karşımda oturmasına hayatımda ilk kez tanık oluyordum.

Soluklaştığımı hissettim.

Kafasını kaldırdığında bakışımı fark etti. Bakışlarımın neler söylediğini düşündüğünü bilmiyorum, ama oturduğu yerden bir daha asla kalkamayacakmış gibiydi. Sandalyeye çökmüş, gözyaşlarıyla sarsılmıştı. Belki de bütün bu meseleye önem vermediğimi, aldırış etmediğimi ya da içini amaçsız bir şekilde yabancı bir erkeğe döktüğünü düşünüyordu.

Kadına doğru uzandım, elini tuttum ve hafifçe okşadım, "Sıkmayın canınızı, ağlamayın, bundan sonra ağlamayın artık. Yardım edeceğim size. Söz veriyorum."

"Teşekkür ederim, ah çok teşekkür ederim..."

Elimi öptü, gözyaşları yüzünden elim sıırılsıklam oldu. Bir diğer ağlama krizi. Daha sonra ağlarken, yüzünde birden gü-lücükler açtı.

Ben de gülümsemek zorunda kaldım.

"Ama bana en son dile getirdiğiniz bilgiyi söylememeliy-diniz," dedim. "Bana olan güveninizi suistimal edeceğimden değil tabii ki, sadece bu tarz şeyler özel kalmalı. İstisnasız her zaman, mümkün olduğu kadar! Ama size her şekilde yardım ederdim zaten."

"Size söylemek istedim! Böylesine saygı duyduğum, hayran-lık beslediğim ve aynı zamanda beni küçümsemeyen birinin bu meseleden haberi olmasını diledim."

Sonra uzun bir hikâye anlatmaya başladı. Yaklaşık bir yıl kadar önce benim, papaz olan kocasıyla yaptığım bir konuş-mayı duymuş. Kocasını hastaydı, ben de onu ziyarete gitmiştim. Konu bir şekilde fuhuşa gelmişti. Kadın, söylediğim her şeyi

hatırlıyordu, sözlerimi bana da hatırlattı; basitçe o zavallı kızların da insan olduğunu, o halde onların da insan gibi muamele görmeyi hak ettiklerini falan söylemişim. Ama daha önce bu şekilde konuşan kimseyi duymamış. İşte o günden itibaren bana saygı duymaya başlamış, gelip günah çıkarmasının da sebebi de buymuş.

Bütün bunları tamamen unutmuştum. Ama *karlar içinde kaybolan, buzlar çözüldüğünde ortaya çıkar, yani hayatta hiçbir şey gizli kalmaz.*

Kocasıyla gün içinde konuşacağıma söz verdim, o da çıkıp gitti. Ama eldivenleri ve şemsiyesini unutmuştu. Onları almaya geri geldiğinde, odamdan tekrar ayrılırken yüzü mutlulukla doluydu, ışık saçıyordu. Tıpkı sevinmek için kendine göre bir tarz benimsemiş ve bir şeylerden keyif almayı iple çeken küçük bir çocuk gibiydi.

Öğleden sonra yanlarına gittim. Konuştuğumuz gibi, kocasını önceden hazırlamıştı. Başka bir odada karşılıklı oturduk, durumu açıklamaya başladım. Papazın yüzü, her zamankinden daha da beyazladı.

“Evet,” dedi, “karım neler olduğunu anlattı. Onun adına ne kadar üzgün olduğumu bir bilseniz! İkimiz de bir çocuk sahibi olmak için çok ümitlendik, çok uğraştık. Ancak, ayrı yatak odaları meselesiyle ilgili yapabileceğim hiçbir şey yok. Bunu açıkça belirtmem gerekir. Sonuçta, böyle şeyler bizim çevremizde biraz alışılmışın dışında. Üstelik dedikodulara konu olabiliriz. Ayrıca, ben artık yaşlı bir adamım.”

Sahte bir öksürük duyuldu.

“Evet,” dedim. “Haklısınız. Sayın Papaz, karınızın sağlığını her şeyden daha fazla önemseyeceğinizden kuşku yok. Ayrıca karınızın iyileşmesi adına, tabii ki ümidimiz var.”

“Bir ümidimizin olması için Tanrı’ya dua edeceğim,” dedi. “Peki, bu meselenin ne kadar süreceğini biliyor musunuz, doktor?”

“Söylemesi zor. Ama yarım yıl sürecektir cinsel bir perhiz özellikle önemli. Sonrasına bakarız.”

Papazın yüzünde, kahverengi birkaç nokta vardı; bu noktalar sanki daha da koyulaşmış gibiydi ve ruhsuz yüzüne karşı açıkça direniyordu. Gözleri sanki bir anda çökmüştü.

Papaz, daha önce de evlenmişti; ilk karısının ölmesi ne yazık! Çalışmalarının arasında, kadının karakalem bir portresi durur; cahil, huysuz, dindar bir genç kız şehvetine sahip, Boralı Katharina’ya¹ tamamen zıt karakterde bir kadın.

Bu kadın şüphesiz, tam da adamın dişine göre idi. Ne yazık ki ölmüş!

21 Haziran

Şanslı adam kim? Evvelki günden beri kendime bu soruyu soruyordum.

Gariptir ki, sorunun cevabını çok kısa zamanda öğrendim. Daha önceden kısmen tanıştığım genç bir adammış meğer! Adı Klas Recke.

¹ Boralı Katharina: Katharina von Bora, reform hareketinin önderi Martin Luther’in eşidir.

Kendisi, Papaz Gregorius'tan kesinlikle çok daha farklı bir yaratık.

Onunla çok kısa bir süre önce tanıştım; gelişigüzel sokaklarda akşam yürüyüşlerimden birini yapıyordum. Etrafa tozpembe, sıcacık bir alacakaranlık hâkimdi. O küçük kadını düşünüyordum. Onu sık sık düşünürüm. Tenha bir ara sokağa girdim. İşte oradalardı. Birdenbire bana doğru geldiklerini gördüm. Bir kapı eşiğinden çıkıyorlardı. Aceleyle yüzümü gizlemeye çalıştım; cebimden mendilimi çıkararak burnumu sildim. Çok da gerekli değildi ya, neyse. Adamın beni sima olarak az çok tanıdığına eminim. Fakat mutluluktan gözleri kör olmuş kadın beni görmedi bile.

22 Haziran

Oturmuş, dün akşam yazdığım satırları tekrar tekrar, durmadan okuyorum. Kendime şunu soruyorum: Demek böyle olacaktı ha! Seni moruk, şimdi pezevenge dönüştün, değil mi?

Saçmalık! Sonuçta kadını yaşadığı berbat bir şeyden kurtardım. Bunun yapılması gerektiğini hissettim ve yaptım.

Gerisi sadece kadının kendini ilgilendirir.

23 Haziran

Yaz dönümü arifesi. Açık, masmavi bir gece. Yılın bütün geceleri arasından senin en açık, en uçarı, en canlı gecesi olduğunu çocukluk ve gençlik yıllarımdan hatırlıyorum. Peki, şimdi neden bu kadar kasvetli ve kaygılısın?

Penceremin önüne oturmuş, hayatımı gözden geçiriyorum. Diğerlerinin hayatının tam aksine, otoyoldan oldukça uzakta bir yerlerde, açılmış yol izlerinin ortasına neden düştüğünü anlamaya çalışıyorum.

Düşünmeme izin verin.

Biraz önce kilise avlusundan geçerken, gazetelerin durmadan *betimlemesi zor* dedikleri o sahnelerden birine tanık oldum yine. Bu sefil insanları, bir kilise avlusundaki tüm toplantılara burun kıvırmaya zorlayan bir içgüdü, gerçekten de çok güçlü ve istikrarlı olmalı. Bu içgüdü, uçarı erkekleri çılgın birtakım şeytanlıklara sürüklüyor; dürüst, akıllı erkekleriye her türlü bela ve özveriye boyun eğmeye zorluyor. Kadınlara gelince, onları, nesiller boyunca gözlerinin açılması ve gelişmesi için tasarlanmış genç kızların iffet duygusunun üstesinden gelmeye yöneltiyor, bedenlerine uygulanan işkencenin cefasını çekmelerine sebep oluyor ve ıstırabın en ağır olanına saplıyor.

Bu zamana dek herhangi bir şeye sürüklenmeyen bir ben kaldım. Bu nasıl mümkün olabilir? Duyularım uyanana kadar böyle bir şey olası bile değildi ve o zamana kadar iradem, çoktan bir erkeğin iradesine dönüşmüştü. Çocukken oldukça hırslıydım. Kendimi kontrol altında tutmaya ve en derinlerimde yatan, sabit iradem ile kısa süreli heveslerim, anlık isteklerim arasındaki ayrımı yapabilmeye erkenden alıştım. Sadece tek bir sese kulak vermeyi, diğerlerine aldırış etmemeyi öğrendim. O zamandan beri, bunun insanlar arasında nasıl da alışılmadık bir durum olduğunu fark edebiliyorum; öyle alışılmadık ki, belki de yetenek ve dehadan daha sıra dışı bir şey. Bu sebeple, zaman zaman, olağanüstü ve kayda değer bir şeye dönüşmek zorundaymışım gibi geliyor bana. Okulda da parlayan bir yıl-

dız değil miydim zaten? Her zaman sınıfımın en genciydim, on beş yaşında bir öğrenci. On beşimdeyken üniversite, yirmi üçümdeyken yüksek lisans sınavlarına girmemiş miydim? İşte tam da orada durdum. Bunu, ne özel bir çalışma ne de doktora tezi izledi. Bana neredeyse herhangi bir meblağda burs vermeye can atan insanlar oldu, ama çok yorulmuştum artık. Daha ileri bir konuda uzmanlaşmak istemiyordum. İstediğim tek şey günlük ekmek paramı kazanmaktı. Yüksek notlar almaya, okumaya meraklı tarafım tatmin olmuş ve kurumuştur. Fakat gariptir ki yerine yetişkin bir adamın hırsı geçmedi. Sanıyorum bu, düşünmeye başladığım için oldu. O zamanlar buna pek vaktim yoktu.

Tüm o yıllar boyunca diğer içgüdülerim yarı uykudaydı; tıpkı bir genç kızınki gibi müphem rüya ve arzularımı kışkırtmaya yeterliydim, ancak genç bir erkeğinki gibi otoriter ve kudretli olmaktan uzaktılar. Zaman zaman, uyku uyumadığım gecelerde kendimi heyecan verici fantezilerle şımartsam da, yoldaşlarımın ziyaret ettiği kadınlarla tatmin olma fikri bana hep akıl almaz geldi. Bu kadınlar, dostlarımın sokaklarda işaret ettiği kadınlardı, ancak istisnasız hepsi bana yalnızca mide bulandırıcı geliyordu. Bu, aynı zamanda hayal gücümü tek başıma geliştirmemin ve okul arkadaşlarımla neredeyse hiç iletişim kuramamamın nedenlerinden biri olmalı. Sonuçta onlardan çok daha küçüktüm. İşte bu yüzden, ne zaman bu konular hakkında konuşmaya kalksalar, önce hiçbir şey anlamıyordum; hiçbir şey anlamama eylemi daha sonra dinlememe alışkanlığına dönüştü. Bu sayede saf kaldım, ergenlik günahlarıyla tanışmadım bile. Bunların ne olduğuyla ilgili pek bir fikrim de yoktu. Beni ayakta tutacak dinî bir inancım yoktu, yine de kendi aşk düşlerini yarattım. Evet, oldukça güzel düşlerdi bunlar. Ve bir

gün gelip hepsinin gerçek olacağından emindim. Ancak, beyaz öğrenci kepime gölge düşürmeye ya da haklarımı çer çöp için harcamaya hiç niyetim yoktu.

Aşkla ilgili düşlerimin bir keresinde gerçeğe dönüşmesine ramak kalmıştı! Yaz ortasında tuhaf ve solgun bir gece. Her şey, her zaman sahip olduğum tek şeyin gerçek olduğunu hatırlatıyor. Her şey batıp, tatsız bir hiçliğe dönüşürken geriye kalan tek şey her zaman aynı anıyı tazeler. Üstelik başıma gelen bu şey o kadar anlamsızdı ki! Yaz tatili boyunca amcamın sayfiye yerinde kalıyordum. Orada gençlik, dans ve oyunlar vardı. Gençler arasında bir kız vardı. Aile eğlencelerinde onunla birkaç kez karşılaşmıştım, fakat o âna onun hakkında pek de düşünmemiştim. Ancak o an, onu orada gördüğümde, okul arkadaşlarımdan birinin, bir partide kız hakkında söylediği şey aklıma geldi: "Bu kızın gözü sende, akşam boyu seni izleyip durdu!" Halen aklımı kurcalar durur, bunun doğru olduğuna yürekten inanmasam da kızı daha yakından incelemeye itmişti beni. Zaman zaman bana baktığını ben de fark etmiştim. Diğerlerinden daha güzel olmasa da yirmi yıllık hayatının en verimli çağındaydı, genç göğüslerinin üzerine dar ve beyaz bir bluz giymişti. Bahar bayramı kutlamaları için çiçeklerle bezenen direğin etrafında birkaç kere dans ettik. Gece yarısı sularında, hepimiz bir tümseğe çıkarak yazlık alanı izledik. Burada bir şenlik ateşi yakılacaktı. Niyetimiz gün doğana kadar orada kalıp, güneşin doğuşunu izlemektir. Yol, uzun ve dik çamlar arasında ormana doğru uzanıyordu. Yukarı ikişerli gruplar halinde çıktık, kıza ben eşlik ediyordum. Karanlık ormanda, bir ağaç kökü yüzünden tökezledi. Hemen elinden tutarak kaldırdım. Onun o küçük yumuşacık, sıkı ve sıcacık elini, kendi elimde hissettiğimde, bundan duyduğum haz o anda içime işledi. Bu

yüzden, yol düzgün ve sakın olmasına rağmen elini tutmaya devam ettim.

Ne hakkında konuşmuştuk? Hiç bilmiyorum, aklımda kalan tek bir kelime bile yok. Hatırladığım tek şey, kızın sesine ve ağzından çıkan her bir sözcüğe akın eden kararlı ve sessiz bir teslimiyet. Ormanın derinliklerine doğru birlikte, el ele yürümek, sanki kızın uzun zamandır düşlediği ve umut ettiği bir şey gibiydi. Ateşin yakılacağı tepe noktasına vardık. Buraya bizden önce ulaşan gençler şenlik ateşini çoktan yakmışlardı. Grupça toplandık ve çiftler halinde ayrıldık. Gökyüzü, üzerimizde açık mavi renginde muazzam bir şekilde uzanıyordu. Altımızda ise dereler ve açıklığa boylu boyunca uzanmış buzullar gibi parlayan derin kanallar vardı. Eli hâlâ elimdeydi. Ayrıca elini yavaşça okşayacak cesareti kendimde bulduğumu anımsıyorum. Ona göz ucuyla baktım; gözleri yaşlarla dolmuştu, üstelik ağlamıyordu bile, nefes alıp verişleri sessizleşmişti. Orada sessizce, birlikte otursak da içimde bir ses sanki şarkı söylüyor gibiydi. Aklıma nasıl geldiğini hiç bilmediğim eski bir şarkıydı bu:

İşte bir ateş alev alev yanıyor, adam yakıyor ateşi

Koca dumanların ateşe çöreklediği gibi

Canım sevgilimle bu alevin içine girip

Gönlümün arzuladığıyla dans eder miyim?

Çok uzun bir süre orada oturduk. İkimizden bazıları evlerine gitmek için ayaklandı. Birinin şöyle dediğini hatırlıyorum: Doğu yönünde büyük bulutlar görüyorum, güneşin doğuşunu izleyemeyeceğiz. Tepedeki kalabalık giderek azalmıştı, ama ikimiz, bizden başka kimse kalmayıncaya kadar öylece oturmaya devam ettik. Uzunca bir süre baktım ona ve bakışları nihayet

bakışlarıma değdi. Daha sonra başını ellerimin arasına alarak öptüm onu. Oldukça ufak ve masum bir öpücüktü. Tam o anda birisi ona seslendi. Biraz irkildi, ellerimden kurtuldu ve ormanın içinde aşağı doğru koşarak uzaklaştı.

Ona yetiştüğimde çoktan diğerleriyle birlikteydi. Tek yapabildiğim elini yavaşça sıkmak oldu, o da benim elimi sıkmıştı. Aşağıda, alanın ortasındaki çiçekli direğin etrafında hâlâ dans edenler vardı. Taşra kızları ve çiftlik işçileri, seçkinler sınıfıyla iç içe geçmişti; sanki yılın tek günü için geçerli bir gelenekmişçesine. Onu tekrar dansa kaldırdım; hareketli ve baş döndürücü bir danstı bu. Artık havaya gün ışığı hâkimdi, ama yaz mevsiminin cazibesi hâlâ havadaydı. Bütün dünya altımızda dans ediyor, her şey bir ileri bir geri gidiyor, dönüp duruyordu. En sonunda dans edenlerin karmaşasının yarattığı girdaptan kurtulduk. Birbirimize bakmaya cesaret etmeden, tek bir kelime sarf etmeksiniz leylakların sardığı çitlerin arkasından sıvıştık. Orada tekrar öptüm onu. Ama sanki başka bir şeye dönüşmüş gibiydi; başı koluma düştü. Gözlerini kapattı ve dudakları, öpüşlerimin altında âdeta canlandı. Elimi göğüslerine doğru bastırdım, onun elini de kendi göğsümde hissettim. Belki de kendini savunmaya ya da elimi göğsünden çekmeye çalışıyordu. Ama aslında elimi göğsüne daha da sert bir şekilde bastırıyordu. Bu sırada yüzüne bir ışıltı geldi; ilk bakışta bir baygınlık gibiydi, sonra daha güçlü, şiddetli bir parıltıya dönüştü. Gözlerini açtı ama hemen sonra tekrar kapattı. Sonunda, uzunca öpüşmeden sonra yanak yanağa oturduk, doğudaki bulut tabakalarının içinden yükselen güneşi izliyorduk şaşkınlıkla.

Onu bir daha hiç görmedim. Bu on yıl önceydi, on yıl önce bu geceydi. O olayı bugün bile anımsadığımda, öfkelenip deliye dönüyorum.

Ertesi gün için randevulaşmadık. Aklımıza bile gelmedi. Ailesi bize yakın bir yerde oturuyordu, biz de bir sonraki gün, her gün yeniden buluşacağımıza ve hayatımız boyunca birlikte olacağımıza kesin gözüyle bakıyorduk. Fakat ertesi gün yağmurlu bir hava vardı, gün boyu onu göremedim. Akşamsa şehre inmek zorundaydım. Birkaç gün sonra gazetede öldüğü haberini okudum. O ve başka bir kız nehirde yıkanırken boğulmuştu. Evet, tüm bunlar olalı tam on yıl geçti.

İlk başta bir umutsuzluk sarmıştı beni. Fakat gerçekten de güçlü bir doğam olmalı, çünkü tıpkı her zaman yaptığım gibi çok çalıştım ve sonbaharda bütün sınavlarımı verdim. Acı da çekiyordum. Geceleri, gözümün önüne hep o geliyordu. Çalışların ve bataklığın içinde uzanan beyaz bedeninin su yüzeyinde inip çıktığını görüyordum. Gözleri ve doyasıya öptüğüm o dudakları sonuna kadar açıktı. Daha sonra insanlar, ipe bağlı kancalı bir demirle birlikte, bota binmiş geliyordu. İp, kancalarından kızın göğsüne bağlanıyordu, kısa zaman önce ellerimi üzerinde gezdirdiğim genç, beyaz göğüslerine.

Bu olaydan sonra, bir erkek olduğumu veya bu dünyada kadın denen yaratıkların da olduğunu yeniden hissetmeden oldukça uzun zaman geçti. Ama o zamana kadar oldukça katılaştım. En azından, arzunun altın renkli alevinin kıvılcımını hissetmiştim ve bu değersiz şeye katlanmak için her zamankinden daha az eğilim gösterdim. Başkaları belki de bu kadar müşkülpesent değildir, bu onların bileceği iş. Bense, bu sorunun bir öneminin olup olmadığını pek bilmiyordum. Fakat

yine de benim için önemli olduğunu düşündüm. Bir erkeğin iradesinin, tabii eğer iradesi varsa, bu önemsiz şeyleri düzene koyamayacağını düşünecek kadar toy olduğum su götürmezdi. Sevgili Martin Luther, Papaz Gregorius'un bütün doktrinlerinin o muhterem kaynağı, bu bedende bir günahkâr gibi nasıl da vücut bulmuşsun! Bu bölüme gelinceye kadar nasıl da saçmalamışsın! Yine de bugünkü öğrencilerinden daha dürüst oldun. Bu, hakkını teslim etmem gereken bir gerçek.

Yıllar yılları kovaladı, hayat akıp geçti. Arzularımı yeniden alevlendiren birçok kadın gördüm, fakat bazı kadınlar beni hiç fark etmedi bile. Onlara göre hiç var olmamış gibiydim.

Neden peki?

Sanırım artık anlıyorum. Âşık olan bir kadının yürüyüşünde, görünümünde, tüm varoluşunda bedeninde sihirli bir çekicilik vardır, sadece bu bile beni kendine esir edebilir. Arzularımı uyandıran, her zaman bu tip kadınlar olmuştur. Fakat doğal olarak, başka adamlara âşık oldukları için, bu kadınlar beni görmezler. Onların yerine, bana bakan başkaları vardı; sonuçta genç ve kaliteli bir doktordum, oldukça iyi bir potansiyelim vardı. Bu yüzden mükemmel bir kısmet olarak görülüyordum. Gerçekten, rahatsız edici bir şekilde, fazlasıyla ilgi odağı oldum. Ancak bu sevginin, emeklerin boşa çıkması oldu hep.

Evet, yıllar geçti ve hayat akıp gitti. Mesleğimi devam ettiriyorum. İnsanlar, her tür hastalıklarına çare olayım diye bana geliyor, ben de elimden geldiğince onlara yardım etmeye çalışıyorum. Bazıları iyileşiyor, bazıları ölüyor. Bazılarıysa acılarıyla savrulup gidiyor. Mucizeler yaratmıyorum; yardım edemediğim herkes bana sırtını dönerek kendini şarlatan hekimlerin eline bırakıyor, sonuçta yeniden iyi oluyorlar. Sanırım kendimi

oldukça dikkatli ve itinalı bir doktor olarak görüyorum. Nihayetinde tipik bir aile hekimi olup çıkacağımı düşünüyorum. Bir sürü deneyime sahip ve özgüvene ilham veren, sakın bakışlı bir aile hekimi. İnsanlar akşamları nasıl bir uykusuzluk çektiğini bilselerdi belki de o kadar güvenmezlerdi bana.

Yaz ortasındaki tuhaf ve soluk mavi gece, bir zamanlar açık, neşeli ve sarhoş ediciydin, neden şimdi endişe gibi göğsümde uzanıyorsun?

28 Haziran

Dünkü akşam yürüyüşümde Grand Otel'in önünden geçtim. Klas Recke kaldırımında duran bir masada tek başına oturuyor, viskisini yudumluyordu. Birkaç adım atıp döndüm ve onu gözlemek için yanındaki bir masaya oturdum. Beni görmedi ya da görmek istemedi. Küçük hanım, doğal olarak, bana yaptığı ziyaretinden ve bunun doğurduğu mutlu sonuçtan ona söz etmiş olmalıydı –sonuç için minnettar olsa da bu sırra başka birinin dâhil olduğunu bilmek onu biraz rahatsız etmişe benziyordu. Hareketsizce oturuyor, suya doğru dikkatlice bakıyor ve oldukça uzun purosunu içine çekiyordu.

Yoldan geçen gazeteci çocuktan bir Aftonblad aldım, niyetim gazeteyi kamuflej olarak kullanmaktı, sayfanın kenarlarından adamı dikizliyordum. Onu yıllar önce ilk kez gördüğümde zihnimi kurcalayan düşünce yeniden aklıma geldi: Benim sahip olmak zorunda olduğum bu yüze, neden bu adam sahip? Eğer kendimi baştan yaratabilseydim, yüzümün aşağı yukarı onunki gibi olmasını isterdim. Kendimi tıpkı bir şeytan kadar çirkin

hissettiğim o günlerde inanılmaz acılar çekiyordum. Şimdiyse pek umursamıyorum.

Bu kadar yakışıklı bir adam neredeyse hiç görmedim. Gözleri soluk bir gri tonunda olsa da etrafındaki çerçeve sayesinde inanılmaz derin ve güzel gözüküyor. Bir kalemle şekillendirilmiş gibi görünen düzgün kaşları şakaklarına kadar uzanıyor, beyaz mermer bir kaş ve koyu renk, kabarık saçlar. Fakat yüzünün alt kısmı hiçbir kusur bulunamayacak güzellikte; oysa küçük tuhaf bir yüzü, düzensiz bir burnu, sanki kavrulmuş tütün gibi koyu renk bir cildi var. Kısacası onu, çoğunlukla alay konusu olacak kusursuz bir güzellikten kurtarmaya yetecek her şeye sahip.

Acaba özünde nasıl bir insan? Karakteriyle ilgili en ufak bir fikrim dahi yok. Hakkında bildiğim tek şey, sıradan bir kariyere sahip kişilerin bakış açısından oldukça akıllı biri olarak görünüyor olduğu. Çalıştığı şirketin yönetim katında, yaşitlarına göre onu daha sık gördüğümü anımsar gibiyim.

Orada hareketsiz bir şekilde oturup izlediğim süre içinde, adamın bakışları oldukça dalgın bir şekilde yere sabitlenmişti. Bardağına dokunmuyordu, purosuna da yavaştan sönüyordu. Aklıma bin tane düşünce üşüştü. Onun hayatını düşünürken ve kendi hayatımla mukayese ederken, eski düşlerim ve rüyalarım yeniden patlak verdi. Kendime sık sık şunu söyledim: *Arzu*, her şeyin içinde en keyifli olandır, acınası hayatımızı bir dereceye kadar parlak ve çekici kılabilen tek şeydir. Fakat arzunun tatmin edilmesi ahım şahım bir şey olamaz; en azından ülkenin bu hattında kendilerini hiçbir şeyden mahrum bırakmayan, buna rağmen içimde zerre kıskançlık uyandırmamış vekil ve başvekillerin yargıya vardığı kadarıyla. Ancak oradaki Recke

gibi bir adama baktığımda, içimde derinlerde bir yerlerde, acı bir kıskançlık duyuyorum. Gençliğimi zehirleyen ve erkekliğe geçiş yaptığım yıllar artık uzak da olsa ağırlığını hâlâ üzerimde hissettiğim bu sorun, Recke için kendi kendine çözülmüştü. Doğru, başka insanlar için de geçerli bu. Fakat bu sorunun çözümü bana kıskançlıktan çok iğrenme duygusu aşıyor. Aksi halde, bu sorun benim için de kendi kendine çözülebilirdi elbet. Fakat ona göre sevgi, en baştan beri oldukça doğal bir hak; o hiçbir zaman çürümüş et ve açlık arasında bir seçim yapmak zorunda kalmadı. Ya da sanıyorum ki düşünmek için asla bu kadar vakti olmadı. Düşüncelerinin zehrini, şarabına akıtmasına asla zaman harcamadı. O çok mutlu. Ve ben ona imreniyorum.

Ani bir titremeye, Helga Gregorious'u düşündüm. Alacakaranlığın içinden onun o bakışını gördüm; mutlulukla bastırılmıştı. Evet, ikisi birbiri için yaratılmıştı, doğal bir seleksiyondu bu, Gregoriuslar! Neden bu ismi ve bu yaratığı hayatı boyunca peşinden sürüklenmek zorunda olsun ki? Bu çok anlamsız.

Hava kararmaya başlamıştı. Kırmızı gün batımının, Kraliyet Sarayı'nın çizgi çizgi olmuş isli görüntüsünün üzerindeki parlaması suyun üzerine yansıyor. Kaldırımdan geçip gitmekte olan insanların seslerini dinledim; yavaş ve argo konuşmalarıyla, fasulye sıırığı gibi Yankee'ler; genizden konuşmalarıyla, küçük ve şişman Yahudi işadamları ve seslerinde cumartesi hoşnutluğuyla, sıradan orta sınıf halk. Arada sırada birileri şapkasını hafifçe kaldırarak bana selam verdi, ben de aynı şekilde karşılık verdim. Birkaç tanıdık benimkine oldukça yakın olan bir masaya oturdu. Martin Birck ve Markel idi bunlar. Daha önce birkaç kez karşılaştığım bir diğer beyefendi daha vardı yanlarında, fakat ismini bir türlü hatırlayamadım ya da

belki de hiç öğrenmemiştim. Kel bir adamdı, onunla hep kapalı alanlarda karşılaşmıştık. Bu sebeple, beni selamlamak için şapkasını çıkartana kadar kim olduğunu anlayamadım. Recke, Markel'i selamladı, çok geçmeden gitmek için ayağa kalktı. Daha sonra masamın yanından geçerken, gereğinden fazla bir kibarlık takınarak selamladı beni. Neredeyse soğuk bile denebilirdi bu selama. Uppsala'da birbirimize ilk isimlerimizle hitap ederiz ama o bu kuralı unutmuşa benziyordu.

Recke bizi duyamayacak kadar uzaklaştığında, yan masadaki grup Recke hakkında konuşmaya başladı. Kel beyefendinin Markel'e dönüp şöyle dediğini duydum:

"Şu ahbap Recke'yi biliyorsunuz, geleceği parlak bir adam olduğu söyleniyor. Hırslı biri, öyle değil mi?"

Markel: "Evet, hırslı. Eğer hırslı olduğunu söylersem, bu çoğunlukla yakın dostluğumuzun yararına olur. Aksi halde, bu hayatta iyi bir yerlere gelmek istediği söylenirse, durum daha iyi özetlenmiş olur. Hırslı olmak çok nadir bulunan bir özelliktir. Biz, eğer birisi devlet bakanı olmak istiyorsa onu hırslı olarak nitelermeyi alışkanlık haline getirmişiz. Devlet bakanı olmak nedir peki? Fikirlerini, tabii eğer bir fikri varsa, başkalarına dayatmak şöyle dursun; önemsiz bir toptancınıninki kadar kazanç, kendi akrabalarına bile zar zor yardım edebilecek kadar güç. Bir bakan olmayı umursamam demiyorum elbette, sahip olduğum işten çok daha iyi olduğu aşikâr, fakat bunun hırslı olduğu söylenemez doğrusu. Bu, başka bir şey. Hırslı olduğum günlerde, bütün dünyayı fethetmemi, bazı şeyleri olması gerektiği gibi yeniden düzenlememi sağlayacak güzel, küçük bir plan üzerinde çalışıyordum ve sonunda her şey o kadar güzelleşmiş olacaktı ki, artık neredeyse sıkıcı gelmeye başlayacaktı. Sonra,

ceplerimi elimden uzandığı kadar parayla doldurup gizlice sıvı-
şacak, büyük bir şehirde gözden kaybolacaktım. Bir kafede otu-
rarak absentimi yudumlayacak, ortalıktan kaybolduğum anda
her şeyin nasıl da berbat hale geldiğini izlerken büyük bir haz
duyacaktım. Neyse, Klas Recke'yi severim. Yakışıklıdır ve bu
keder dolu dünyada işlerini bir düzene koyabilme konusunda
alışılmışın oldukça dışında bir yeteneğe sahiptir."

Markel, evet! Genel anlamda her zaman nasılsa öyleydi. Şu
sıralar, oldukça ünlü bir gazetede muhabirlik yapıyor, öfkeli ya-
zılar yazıyor. Oldukça ciddi bir şekilde okunması hedeflenen ve
bazen de bunu gerçekten hak eden yazıları var. Sabahları biraz
tırışırsın, saçları sakalı birbirine karışmış olsa da akşam olduğunda,
sokak ışıklarıyla aydınlanan güler yüzüyle her zaman şık olma-
ya özen gösterir. Yanında oturan ve bu sıcakta uzun bir trenç-
kot giyen Birck, dalgın gözlerle etrafa bakıyordu. Üzerindekini
sanki çok üşüyormuş gibi keskin bir hareketle etrafına doladı.

Markel bana doğru dönerek beni bu seçkin ayyaşlar grubuna
katılmaya davet etti. Teşekkür edip en kısa zamanda eve gide-
ceğimi belirttim. Niyetim de buydu zaten ama gerçekte yalnız-
lıktan kokuşmuş odama geri dönmek için hiç de can atmıyor-
dum. Böylece orada biraz daha oturdum; Strömparterren'den
gelen müziğin net ve gürültülü bir şekilde şehrin loş sessizli-
ğine nüfuz edişini dinledim. Sarayın göz alıcı pencerelerinin,
o an için bir orman göleti gibi durgun olan dereye yansıyan
görüntüsünü izledim. Rosenbad'ın üzerinde parıldayan, titrek
mavi yıldıza baktım ve yan masalardan yükselen muhabbetleri
dinledim. Kadınlar ve aşk üzerine konuşuyorlardı, soru şuydu:
Bir kadınla birlikte olan bir erkeğin halinden tamamen mem-
nun olması için gereken esas koşul nedir?

Kel beyefendi, "Kadın, on altı yaşında, koyu renk saçlara sahip, zayıf oldukça ateşli olmalı" dedi.

Markel, hoş bir ifadeyle "bence şişman ve dolgun olmalı" dedi.

Birck, "Bana deliler gibi âşık olması" dedi.

2 Temmuz

Olamaz, işler daha da korkunç olmaya başladı. Bu sabah, saat on sularında, Bayan Gergorius yine ofisime geldi. Beti benzi atmıştı, perişan görünüyordu. Gözümün içine baktığı gözleri fal taşı gibi açıktı. Ona ne olduğunu sordum. Ne olmuştu, bir şey mi olmuştu?

Kısık sesle cevap verdi.

"Dün gece bana tecavüz etti. Âdeta tecavüz etti!"

Sandalyeme oturdum, sanki reçete yazmaya hazırlanıyordum gibi bir kalem ve bir kâğıtla oynayıp duruyordum. Köşedeki kanepeye oturdu. "Zavallı çocuk", dedim kendi kendime. Söyleyecek başka bir şey bulamamıştım.

"Ayaklar altına alınmak için yaratılmışım," dedi.

Bir an ikimizde sessiz kaldık, sonra o konuşmaya başladı. Adam, gecenin bir köründe onu uyandırmış. Uyuyamadığı için ağlayarak yalvarmış durmuş. Kurtuluşunun buna bağlı olduğunu, isteklerine boyun eğmezse, ne tür ağır suçlar işleyebileceğini kestiremediğini söylemiş.

Bu kadının göreviydi ve görev sağlıktan önemliydi. Tanrı onlara yardım edecekti. Ne de olsa kadının sağlığını ona geri verecek olan Tanrı'ydı. Küçük dilimi yutmuş gibiydim.

“Yani onun riyakârca davrandığını mı söylüyorsunuz?” diye sordum sonunda.

“Bilmiyorum. Hayır, sanmıyorum. Ancak işine geldiği şekilde, her konuda Tanrı’yı kullanmak, onda bir alışkanlığa dönüştü. Bunu her zaman yaparlar, o kadar çok papaz tanıyorum ki. Hepsinden nefret ediyorum. Ama o riyakâr falan değil, aksine, kendi inancının apaçık en doğrusu olduğunu düşünüyor ve bunu reddedenleri, başkalarının da kendileriyle birlikte mahvolmasını sağlamak amacıyla bilerek isteyerek yalanlar söyleyen düzenbaz ve sefil insanlar olarak görüyor.”

Kadın, sesi hafifçe titrese de oldukça sakin konuşuyordu. Bir şekilde, söyledikleri beni şaşırttı. Şimdiye kadar, bu küçük diş yaratığın düşünebildiğini ya da hakkında konuştuğu bu adamı, dışarıdan biriymişçesine, hatta ona karşı ölümcül bir nefret ve derin bir iğrenme duyduğu halde, baştan aşağı ölçüp biçebileceğini fark etmemiştim. Kadının dile getirdiği her huzursuz kelimedede aynı iğrenmeyi ve aynı nefreti ben de hissettim. Hikâyesini tamamladığında hisleri bana da bulaşmıştı. Kalkıp giyinmek ve dışarı çıkıp sabaha kadar sokaklarda gezinmek istemiş. Fakat kadını sımsıkı tutuyormuş, çok güçlüymüş. Gitmesine izin vermezmiş...

Yandığımı hissettim, şakaklarım kafamın içinde atıyordu. İçimde bir ses duydum, o kadar net bir sesteki ki, neredeyse yüksek sesle düşünüyor olmaktan korktum. Ses, dişlerinin arasından fısıldıyor gibiydi: Dikkat et Papaz! Bu küçük kadını, ipeksi saçlı bu diş çiçeği sana karşı koruyacağıma söz verdim. Hayatın artık benim ellerimde, kendini sakın! Sen daha oraya gitmek istemeden, seni cennete gönderebilirim, göndereceğim de! Beni tanımıyorsun daha. Benim bilincim seninkiyle en

ufak bir benzerlik taşımaz. Ben kendimin yargıcıyım. Senin, 'varlığından bile haberin olmayan bir insan türüne aitim!

Orada oturmuş, aklımdan geçirdiklerimi gerçekten de duyabiliyor muydu? Kadının sessizliği bozan cümlesini duyduğumda tüylerim diken diken oldu.

"Bu adamı öldürebilirim."

"Sevgili Bayan Gregorius," dedim zayıf gülümsemeyle. "Bunları elbette sözün gelişi söylüyorsunuz fakat bu asla dile getirmemeniz gereken bir söz üstelik böyle bir durumdayken."

Aslında herhangi bir durumdayken böyle konuşmamalısınız demek için dilimi zor tuttum.

"Anlatırsanız bana," dedim hemen ardından ve tabii konuyu değiştirmek için, "Bay Gregorius ile evlenme kararını nasıl aldınız? Aileniz mi zorladı, yoksa kiliseye üye olabilmek için anlık bir tutku muydu?"

Üşüyormuş gibi titredi.

"Hayır, öyle bir şey değildi. Her şey çok garipti. Neler olduğunu ne tahmin edebilirsiniz ne de anlayabilirsiniz. Doğal olarak asla âşık olmadım, hem de hiç. Hatta genç kızların genellikle yaptığı gibi, beni onaylasın diye geçici bir aşk dahi duymadım ona. Ama açıklamaya çalışacağım, size tüm hikâyeyi anlatacağım."

Kanepeye biraz daha yerleşti. Küçük bir kız gibi kamburlaştı, düşüncelere dalmış gibi suratıma baktıktan sonra konuşmaya başladı:

"Çocukluğum ve gençliğim çok mutlu geçti. O günleri düşündükçe her şey bana bir peri masalı gibi geliyor. Herkes beni sever, bana deli divane olurdu. O yaşlara geldiğimde... Bilirsiniz. İlk başta hiçbir değişiklik olmadı. Hâlâ çok mutluydum,

eskisinden daha da mutluydum. Ta ki, yirmi yaşıma kadar. Sizin de anlayabileceğiniz gibi bir genç kızın da duygusallaşmaya hakkı vardır. Fakat gençlik yıllarında bu sadece bir mutluluk kaynağından ibarettir. Evdeki günlük angarya işlerimi yaparken hep şarkı söylerdim, caddelerde yürürken bir şeyler mırıldanırdım. Her zaman aşkla doluydum. Oldukça inançlı bir ailede büyüdüm fakat biri tarafından öpülmenin o kadar da korkunç bir günah olduğunu düşünmüyordum. Genç bir adama âşık olmuştum, öpmüştü beni. Ben de oluruna bırakmıştım. Dikkatli olunması gereken ve gerçekten de korkunç bir günah olan başka şeylerin olduğunu bilsem de bütün bunlar bana çok aptalca ve uzak görünüyordu. Zaten baştan çıkarılmadım. Hayır, hayır hiç de öyle olmadı. Birinin baştan çıkabileceğini düşünmüyordum bile. Evlendiğinde ve çocuk yapmak istediğinde boyun egeceğin bir şey olarak gördüm bu eylemi hep. Kesinlikle başka bir anlam taşımıyordu. Fakat yirmi yaşıma girdiğimde bir adama delicesine âşık oldum.

Yakışıklı, kibar ve hassas bir adamdı. En azından, öyle olduğunu düşünmüştüm. Ne zaman onu düşünsem, buna hâlâ inanırım. Gerçekten de öyle olmalı. Sonraları bir kız arkadaşım ile evlendi ve kızı çok mutlu etti. Tanıştığımızda yaz mevsimiydi, sayfiyedeydik. Öpüştük. Bir gün beni ormanın derinliklerine götürdü ve baştan çıkarmaya çalıştı. Başarmak üzereydi de. Ah, eğer gerçekten başarsaydı, oracıkta kaçmasaydım o adamdan! Kim bilir, şimdi her şey ne kadar da farklı olurdu! Belki onunla evlenen ben olurdum, en azından şu anda kocam olan bu adamla evlenmek zorunda kalmazdım. Belki küçük çocuklarım olurdu, bir evim olurdu, gerçek bir ev. Hiçbir zaman sadakatsiz bir eşe dönüşmek durumunda kalmazdım. Fakat her yanıma

korku ve utanç sarmıştı. Kollarından kurtulduğum gibi kaçtım yanından, hayatımı kurtarmak istercesine koşarak uzaklaştım.

Berbat günler birbirini izledi. Artık onu görmek istemiyordum, buna cüret edemedim. Bana çiçekler gönderdi, art arda onu affetmem için yalvaran mektuplar yazdı. Ama onun bir alçak olduğunu düşünüyordum. Mektuplarını cevapsız bıraktım ve çiçeklerini de camdan aşağıya fırlatıp attım. Yine de sürekli onu düşünüyordum. Artık düşündüğüm sadece bir öpücük değildi, baştan çıkmanın ne demek olduğunu biliyordum. Bu şeyin sonunu getirmesek de, sanki içimde bir şeylerin değiştiğini hissediyordum. Yaşadığım şey sanki alnımda yazıyormuş, herkes bunu okuyabiliyormuş gibi bir hisse kapıldım. Nasıl acı çektiğimi kimse anlayamaz. Sonbahar geldiğinde, şehirdeki evimize geri döndük. Bir akşamüzeri alacakaranlıkta dışarı çıkmış, tek başıma yürüyordum. Rüzgâr, evlerin köşelerinde dolanıyor, ara sıra birkaç ufak yağmur damlası düşüyordu. Yaşadığı evin sokağına girerek evinin önünden geçtim. Penceresine baktım, içerideki yanan ışığı görünce durdum. Lambanın ışığında, okuduğu kitaba gömdüğü kafasını gördüm. Beni bir mıknaş gibi kendine çekti. Orada, onunla birlikte olmanın ne kadar da güzel olacağını düşündüm. Kapı eşiğinden geçerek merdivenleri çıktım, yarı yola çoktan ulaşmıştım. Fakat sonra, geri dönmeye karar verdim.

Eğer bana o günlerde yazsaydı, kesinlikle cevap verirdim. Fakat bir cevap almadan sürekli yazmaktan yorulmuş olmalıydı. Böylece bir daha hiç görüşmedik, en azından yıllarca. O zamanlar, elbette, her şey oldukça farklıydı.

Dinî duygularla yetiştirildiğimi daha önce söylemiştim, değil mi? Şimdiyse tamamen inanca saplanmış durumdayım. Hem-

şire olmak için eğitim görmeye başladım, fakat onu da sağlık sorunlarım nedeniyle bırakmak zorunda kaldım. Böylece eve geri döndüm, tıpkı eskiden olduğu gibi tuhaf ev işleri yaptım. Hayal ettim ve arzuladım; bu hayal ve arzulardan beni kurtarması için Tanrı'ya dua edip durdum. Tüm bunların daha dayanılmaz olduğunu, bir değişikliğin şart olduğunu hissetmeye başladım. Bir gün, babam geldi ve Papaz Gregorius'un benimle evlenmek istediğini söyledi. Bu gelişme, düpedüz şok etkisi yaratmıştı bende. Bana asla kur yapmadı, bununla ilgili bir imada bile bulunmadı. Eski bir aile dostuydu. Annem ona hayranlık duyardı. Babam ise sanırım ondan biraz korkardı. Odama gidip ağladığımı hatırlıyorum. Bir şekilde, bu adamda itici bir şeylerin olduğunu içten içe hep hissettim. Ona evet demeye karar vermemin sebebinin de bu olduğunu düşünüyorum. Kimse beni evlenmeye zorlamadı. Kimse bu konuda benimle tartışmadı. Fakat bunun, Tanrı'nın iradesi olduğuna inandım. Tanrı'nın isteklerinin, bizimkilerle en çok çelişen istekler olduğunu düşünmüşümdür hep. Daha geçen akşam, uyanık bir şekilde Tanrı'ya özgürlük ve huzur için dua etmemiş miydim? Kendi yöntemleriyle de olsa Tanrı'nın tüm dualarımı duyduğuna inandım. İradesinin, gözlerimin önünde açıkça parladığını gördüğümü sandım. Bu adamdan da öte, hayallerimin bastırılıp arzularımın sönüp gideceğini düşündüm. Tanrı'nın bu yolla benim için bir şeyler planladığını düşündüm. Bir papaz olduğu için de gayet iyi ve kibar biri olduğundan emindim.

Eh, işler sandığımdan daha farklı gelişti tabii. O, arzularımı yok edemedi, sadece zedelemeyi başardı. Buna karşılık inancımı yavaş yavaş öldürdü. Ona teşekkür borçlu olduğum tek şey inancımı öldürmesi, çünkü kesinlikle artık bunu istemiyorum. İnanç, ne zaman inanç hakkında bir şeyler düşünsem bana çok

hastalıklı geliyor. Özlem duyulan, düşünmekten hoşlanılan her şey suç. Arzulanan ve gerçekten çok hoşlanılan bir erkekle kucaklaşmak suç. Fakat çirkin ve tiksindirici biriyle, bir musibetle, iğrenç bir şeyle kucaklaşmayı *arzulamamak* suç. Söylesenize Doktor Glas, bu durum hastalıklı değil mi?"

Konuştugu konu kadını öfkelen-dirmişti. Gözlüklerimin arkasından onaylarcasına başımı salladım.

"Evet, hastalıklı bir şey bu."

"Ya da şuna cevap verin. Şu anda hissettiğim aşk sizce bir suç mu? Saf mutluluk değil bu. Belki endişe diyebiliriz ama bunun bir suç olduğunu söyleyebilir misiniz? Eğer bu suçsa, sahip olduğum her şey suçlu çünkü sahip olduğum daha iyi veya daha değerli başka bir şey bulamıyorum. Belki de karşınıza oturmuş, tüm bunları size anlattığım için şaşırmışsınızdır. Sonuçta, konuşabileceğim başka biri daha var. Fakat buluştuğumuzda, zamanımız çok kısa oluyor ve o benimle çok az, -birden kızardı- benim en çok düşündüğüm konular hakkında çok az konuşuyor."

Elimi başıma koydum; orada, öylece sessiz bir şekilde oturdum. Köşedeki kanepede oturan bu kadının yarı açık gözlerini, dolgun sarı saçlarının arasındaki kızılıkları inceliyordum. Tecrübesiz genç kız. Düşündüm ki; eğer bu hisleri bana karşı olsaydı, benimle de konuşacak zamanı olmayacaktı. Yine düşündüm ki; bir kez daha konuşmak için ağzını açtığında, yanına gidip dudaklarını bir öpücükle susturacağım. Fakat şimdilik sessizce oturuyordu. Büyük bekleme odasına açılan kapı aralıktı. Koridordan geçen kâhyamın ayak seslerini duydum.

Sessizliği bozdum.

“Söyleyin bana Bayan Gregorius, boşanmayı hiç düşündünüz mü? Kocanıza parasal olarak bağlı sayılmazsınız. Babanız bir servet bıraktı size, ailenizin tek çocuğusunuz. Anneniz de hâlâ hayatta, durumu gayet iyi. Öyle değil mi?”

“Ah, Doktor Glas! Siz onu tanımıyorsunuz. Bir papaz ve boşanmak! Buna asla razı gelmez, asla! Ne yaparsam yapayım, ne olursa olsun. Beni yetmişinci kez bile olsa affeder, ıslah eder. Aklınıza gelebilecek her şeyi yapar. Hatta kilisede benim için bir dua bile başlatır. Dediğim gibi, insanların beni ayaklar altına alması için gelmişim bu dünyaya.”

Ayağa kalktım.

“Sevgili Bayan Gregorius, sizin için ne yapmamı istiyorsunuz? Artık bir çıkış yolu göremiyorum.”

Ne yapacağını bilmiyormuş gibi başını salladı.

“Bilmiyorum. Artık hiçbir şey bilmiyorum. Fakat sanırım, bugün sizi kalbiyle ilgili sorunundan dolayı görmeye gelecek. Dün bahsetmişti. Onunla bir kez daha konuşamaz mısınız? Tabii bugün buraya geldiğimi ve bu konuyu size açtığımı belli etmeden?”

“Eh, göreceğiz bakalım.”

Sonra da gitti.

Gittiğinde, kafamı dağıtmak için elime bir tıp dergisi aldım. Fakat hiçbir yararı olmadı. Onu karşımda görmeye, hayat hikâyesine tanık olmaya, böyle bir çıkmaza nasıl sürüklendiğini düşünmeye devam ettim. Kimin suçuydu bu? Bir yaz günü, onu ormanda baştan çıkarmaya çalışan adamın suçu muydu? Yazıklar olsun! Bu dünyada bir erkek ya ormanda ya da gerdek yatağında, bir kadını baştan çıkarmayacaksa ve her şekilde ona yardım edip onu kollamayacaksa ne yapacak? Kimin suçu

peki, Papaz'ın mı? Sonuçta o da, tıpkı binlerce erkeğin binlerce kadını arzuladığı gibi bu kadını arzuladı; üstelik hastalıklı jargonlarında dedikleri gibi oldukça *şerefli* bir şekilde arzuladı. Kadın da hiçbir şeyi bilmeden ve anlamadan içinde büyüyüp rıza gösterdiği fikirlerin garip karmaşasında etkilendi tüm bunlardan. Bu yaratıkla evlendiğinde, daha gözü açılmamıştı; âdeta uykusunda evlendi. En garip şeyler de rüyalarda görülür, oldukça doğal ve sıradanmış gibi görünür. Ancak insan uyanıp, bunun sadece rüyadan ibaret olduğunu anlayınca şaşırır, ya yüksek sesle güler buna ya da korkuyla ürperir. Kadın artık uyandı! Evliliğin ne demek olduğunu bu zamana kadar çoktan öğrenmiş olması gereken buna rağmen rıza gösteren, hatta belki de gururu oldukça okşanan ailesi de uyanık mı peki? Peki ya Papaz'ın kendisi? Davranışının ne kadar iğrenç, yakışsız ve anormal olduğunu hissetti mi sonunda?

Ahlakın bir atlıkarınca olduğunu, bir topaç misali dönek bir kavram olduğunu hiç bu kadar güçlü bir şekilde hissetmemiştim. Elbette önceden beri biliyordum bunu; fakat evrelerinin yüzyıllar veya çok uzun zamandır sürmesi gerektiğini hayal ederdim hep. Şimdiyse dakikalar veya saniyeler gibi geliyordu bana. Gözlerimin önünde bir titreme vardı. İçimdeyse, bu kurtlar sofrasında bana yol gösteren bedenimde, dişlerinin arasından fısıldayan o sesi duydum tekrar. Gözünü dört aç Papaz!

Kadın, gerçekten de doğru söylemişti. Papaz, ameliyat saatimde beni görmeye geldi. Kapıyı açıp onu orada, bekleme salonunda gördüğümde içimi ani, gizli bir sevinç kapladı. Ondan önce sadece tek hastam vardı; reçetelerini yenilemeye gelen yaşlı bir kadın. O da kadından sonra girecekti. Birkaç saat önce karısı-

nın oturduğu aynı köşede duran kanepeye çökmüş, sıkıcı bir ağırbaşlılıkla ceketinin püskülleriyle oynuyordu.

Her zaman olduğu gibi, saçma sapan birtakım konulardan bahsetti önce. Bazı komünyon sorunlarıyla eğlendirdi beni. Kalbindeki problemden ise kısaca, parantez içinde bahsetti. Doktor olduğum için, Kutsal Komünyon'un insanların sağlığını tehdit eden bir yol çizip çizmediği hakkındaki görüşümü almak istediğine dair bir izlenim edindim. Bu aralar Büyük Göl Canavarı olayı tarzında bütün gazetelerde tartışılan bir konuydu bu. Olayı takip etmemiştim ama bir gazetede konuyla ilgili bir yazıyı hayal meyal okuduğumu hatırlıyorum. Fakat kimse bu konu hakkında bilgilendirmemişti beni, buna karşın olayı açıklama zahmetine giren kişi papaz olmuştu. Komünyon masasının enfekte olmasını önlemek için ne yapılmalı? Soru buydu. Papaz, daha önce enfeksiyonun arttığını şiddetle reddetmişti ama işte şimdi artmıştı ve bu sorunun cevaplanması şarttı. Çeşitli çözümler öngörülebilirdi. Belki de en kolayı, her kilisenin birkaç beher kabı edinmesi olurdu. Böylece, kilise memurları her kilise azası grubundan sonra mihrabı temizleyebilirdi. Ancak bu oldukça pahalıya patlardı. Hatta belki, bazı yoksul ülkelerin yeterli miktarda gümüş kap bulmaları bile imkânsız olabilirdi.

Dindeki çıkarların istikrarlı bir şekilde büyüdüğü ve gümüş kap yığınlarının bisiklet yarışları için stoklandığı bu zamanlarda, aynı kapların dinî amaçlar için kullanılacağından kimse emin olamaz. Geri kalanlara gelince, Kutsal Komünyon kurumunda gümüş ile ilgili tek bir kelime duyduğumu hatırlamıyorum. Fakat bu fikri kendime sakladım. Papaz konuşmaya devam ederek her bir azanın kendi kabını veya bardağını getirmesinin daha mantıklı olacağını söyledi. Fakat zenginler süslü,

tasarım ürünü bir gümüş kap getirirken yoksullar sıradan bir kapla görüldüğünde ne olacaktı?

Olay benim için gayet açık görünüyordu ama çenemi tutarak devam etmesine izin verdim. Konuştukça konuştu. Kurtarıcımızın kanının kapsüllere konabileceğini öneren modern, özgür düşünceli bir papaz varmış. Önce, doğru duyduğumdan emin olmak istedim. Kapsül, yani hintyağı gibi bir şey mi? Evet, kapsül içinde dedi. Nihayet din görevlilerinden biri, tamamen yeni bir komünyon kabı tasarlayarak patentini alarak küçük bir şirket kurmuştu. Papaz, bu icadı ayrıntılı biçimde paylaştı benimle. Tasarımları neredeyse bir büyücünün bardak ve şişelerini andırıyordu. Eh, Papaz Gregorius bir Ortodoks'tu. Özgür düşünceye sahip biri değildi. Bu tarz yenilikler, onda şiddetli endişeler uyandırıyor. Aynı zamanda kapılacak bir takım mikroplar da söz konusuydu artık. O halde ne yapılmalıydı?

Bu kelimeyi sarf ettiğini duyduğumda bir ışık parladı. Sesindeki tonu derhal fark ettim. Mikroplar hakkındaki söylemlerini anımsamadan önce, basilofofi diye bilinen bir hastalıktan muzdarip olduğunu açıkça fark ettim. Bu mikroplar, şüphesiz, ona göre gizemli bir şekilde dinî yetkileri ve toplum düzenini aşıyordu. Bu, elbette çok yeni olmalarından kaynaklanıyordu. Onun inancı eskiydi, neredeyse bin dokuz yüz yaşındaydı. Toplumun sosyal düzeniyse, en azından on dokuzuncu yüzyılın başlarından, Alman felsefesi ve Napolyon'un düşüşü ile başlıyordu. Fakat mikroplar, yaşlılığına hücum ederek onu tamamen savunmasız bırakmıştı. Olayların yaşanışı açısından, bu yaşına gelinceye kadar mikropların kendi kirli işlerini onunkilere bulaştırmamış olduklarını söyleyebiliriz. Tahmin edebileceğimiz kadarıyla, mikrop yığınlarına her zaman, Getsemani'deki *Son Akşam Yemeği*'nin kurulduğu sofrada elden ele

uzatılan en basit toprak çömlükte bile rastlayabileceğimiz daha önce aklına bile gelmemiştir.

Papaz'ın bir kuzu mu yoksa bir tilki mi olduğunu kestirmek imkânsız.

Ona arkamı dönerek konuşmasına izin verdim. Bu sırada, dolabımda duran bir şeyle oyalanıyordum. Rahatça, ceketini çıkarmasını istedim ve komünyon hakkında sorduğu soruya da cevap olarak, daha fazla tantana yaratmamak için oyumu kapsül metodundan yana kullandım.

“İtiraf ediyorum,” dedi, “bu fikir ilkin bana bile biraz itiraz edilebilir gibi görünmüştü, ancak dinselikle daha fazla böbürlenemem. Üstelik olayın yansımalarına daha yakından bakacak olursak herkes itirazından feragat etmeli. Komünyonun esası ne ekmek ve şarapla ne de kilise tabağında bitiyor, güçlü bir inanç da gerekli. Gerçek bir inanç da, takdir edersiniz ki gümüş kaplar veya jelatin haplar gibi harici birtakım şeylerle oluşturulmuyor.”

Son sözlerini sarf ederken, ben de stetoskopumu göğsüne dayayıp bir süre sessiz kalmasını rica ettim. Böylece göğsünü dinleyebilecektim ancak kayda değer bir şey duyamadım. Akşam yemeğinde ihtiyacı olandan daha fazla yiyen ve yemeğini bitirdikten sonra biraz kestirmek amacıyla kendini kanepeye atan yaşlı erkeklerde oldukça yaygın olan düzensiz kalp atışlarından başka hiçbir şeyi yoktu. Bu tarz bir alışkanlık ona bir gün kalp krizi geçirtebilir. Tabii ki kimse emin olamaz veya bunun katiben kaçınılmaz olduğu söylenemez. Tehditkâr en ufak bir olasılığın bile.

Ancak kararımı vermiştim. Etraflıca bir muayene şarttı. Göğsünü gereğinden fazla dinledim. Aletin yerini değiştirip dur-

dum ve yeniden dinledim. Orada sessizce oturmasının onun için ne kadar acı verici olduğunu fark ettim. Sonuçta kilisede, toplulukta, evde durmadan konuşmaya alışmıştı. Bunun için ayırt edici bir yeteneği vardı âdeta. Mesleğine de bu yeteneği sayesinde bu kadar bağlanmış olmalıydı. Onu bu kadar sıkı muayene etmem yüzünden endişelenmiş görünüyordu. Buraya gelirken kafasında kurduğu şey, büyük ihtimalle komünyon haplarından bahsettikten sonra ani bir dürtüyle saatine bakarak kapıya doğru bir hamle yapmaktı. Ancak şimdi, kanepeme oturtmuştum onu. Elimden kaçıp gitmesine izin vermeyecektim. Sessizce göğsünü dinlemeye devam ettim. Ben dinledikçe, kalbi de daha sıkıntılı bir hal alıyordu.

“Ciddi bir şey mi?” diye sordu.

Hemen cevap vermedim. Onun yerine odanın içinde birkaç adım attım. Zihnimde bir plan kurmaya çalışıyordum. Özünde, oldukça basit ve küçük bir plan. Yine de entrika çevirmek konusunda pek başarılı olmadığım için tereddüt ettim. Tereddüt etmem, aptal ve cahil olduğundan dolayı planım için aslında iyi bir şeydi. Fakat gerçekten de aptal mıydı? Buna cesaret edebilir miydim? Yoksa yapacağım şey çok mu kaba olacaktı? Belki de anlamıştı?

Odanın içindeki gezintime son verdim. Birkaç saniye için ona oldukça keskin doktor bakışı attım. Grileşmiş beyaz ve tıknaz yüzü, mahcup ve göstermelik kıvrımlarında toplandı. Gözlerini benden kaçırdı. Suratının görüntüsü cama, perdelere ve kauçuk ağacıma yansdı. Cesur olmaya karar verdim. Kuzu ya da tilki fark etmez, diye düşündüm, tilki bile insanoğlundan daha aptaldır. Kısa bir süre için şarlatanı oynamanın bir risk olmadığına karar verdim. Şarlatan hilelerini o da severdi ve

çoğu şey açıkça ortadaydı: Dalgın bir şekilde, sağa sola yürüdüm. Sorduğu sorudan sonra uzunca bir süre sürdürdüğüm sessizliğim de onu etkilemeyi başarmış, yumuşatmıştı.

"Tuhaf şey," diye mırıldandım kendi kendime.

Stetoskopu yeniden göğsüne yasladım.

"Bağışlayın beni. Sadece biraz daha dinlemem gerekiyor. Bir yanlışlığa mahal vermemek için emin olmalıyım," diyerek bir süre daha göğsünü dinledim.

En nihayet, sözlerime devam ettim.

"Evet, bugünkü muayene sonuçlarına bakılırsa, çok da istikrarlı bir kalbiniz yok Papaz. Yine de genel olarak durumun çok kötü olduğunu düşünmüyorum. Bugünkü sıkıntınızın özel bir nedeni olmalı."

Acele ederek ama çok başarısız bir eylemle, yüzüne büyük bir soru işareti kondurmaya çalıştı. O anlayışsız bilincinin bir şekilde dediklerimi kavradığını fark ettim. Dudaklarını konuşmak için, belki de bana ne demek istediğimi sormak için hareket ettirmeyi denediyse de başaramadı, sadece öksürdü. Bir açıklama yapmaktan sakınacağı belliydi, fakat elimden öyle kolay kurtulamayacaktı.

"Lütfen birbirimize dürüst olalım Bay Gregorius," diye söze başladım.

Bu açılış cümlesi, onu oturduğu yerde korkuyla zıplattı.

"Birkaç hafta önce, karınızın sağlık durumu hakkında yaptığımız o konuşmayı unuttuğunuzu sanmıyorum. Sözünüzü tutmanızla alakalı münasebetsiz birtakım sorular sorma niyetinde değilim. Sadece şunu söyleyeceğim Papaz: Daha önce kalbinizin ne durumda olduğunu biliyordum; Kendime söz verdiğim gibi, size verdiğim tavsiyeler için daha güçlü neden-

ler öne sürebilirdim. Karınızın sağlık durumu, kısa ya da uzun dönemlik bir mesele. Fakat sizin için kolayca bir hayatta kalma meselesi haline gelebilir."

Konuşmaya devam ederken suratının o korkunç ifadesine de tanık oluyordum. Yüzüne bir çeşit renk gelmişti, fakat bu renk kırmızılıktan çok yeşil ve leylak moru gibiydi. O kadar çirkin gözükiyordu ki kafamı çevirmek zorunda kaldım. Temiz havayı içime çekmek amacıyla pencerenin kenarına doğru yürüdüm. Fakat dışarıdaki hava, içeridekinden daha bunaltıcıydı.

Konuşmaya devam ettim.

"Vereceğim reçete gayet anlaşılır ve basit: *Ayrı yatak odaları* diye okunuyor. Bundan hoşlanmadığınızı biliyorum ama bu bir çözüm olabilir. Bu durumda sadece büyük bir risk oluşturacak nihai bir tatminden değil, aynı zamanda arzularınızı ortaya çıkaracak, sizi heyecanlandıracak herhangi bir şeyden de kaçınmanız özellikle önemli. Evet, evet, ne diyeceğinizi biliyorum. Yaşlı bir adamsınız, üstelik de bir papazsınız. Fakat takdir edersiniz ki ben de bir doktorum ve hastamla açıkça konuşma hakkına sahibim. Genç bir kadının, özellikle geceleri yaşadığı sabit ilişkisinin, tıpkı diğer fani erkekler üzerinde olacağı gibi bir papaz üzerinde de aynı etkiyi yaratması gerektiğini belirtiyorsam, neyin makul olduğunu söylerken de haddimi aşmış olmam. Uppsala'da okudum ben. Orada bir sürü teolog tanıdım. İlahiyat çalışmalarının, ortaya çıkan bu tarz krizlere karşı çare bulmaya adanmış diğer çalışmalara göre daha tesirli olduğu izlenimine pek sahip olduğum söylenemez. Yaşa gelince, kaç yaşındaydınız efendim? Elli yedi; bu oldukça kritik bir yaş. Sizin yaşınızda arzular her zamankinden farklı değildir. Fakat tatmin olmanın ortaya çıkardığı sonuçlar da vardır. Eh, hayat

konusunda çok çeşitli bakış açıları olduğu, yaşamı değerlendirmenin farklı birçok yolu olduğu su götürmez bir gerçek. Yaşlı bir hergeleyle konuşuyor olsaydım, kendi bakış açısıyla süslenmiş, kulağa oldukça mantıklı gelen bir cevap vermesine doğal olarak hazır olmam gerekirdi: Şeytana uydum! Yalnızca yaşamı devam ettirmek amacıyla yaşama anlam katan bir şeyden vazgeçmenin anlamı yok elbette. Fakat bu tarz bir düşüncenin sizin mantığınıza tamamen yabancı olduğunu biliyorum Papaz. Bir doktor olarak görevim, uyarmak ve aydınlatmak. Elimden gelen tek şey bu. Durumun ciddiyetinin artık tamamıyla bilincinde olduğunuzdan eminim. Başka bir kanıtı ihtiyacımız yok bence. Buna inanmak zor biliyorum ama tıpkı yası tutulan Kral Frederick gibi ya da daha yakın tarihte Mösyö Félix Faure'in başına geldiği gibi ölümün tadına bakıp bakmamak size kalmış."

Konuşurken suratına bakmaktan kaçındım. Sözlerime bir son verdiğimde, elini gözlerinin üstüne koymuş, orada öylece oturduğunu ve dudaklarını hareket ettirdiğini gördüm. Sanıyorum, şöyle dediğini duydum: "Senin adınla kutsanmış cennetteki babamız, şeytana uymamıza izin verme, bizi kötülüklerden koru."

Masama oturdum, reçeteyi ona uzatırken sözlerimi tamamladım.

"Bu kadar sıcak bir yaz mevsiminde şehirde kalmak da sağlığınız için pek iyi sayılmaz. Suya girmek size oldukça iyi gelecektir. Porla veya Ronneby'ye gidebilirsiniz. Fakat bu durumda, tek başınıza gitmeniz gerekiyor."

Yaz mevsimi. Bir pazar günü. Her şey, insanı boğacak kadar kasvetli ve sıkıcı. Sadece yoksul insanlar etrafta geziniyor. Yoksullar da, ne yazık ki kafa dengi değil.

Saat dört gibi Djurgardsbrunn'a yemek yemek için gidip küçük bir masaya oturdum. Kâhyam bir cenazeye gitmişti. Sonra da açık havada kahve içecekti. Ölen kişi akrabası ya da arkadaşı değildi, fakat onun sınıfında bir kadın için cenazelere katılmak her zaman büyük memnuniyet uyandırır. Zaten verdiğim izni geri alamazdım. Bu da mutlaka dışarıda yemek zorunda olduğum anlamına geliyordu. Aslına bakarsanız, tanıdıklarım beni adalardaki villalarında yemeğe davet etmişti, fakat canım gitmek istemedi. Adalardaki villalara ya da tanıdıklara karşı özel bir ilgim yok. En azından adalara karşı. Tarumar edilmiş bir manzaraya sahipler, sanki her şey paramparça edilmiş gibi. Küçük adalar, küçük suyolları, küçük kayalık tepeler ve acınası küçük ağaçlar. Solgun ve yoksul manzaralar, çoğunluğu gri ve mavi olan soğuk renkler yine de gerçek bir ıssızlığa yetmeyecek kadar yoksulluk. İnsanların, adaların doğal güzellikleri hakkındaki övgülerini duyduğumda, bu kişilerin aklında aslında farklı şeyler olduğundan şüphelenirim hep. Yakından gözlemlediğimde, bu şüphem her zaman doğru çıkar. Bazıları temiz havayı ve suyu düşünür, bazıları botla açılmayı, diğerleri balık tutmayı... Fakat hepsinin aklındaki ortak fikir, adanın doğal bir güzelliğe sahip olmasında yatar. Geçenlerde, adaları çok seven genç bir kızla konuşuyordum. Muhabbetimiz ilerledikçe, kızın aslında günbatımını düşündüğü ortaya çıktı. Muhtemelen öğrenciydi. Güneşin aslında her yerde batabildiğini ve öğrencilerin de her zaman hareket halinde olabildiğini

unutuyordu. Doğal güzelliklere karşı tümüyle duygusuz olduğum söylenemez, fakat bunu izlemek için Vättern veya Skane gölüne ya da en azından herhangi bir deniz kıyısına giderim. Fakat hiç vaktim olmadığından ve Stockholm'ün yirmi ya da otuz millik yarıçapından uzaklaşmadığımdan, Stockholm'deki Djurgarden, Haga veya dereye bakan kaldırım ile karşılaşabileceğim başka bir manzara görmedim. Yaz kış şehirde kalmamın nedeni işte bu. Bunu isteyerek yapıyorum, insanları etrafımda görmek için kimsesizlerin durağan arzularına sahip olmaya çalışıyorum. *Nota bene*¹: Tanımadığım ve konuşmak zorunda olmadığım insanları görmek için.

Djurgardsbrunn'a vardım, kendime binanın cephesinde, camdan duvara yapıştırdıkları bir masa buldum. Garson hızlıca menüyü önüme bırakarak, benden önceki müşterinin masaya döktüğü hardalı ve salçalı sosu beyaz bir bezle temizledi. Daha sonra, şarap listesine bakarken Chablis marka şarabı sipariş edeceğimi anlayan garson, bir anıyı açık eden aşırı bir bilgi birikimine sahip bir profesör gibiydi. Sıradan bir şarapçı değilim. Dışarıda yediğimde, Chablis'ten başka şarap içmediğim doğrudur. O da, beni bilen eski bir çalışandı. İlk gençlik çılgınlıklarını Berns'de tepsileri dengede tutmayı başararak dindirmişti. Sonrasında, Rydberg ve Hamburger Bär'daki garson vasfıyla daha ciddi işlere imza attı. Saçları dökülmüş, biraz yıpranmış smokiniyle mesleğini böyle mütevazı bir yerde icra etmesinden kaderin hangi cilvesi sorumluydu, kim bilir? Geçen seneler ona, tıpası açılan şişelerin ve pişen yemeğin kokusu nereden duyuluyorsa oraya ait olma hissi verdi. Onu gördü-

¹ (Lat.) Önemli not.

ğüme memnun olmuşum, birbirimizle gizli bir anlayış bakışı alışverişinde bulunduk.

Etraftaki müşterilere göz gezdirdim. Yandaki masada, genelde sigaralarımı satın aldığım hoş bir genç adam oturuyordu. Dükkândaki güzel yardımcısına, yani kız arkadaşına mahcup gözlerle bakıyordu. Biraz daha ötede, bir aktör, karısı ve çocuklarıyla oturuyor, tıpkı rahipmiş gibi bir ağırbaşlılıkla peçeteyle ağzını siliyordu. Köşedeysen, yirmi yıldır kafe ve sokaklarda gördüğüm, yemeğini köpeğiyle paylaşan kimsesiz ve yaşlı bir adam vardı. Köpek de kendi gibi yaşlıydı ve tüyleri griye dönmüştü.

Chablis gelmişti; ben kadehimdeki hafif şaraba yansıyan güneş ışınlarıyla eğleniyordum ki, tam o anda gayet yakın sayılacak bir mesafede tanıdık bir kadın sesi duydum. Kafamı kaldırıp baktım. Bir aile yeni gelmişti. Karı-koca ve dört ya da beş yaşlarında, çok tatlı fakat üzerinde aptalca –ya da daha çok gülünç– soluk mavi kadife ve dantel yakalı bir bluz olan bir erkek çocuk. Kadın konuşuyordu; zaten oldukça tanıdık gelen ses de onunkiydi. “Buraya oturalım”, “Hayır hayır, buraya”, “Ama buraya güneş geliyor”, “Hayır, burada da manzarayı göremeyiz”, “Şef garson nerede?”

Onu hemen tanıdım. Odamda, kendini yerlere atıp ona yardım etmem için yalvarıp ağlayan genç kadındı. Onu karnındaki çocuktan kurtaracağım beklentisi içinde kıvranmıştı. Nihayet aşırı derecede arzuladığı adamla evlenmiş; oldukça hızlı bir evlilik kararı olsa da böyle şeyler artık o kadar da garipsenmiyor. İşte size bir *corpus delicti*¹; yakası dantelli kadife bluz. Ah benim küçük hanımefendiciğim, şimdi ne diyorsun peki? Haksız

¹ (Lat.) Suç delili.

mıymışım? Skandal geçip gitmiş, ama küçük oğlan sana kalmış. Ayrıca varlığından çok da memnun gözüküyorsun.

Yine de bu çocuğun o olup olmadığını merak ediyorum. Hayır, olamaz. Bu çocuk dört yaşlarında, hadi en fazla beş olsun. Olay neredeyse yedi-sekiz yıl önce gerçekleşmişti. O zamanlar mesleğe daha yeni başlamıştım. İlk çocuğa ne oldu acaba? Belki de başına bir kaza gelmiştir. Neyse, çok da önemli değil. Hasarı telafi ettikleri her hallerinden belli oluyor.

Aslında bu aileyi o kadar da önemsemiyorum. Yakından baktığımda, kadının genç ve hâlâ oldukça güzel olduğunu görüyorum. Fakat iyice kilo almış ve vücudu hızla büyümüş. Sabahlarını bir kafede kek yiyip siyah bira içerek, yanında götürdüğü kadın arkadaşlarıyla dedikodu yaparak geçirdiği her halinden belli. Evin reisi de tezgâhtar bir Don Juan. Görünüş ve davranışlarından tıpkı bir horoz gibi sadakatsiz olduğu anlaşılıyor. Dahası ikisinde de, restorana girer girmez kendisinden bekledikleri davranışı sergilemeyen ihmalkâr garsonu azarlama alışkanlığı göze batıyor: Beni çileden çıkaran, midemi bulandıran bu pis alışkanlık. Tek kelimeyle, alçaklık.

Karma karışık izlenimlerimi, iyi mayalanmış mayhoş şaraptan derin bir yudum alarak gidererek sonuna kadar açık pencelelerden dışarıya göz attım. Dışarıdaki manzara sıcacık akşam güneşinde dolgun ve sessizce uzanıyordu. Kanal ise yemyeşil rengini, gökyüzünün maviliğini kıyılarına aksettiriyordu. Çizgili mavi süveterli adamların çektiği birkaç kano sessiz ve hafif bir şekilde köprünün altından kayarak gözden kayboldu. Bisikletçiler köprünün üzerinden pedal çevirerek geçiyor, insanlar ise büyük ağacın gölgesinde çimlerin üzerinde gruplar halinde

oturarak bu güzel günün keyfini çıkarıyorlardı. Bu sırada iki sarı kelebek masamın üzerinde kanat çırpıyordu.

Bu şekilde otururken bakışlarım dışarıda, yaz mevsiminin o yemyeşil renginde kaybolurken zihnim, zaman zaman kendimi avuttuğum bir hayalin içinde başıboş dolanmaya başladı. Keneda köşede biriktirdiğim on bin kron kadar bir param var. Beş ya da altı yıl içinde veya daha da biriktireceğim miktara bağlı olarak kendime şehir dışında bir ev inşa edebileceğim. Fakat nerede olmalı? Denize nazır olmalı. Açık bir kıyı şeridinde olmalı, adada ya da kayalıklarda olmamalı. Ufkun evimden apaçık görünmesini, denizin sesini *duymak* istiyorum. Ayrıca denizin batı yönüne uzanmasını istiyorum, böylece güneş orada batabilir.

Ancak neredeyse deniz kadar önemli olan başka bir şey daha var. Büyük ağaçların uğuldamasını ve yemyeşil bir bolluğa sahip olmayı istiyorum. Çam veya ladin olmayacak. Neyse, çam bir yere kadar kabul edilebilir çünkü uzun, güçlü ve düzdürler, ayrıca varoluş amaçlarını yerine getirmeyi başarabilmişlerdir. Fakat tırtıklı hatlarıyla bir ladin ormanının gökyüzüne uzanması, bende her zaman açıklanamaz bir mutsuzluk uyandırır. Dahası, tıpkı şehirde olduğu gibi sayfiyede de yağmur yağabilir; yağmurlu havalarda bir ladin ormanı beni hep hasta ve sıkıntılı bir hale sokar. Kırsal bir çayırılık olmalı mutlaka, kumsala doğru saçılan, büyük yapraklarının koca bir gölgelik oluşturduğu ağaçlardan bulunmalı. Kafamın üzerinde delicesine bir yeşillik hissetmek istiyorum.

Heyhat! Sahil boyu uzanan bu senaryo her zaman bu şekilde gerçekleşmez; acımasız ve çiğdir. Denizden gelen esinti ağaçların budaklı, küçük ve bodur olmasına neden olur. Bir ev

inşa etmek ve yaşamak istediğim sahili görmek asla mümkün olmayacak.

Ayrıca bir ev inşa etmek de hiç bitmeyen bir iş. Hazır olması için birkaç sene gerekir. O süre zarfında da muhtemelen ölürsün. Eve bir çeki düzen vermek de nereden bakılsa iki-üç yılı bulur. Yine de evin adamakıllı yaşanacak bir yer olması için elli yıl daha lazım.

Eh, bir kadın da bu planın gerçek bir parçası olmalı. Bu da her zaman basit bir iş değil. Birinin ben uyurken bana bakması düşüncesini her zaman sindirilmesi zor bir fikir olarak görmüşümdür. Bir çocuğun uykusu çok güzeldir, genç bir kadınıninki de öyle. Fakat bir erkeğinki o kadar şirin değildir. Kamp ateşi başında uyuyan, sırt çantasını kafasına yastık yapmış bir kahramanı seyretmesi çok sevimlidir, ayrıca çok yorgun olması, uykusunun da çok derin olması muhtemeldir. Fakat düşüncelerim komaya girdiğinde yüzüm ne hale bürünüyordur acaba? Eğer başka biri olsaydım, kendimi izlemekten neredeyse zevk alabilirdim.

Hayır. Mutluluk hayali diye bir şey yok ve kendi kuyruğunu ısıramaz.

Eğer hiçbir kitap okumasaydım ya da hiçbir sanat eseri görmeseydim kendim için ne tarz bir karakter benimseyeceğimi hep merak etmişimdir. Bu hadisede belki bir seçim yapmak aklıma bile gelmezdi, belki de kayalarıyla birlikte adaları seçerdim. Doğa hakkındaki tüm fikir ve hayallerim, çok büyük ihtimalle şiirlerden ve sanattan edindiğim izlenimlere dayanıyor. Huzurlu bir şekilde Floransa'nın eski çiçekli kırsallarında gezinme, Homer'ın denizinde uyuklama ve Böcklin'in *Kutsal Koru*'sunda diz çökme hevesimi sanat sayesinde edindim. Hey-

hat, bizim yararımıza söyleyen, düşünen ve gören insanlardan olan yüzlerce, hatta binlerce usta ve arkadaş olmadan, zavallı gözlerimin kendiliğinden göreceği hangi dünya nimetleri kaldı geriye? Gençliğimde sık sık şöyle düşünürdüm: Burada bulunmak için! Bu şans elde etmek için! Bir kez olsun karşılığını beklemeden vermek için! Yapılacak şeyin bir anlamı olduğunu bilmek amacıyla ya da ufacık da olsa kendine saygı duymak amacıyla, çorak bir ruhla, ne yapacağını bilmeden hep tek başına ilerlemek bayağı can sıkıcıdır. Birçok insanın pek iddialı olmadığı durumlarda, işler büyük ihtimalle mutlu biter. Hiçbir zaman iddiasız bir insan olamadım, bu kişilik bana her zaman acı verdi, ama başıma gelecek en kötü şeyin artık geride kaldığına inanıyorum.

Bir şair olabileceğimi sanmıyordum. Başkalarının henüz keşfetmediği, belli bir şekle sokmadığı yeni herhangi bir şey göremem. Elbette birkaç yazar ve sanatçı tanıyorum; bence hepsi de tuhaf varlıklar. Yapmak istedikleri hiçbir şey yok. Olsa bile, hep tam tersini yapıyorlar. Onlar sadece kulak, göz ve elden ibaretler. Yine de onlara gıpta ediyorum. Kendi irade-mi onların tasavvurlarıyla değiştireceğimden değil, kendimin-kilere ilaveten onların gözlerine ve kulaklarına sahip olmayı çok isterdim sadece. İçlerinden birinin sessizce oturmuş hiçbir şey düşünmeden boşluğa baktığını gördüğüm bazı zamanlarda kendi kendime şöyle düşünürüm: Belki de tam bu anda kim-senin görmediği bir şeye bakıyordur, ben dâhil binlerce in-sanın o şeyi görmesini sağlamak üzeredir. İçlerinden en genç olanın ortaya ne çıkarttığını kesinlikle anlamasam da, şan ve şöhretleri bir kere yayıldı mı, yaptıklarını anlayıp onlara hay-ranlık duyacağımı adım gibi biliyorum. Bu, modern ve yeni kıyafetler, mobilyalar ve diğer her şey için de geçerli. Yalnızca

katılmış, tüketilmiş ve işi yıllar önce bitmiş olanlar yenilere başkaldırabilir. Peki ya şairler? Çağın tercümanları mıdır gerçekten de? Tanrı bilir. Bende neredeyse hiçbir izlenim uyandırmıyorlar. Çağın yararlandığı vasıtalar ve rüzgârın çaldığı arplardan ibaret olduklarını söylemeliyim aslında. Peki, ben neyim? O bile değilim. Kendi bakış açımla göremiyorum bile. Şu karşı masada duran içki ve turplara bile kendi bakış açımla bakamıyorum ki. Stringberg'in gözleriyle görüyorum onları. Stallmästaregarden'de gençliğinde yediği bir akşam yemeği olarak beliriyorlar gözlerimin önünde. Çizgili yelekli kanocular kanaldan geçip giderlerken, zihnimde Maupassant'ın suretini canlandırıyorum.

Şimdiyse, sonuna kadar açtığım camın önüne oturmuş, yanıp sönen mum ışığında bu satırları yazıyorum. Gaz lambasına dokunmaktan iğrenirim. Kâhyam ise cenazeden sonra kahve içip kek yemek için uğradığı yerden çoktan döndü. Onu, oldukça derin ve deliksiz uykusundan uyandıracak cesareti bulamıyorum kendimde. Mumdan çıkan alev titrerken, gölgem de aynı şekilde kıpırdıyor sanki hayat bulacakmışçasına duvar kâğıdı üzerinde alevler gibi titriyor. Aklıma Hans Andersen ve gölgeler hakkındaki bir hikâyesi geliyor. Kendimi, gerçek bir adam olmayı arzulayan bir gölgeymişim gibi hissediyorum.

6 Temmuz Sabahı

Dün gece gördüğüm rüyayı buraya mutlaka yazmalıyım.

Papaz Gregorius'un yatağının yanında ayakta duruyordum, hastaydı. Vücudunun üst kısmı çıplaktı, kalbini dinliyordum. Yatağı çalışma odasıındaydı. Köşede duran mızıkasını çalan biri

de vardı. İlahi değildi çaldığı, melodi bile denemezdi. Bir kapı açık duruyordu, bu beni endişelendirse de kendimde kapıyı kapatacak cesareti bulamadım.

“Ciddi bir şey mi?” dedi papaz.

“Hayır,” diyerek cevapladım, “ciddi değil ama tehlikeli.”

Bununla aslında, aklımdaki şeyin tehlikeli olduğunu kendime açıklamıştım. Rüyamda da kendimi derin bir zarafetle ifade ettiğimi düşündüm.

“Ancak ihtiyatlı olmak için,” diye ekledim, “kimyacılar komünyon haplarından birkaç tane gönderelim.”

“Ameliyat olmak zorunda mıyım?” diye sordu.

“Görünüşe bakılırsa, evet. Kalbiniz işlevini kaybetmiş, çok yaşlanmış. Çıkarmamız gerekiyor. Yine de endişelenmeyin, bu oldukça güvenli bir ameliyat olacak. Herhangi bir kâğıt bıçağıyla bile yapılabilir.”

Bu bana basit, bilimsel bir gerçek gibi görünmüştü, ben de kâğıt bıçağını elime aldım.

“Şu mendili yüzünüzün üzerine yerleştireceğiz.”

Papaz mendilin altından gürültülü bir şekilde sızlandı. Bense ameliyat etmek yerine, duvarda duran bir butona bastım.

Mendili suratından kaldırdım. Ölmüştü. Elini kavradım; buz gibi olmuştu. Saati me baktım.

“Neredeyse iki saattir ölü, dedim kendi kendime.”

Bayan Gregorius, çaldığı orgun başından kalkıp yanıma geldi. Oldukça endişeli ve acı çekiyormuş gibi görünüyordu, elime koyu renk çiçeklerden oluşan bir demet tutuşturdu. Ancak o zaman belirsizce gülümsediğini ve aynı zamanda çıplak olduğunu görebildim.

Kolumu ona doladım, bu kadını kendime doğru çekmek istedim. Fakat beni geri çevirdi. Birden bire, Klas Recke açık duran kapının önünde belirdi.

"Doktor Glas," dedi, "geçici departman şefi olarak sizi tutukluyorum!"

"Artık çok geç," dedim. "Şunu görmüyor musunuz?"

Pencereyi işaret ettim. Pencerelerden yansıyan kıpkırmızı bir ışık pat diye odanın içine düştü. Birdenbire gün ışığı görüldü. Ayrıca, bir başka odadan duyuluyormuş gibi gelen bir kadın sesi sızlanıyor ve hıçkırarak ağlıyordu: "Dünya yanıyor! Dünya alev alev yanıyor!"

İşte böyle uyandım.

Güneş ışığı doğrudan odanın içine giriyordu. Dün gece eve geldiğimde perdeleri çekmeyi unutmuş olmalıydım.

Ne tuhaf. Son günlerde bu çirkin Papaz ve o güzel karısı aklıma bile gelmemişti. Onları düşünmek *istememiştim*.

Gregorius da zaten Porla'ya gitmişti.

Düşündüğüm her şeyi yazmıyorum buraya.

Aklıma ne zaman bir fikir gelecek olsa, bunu hemen yazıya çok nadiren geçiriyorum. Düşüncelerin depreşmesini bekleyip görmeyi tercih ediyorum.

Yağmur yağıyor ve ben oturmuş hoş olmayan birtakım şeyler düşünüyorum.

Hans Fahlen, geçen sonbaharda gelip benden elli kron borç istediğinde neden “olmaz” dedim ki? Onu pek tanımadığım doğru ama bir sonraki hafta boğazını kesti.

Ayrıca neden okuldayken Yunanca öğrenmedim? Bu beni o kadar rahatsız ediyor ki kendimi neredeyse hasta hissediyorum. Ne de olsa tam dört sene Yunanca okudum. Belki de babamın beni, her konusunu azimle öğrenmeyi sürdürdüğüm İngilizce'den çok Yunanca öğrenmem için zorladığındandır. İnsan nasıl böyle hayvan gibi aptal olabilir ki! Mantık denen o saçmalık da dâhil hiçbir şey öğrenmedim. Üstelik dört yıl Yunanca okumama rağmen hiç Yunan tanımıyorum.

Bu kesinlikle öğretmenimin de suçu olamaz çünkü sonrasında devlet bakanı oldu.

Eski okul kitaplarımı ortaya çıkarıp, herhangi bir şey öğrenip öğrenemeyeceğimi görmeyi çok isterim aslında. Belki de bunun için sandığım kadar geç değildir.

Bilinçli bir şekilde suç işlemenin nasıl bir his olduğunu merak ediyorum.

Christina'nın yakın zamanda yemeği hazırlayıp hazırlamayacağına merak ediyorum.

Rüzgâr, kilise avlusundaki ağaçları savuruyor, çatıdaki yağmur oluklarının çatırdadığı duyuluyordu. Zavallı şeytan, cebinde

bir şişeyle kilise çatısının payandasının altında barınacak bir yer arıyordu. Kırmızı kilise duvarına doğru dayanmış, mavi, dindar bakışları hareket etmekte olan bulutların arasında dolaşıyordu. Birbirine doğru eğilmiş iki ağaçtan düşen yağmur damlaları, kendilerini Bellman'ın mezarı üzerinde buldu. Bir uçtan diğerine uzanan avlunun köşesinde bir randevu evi vardı; pencereden görünen kombinezonlu bir kız panjuru indiriyordu.

Kilise papazı ayağına geçirdiği galoşlarla çamurun içinden dikkatli bir şekilde mezarların arasında yolunu bulmaya çalışıyordu. Şemsiyesinin altına gizlenmişti. Şimdiyse kutsal eşyaların tutulduğu yere açılan küçük bir kapıdan içeri sıvışmaya çalışıyordu.

Bu arada, neden bütün papazlar kiliseye hep arka kapıdan girerler?

9 Temmuz

Yağmur hâlâ yağıyor. Böyle günlerin ruhumda barındırdığım bütün gizli zehirlerle bir hısımlığı var.

Tam şu anda, hasta ziyaretlerimi bitirip eve dönüş yolunu tutmuşken sokağın köşesinde gördüğüm, durup hal hatır sormak istemeyen bir adamla selamlaştım. Bir keresinde bana derinden ve hafif kibar bir şekilde hakaret etmişti, ona bunun karşılığını vermek için hiçbir neden göremiyorum.

Böyle şeyleri pek sevmem. Sağlığıma dokunuyor.

Masamda oturmuş habire çekmeceleri açıp kapatıyorum. Eski püskü birtakım kâğıtlara göz gezdiriyorum. Küçük, yıpranmış bir sarı gazete parçası düştü önüme.

Yaşamdan Sonra Bir Hayat Var Mı? Yazar: H. Cremer, teolog doktor. Ücreti: 50 öre.

John Bunyan'ın Aydınlanması – Yaşamdan Sonraki Hayata Bakış, Cennet'in Muhteşemliği ve Cehennem Korkusu. Ücreti: 75 Öre.

İNSANIN SAHİP OLDUĞU GÜÇ

Seçkinliğe ve Zenginliğe Giden Doğru yol. Yazan S. Smiles, Ücreti: 3,50, kenarları varakla kaplanmış olanı 4,25.

Neden böyle eski reklam kupürlerini saklıyorum ki? Bunu, babamın tüm varlığının yok olduğu yıl, ben on dört yaşındayken kesip sakladığımı hatırlıyorum. Nay Smiles'in kitaplarını, zaten az olan cep harçlığımdan biriktirip satın almıştım, tabii altın varaklı olanını alamadım. Okur okumaz ikinci el bir kitapçıya satmıştım. Abartısız dünyanın en aptalca şeyini yapmışım.

Ancak reklamı hâlâ benimle. Neredeyse daha değerli denebilir.

Eski bir fotoğraf da var: Birkaç sene sahip olduğumuz bir sayfiye yeri. Oraya Mariebo denirdi, annemin ölümünden sonraydı.

Fotoğraf sararıp solmuş. Sis, beyaz evin üstünde asılı kalmış gibi görünüyor, arkasında da ladinlerin oluşturduğu koca bir orman var. Evet, gri ve yağmurlu bir günde, ev gerçekten de aynı böyle görünürdü.

Nedense orada hiç eğlenemezdim. Babam beni yaz boyu pataklardı. Okula gitmediğim ve ders görmediğim zamanlarda yaramaz bir çocuk olduğumu söyleyip dururdu.

Bir keresinde beni haksız yere dövdü. O gün, çocukluğumun neredeyse en mutlu günü olarak tarihe geçti. Vücudum doğal

olarak acımış, zarar görmüştü ama ruhuma çok iyi gelmişti. Sonrasında göle indiğimde dalgalar, çıkan şiddetli rüzgârdan dolayı suratıma çarpıyordu. İçimin o zamanki kadar asil duygularla dolduğunu bir daha hiç hissettim mi, emin değilim. Babamı affettim, sonuçta çabuk sinirlenen, işi konusunda her zaman çok endişeli görünen bir adamdı.

Haklı olduğu ve beni bu yüzden dövdüğü zamanlarda, onu affetmek çok daha zordu. Şimdi bile onu bu yüzden affettiğimden emin değilim. En katı şekilde yasaklamış olmasına rağmen tırnaklarımı yediğim zamanı hatırlıyorum. Bana nasıl da vurmuştu! Bu olaydan sonra o sefil ladin ormanına doğru koşmuş, saatlerce yağmur altında dolaşmış, ağlayarak küfürler etmiştim.

İçinde babamın da olduğu, huzur dolu hiçbir anı gelmiyor aklıma. Yüzü çok nadiren neşeli olurdu. Kendisi neşeli olmadığında, etrafındaki insanların neşesine de tahammül edemezdi. Yine de eğlenceleri severdi; seraserilerin sahip olduğu bir melankoliye sahipti. Zengindi ama yoksul öldü. Yani ben bugün, babamın hayatında bir kere bile tamamen dürüst olup olmadığını bilmiyorum. Sonuçta bütün büyük ticari işlerle ilgileniyordu. Çocukken, iş hayatındaki bir tanıdığına şaka yollu şöyle dediğini hatırlıyorum: "Sevgili Joseph, bizim gibi büyük paralar kazanan insanların dürüst olması o kadar da kolay değil." Ama oldukça katı ve zor, görev bilinci yüksek biriydi. Başkalarının endişeli olduğu durumlarda, onun oldukça kesin fikirleri vardı. Neticede olayları değiştirecek durumlar her zaman ortaya çıkardı.

Ama ona karşı hissettiğim en kötü şey fiziksel bir tiksintiydi. Küçük bir oğlanken birlikte yıkanırđık, bana yüzme öğretmek

isterdi. Bunun benim için nasıl bir eziyet olduğunu anlatamam. Elinde tuttuğu bir yılan balığıymışım gibi defalarca sürüklenir, neredeyse boğulacağımı sanır ve o çıplak vücuduna değdiğim anda ödüm kopardı. Beni dövdüğündeyse, bu salt fiziksel tiksintinin acımı nasıl da şiddetle arttırdığından kesinlikle haberi yoktu. Daha sonraları, birlikte çıktığımız seyahatlerde onunla aynı odada uyumak zorunda olmam, eziyetin boyutunu değiştirmişti.

Yine de ona çok düşkündüm, her şeye rağmen. Bunun sebebi belki de beni çok zeki olarak görmesi, benimle gurur duymasıdır. Ya da belki her zaman çok şık giyinmesi yüzündendir. Bir süre ondan nefret de ettim, çünkü anneme karşı oldukça kaba davranırdı. Annem hastalanıp bu dünyadan göçüp gittiğinde, onun yasını benim on beş yılımdan çok daha fazla tuttuğunu fark ettim tabii sonrasında ondan daha fazla nefret edemedim.

Artık ikisi de yok. Çocukken yaşadığım evde gezinen ve oturan herkes gitti. Aslına bakılırsa herkes değil, ama en azından umursadığım herkes. Hem çok güçlü ve kibar hem de bir o kadar aptal olan, küçük bir okul çocuğuyken başıma gelen her olayda beni sürekli koruyup kollayan, imdadıma yetişen ağabeyim Ernst, gitti. Avustralya'ya taşındı ve hayatta olduğuna dair kimse bir şey bilmiyor. Bir de o güzel kuzenim Alice vardı. Piyanonun başına geçerek solgun yüzüyle orada öylece dikiilir, tıpkı bir uyurgezerin gözleriyle, titrek ve içli ses tonuyla şarkı söylerdi. Ben de yüksek camlı verandanın bir köşesinde oturarak bedenimi saran bir irkilemeyle, birinin bir daha şarkı söylediğini duyamayacakmışım gibi söylerdim şarkıları. Ona ne oldu? Küçük bir kasabada öğretmenlik yapan bir adamla evlenerek yoksullaştı, çoktan yaşlanıp hastalandı ve bitkin düştü. Geçen Noel'de, annesinin evine gittiğim zaman onu tekrar gör-

mem, bir anda ağlama nöbetleri geçirmeme neden olmuştu. O da oldukça sarsılmıştı, ikimiz de ağladık. Kız kardeşi piyano çalarken aynı heyecanla dans eden, kırmızı elmacık kemikli Anna ise o hain kocasından, bu sefer başka bir hain için kaçmış, ama sonunda terk edilmişti. Dediklerine göre, şu anda Chicago'da bedeniyle para kazanıyormuş. Kibar ve yakışıklı babaları da, hep benzediğimi söyledikleri, ama aslında kötü bir kopyası olduğum amcam Ulrik, babamı yıkan aynı kazayı yaşayarak onun gibi yoksulluk içinde öldü. Onları birkaç yıl içinde alaşağı ederek mezara ya da acınası, karanlık bir hayata sokan, herkesi ama herkesi, sevinçli günlerimizde evimizi dolduran kalabalığı bile alıp götüren bu veba neydi?

Ne olduğunu Tanrı bilir. Ama sonuçta artık hiçbiri yok.

Mariebo'ya ise, eğer yanılmıyorsam artık Sofielund deniyor.

10 Temmuz

Yazı masamdayım.

Yanlışlıkla küçük, gizli çekmecemi açan bir yayı çektim. Orada ne olduğunu elbette biliyorum: İçinde birkaç hap olan, minik yuvarlak bir kutu duruyor sadece. İlaç dolabımda öylece dursunlar istemiyorum. Çünkü bir gün kafa karışıklığına yol açabilir ve bu hiç de iyi olmaz. Onları satın almaya birkaç yıl önce kendim karar verdim. İçlerinde biraz potasyum siyanid var. Bu hapları aldığım sırada, canıma kıymayı düşünmüyordum. Yine de bilge bir adamın bu tür şeylere her zaman hazırlıklı olması taraftarıyım.

Bir kadeh şarap veya benzeri bir içkiyle, ufak miktar potasyum siyanid kullanırsanız, ölüm aniden gelir. Kadeh elinizden

düşüverir. Bunun bir intihar olduğu herkes için su götürmez bir gerçek olur. Diğer yandan, bu ilaçlardan bir tane alıp bir bardak suyla içtiğinizde, hapın sindirilip aksiyona geçmesi için birkaç dakika süreniz olabilir. Bardağı masanın üzerine yavaşça koymak için zaman bulabilir, rahat bir koltuğa oturabilir ve *Aftonblâdet*'ten bir sayfa açabilirsiniz. Sonra birden kendinizden geçersiniz. Doktor, kalp krizi geçirdiğinize dair bir rapor tutar. Otopsi yapılırsa, aldığınız zehir doğal olarak ortaya çıkacaktır. Ancak tıbbi olarak herhangi bir şüphe veya ilginç bir durum saptanmadığı takdirde otopsi yapılmaz. Akşam yemeğinden sonra yaktığı sigara eşliğinde *Aftonblâdet* okurken kalp krizi geçiren biri için otopsi zaten gerekli görülecek bir şey değildir.

Kendimi, flora bulanmış bu şeylerin orada durup ihtiyaç duyulacağı bir günü beklemeleri fikriyle teselli ediyorum. İçlerinde, insanoğlunun ve yaşayan tüm canlıların her zaman azılı düşmanı olan, şeytani ve nefret dolu bir güç barındırıyorlar. Bu haplar, bir insan daha kötü bir şeyden kurtulmayı arzulayacak duruma geldiğinde serbest kalmak üzere bekliyorlar.

Bu küçük siyah hapları aldığımda aklımda ne vardı acaba? Mutsuz bir aşktan kurtulmak; bu hiçbir zaman planlamadığım bir şeydir. Yoksulluk desen, o da öyle. Başıma gelebilecek tüm harici musibetlerin içinde, en derin manevi paya sahip olan şey şüphesiz yoksulluk olur. Fakat beni tehdit ettiği yok. Şahsen kendimi oldukça hali vakti yerinde olan insanlardan biri olarak görüyorum. Zaten bir sosyolog da beni zenginlerle aynı sınıfa koyar. Aklımdaki şey hastalıktı aslında. O kadar çok hastalık gördüm ki... Kanser, körlük, felç... Eğer bu haplar birisi için görevlerini yerine getirseydi hiç pişmanlık hissetmezdim, tıpkı diğer dürüst insanlarda olduğu gibi benim içimde de merhametin sesi yasalara olan saygıdan ve kişisel çıkarlardan daha

yüksek çıkar. Bunun yerine, mesleki yıllarım boyunca bilerek yardım etmediğim umudunu yitirmiş, mahvolmuş, hiçbir işe yaramayan zavallı insanlar gördüm –yüzüm ücretimi alırken dahi kızarmadı. Ama âdettendir işte, şahsen ve derinden etkilendiğimiz durumlarda, yapmamız gereken şeyin doğruluğuna inanırız belki de. Bugün hâlâ bir suç olarak görülen ama er ya da geç bütün medeniyetlerin aynı kanıya varacağı bu şey için neden kendimi feda edeyim ki?

Gün gelecek, intihar hakkı insanların oy verme hakkından daha önemli ve devredilemez bir hak olarak görülecek, o gün gelmek zorunda. Bu hak, kişiler tarafından uygulanmaya başlanacak kadar büyüdüğünde, tedavi edilemeyen bütün hasta tipleri –ayrıca bütün suçlular– özgür olmak istedikleri takdirde, bir doktorun yardımına başvurabilme hakkına sahip olacaklar.

Atinalıların kendilerine özgü, güzel ve yüce bir amaca hizmet eden bir bardak zehirleri vardı. Eğer birinin hayatının devlet adına tehlike oluşturduğu düşünülürse, doktorların adamı Sokrates'e verme izinleri vardı. Fakat yaşadığımız bu dönemde, adamı aynı koşullar altında yargılasaydık, adam çoktan darağacını boylamış ya da bir baltayla katledilmiş olurdu.

İyi uykular olsun size şeytani güçler. O küçük, yuvarlak kutunuzda rahat bir uyku çekin. Size ihtiyacım olana kadar mışıl mışıl uyuyun. Ben istemediğim takdirde vaktinden önce uyanamayacaksınız. Bugün hava yağmurlu, ama belki yarın güneş açar. Güneşin bile veba kapıp rahatsızlandığı şafak vaktine kadar, sırf ben uyuyabileyim diye uyandırmayacağım sizi.

Gri ve yağmurlu bir gün, yazı masamdayım.

Küçük çekmecelerimden birinde, üzerine kendi el yazımla bir şeyler karaladığım bir kâğıt buldum. Yıllar önce yazılmış gibi duruyordu, çünkü insanın el yazısı çok küçük bir farkla da olsa durmadan değişir. Hatta kişi bu değişiklikleri fark etmeye-bilir bile. Ama tıpkı kişinin yüzü, duruşu, hareketleri ve ruhu gibi, el yazısı da mutlak ve kaçınılmaz olarak değişir.

Yazdığım kelimeler şunlardı: "Sevilmediğinin bilincinde olan bir insanı başka hiçbir şey alçaltamaz veya çökertemez."

Bunu ne zaman yazdım acaba? Ruhumun bir yansıması mıydı, yoksa hızlıca not ettiğim bir alıntı mıydı?

Hatırlamıyorum.

Hırs denen şeyi anlayabiliyorum. Geçici olsa da, insanlığa hükmetmenin ve kendimi eski bir katedralde taçlandırmanın ne demek olduğunu şiddetli bir şekilde algılamak için Opera'nın köşesinde bir yerlerde oturup *Peygamber* oyununda geçen taç giyme törenini dinlemeliyim sadece.

Bütün hayatım boyunca sürmüş olmalı bu; geri kalan ise, umursadığım kadarıyla, sessizlik içinde geçmiş olabilir. Ölüm-süz bir isme sahip olmak için bir şeyler kovalayan insanları hayatım boyunca asla anlamadım. İnsanlığın hafızası doğru işlemiyor, kusurlarla dolu. Üstelik en eski ve en yüce yardımseverimizi unutuyoruz. Arabaları kim icat etti? Pascal el arabasını, Fulton ise lokomotifini buldu. Ama tekerlekli binek araçları yaratmayı kim akıl etti? Kimse bilmiyor. Ama Serhas'ın faytoncusu, Otones'in oğlu Patiramfes tarih yazdı. Yüce kralını dört bir yana taşıdı. Efes'teki *Artemis Tapınağı*'nı ateşe verdiği

için bu mankafanın ismini bugün herkes biliyor, kalkıştığı iş şüphesiz başarıya ulaştı. Kendisini Brockhaus ansiklopedisinde bulabilirsiniz.

Hepimiz seilmek istiyoruz ama sadece gıpta edilmekle kalıyoruz, biri bize gıpta etsin istiyoruz ama korkulan kişi oluyoruz, korkulan kişi olmak istiyoruz ama nefret edilen veya hakir görülen biri haline dönüşüyoruz. Ne pahasına olursa olsun, birtakım duyguları iç içe yaşama isteğimiz var. Ruhumuz boşluğa düşmekten ölesiye iğreniyor. Ne pahasına olursa olsun, ilişki kurmaya can atıyor.

13 Temmuz

Gri günlerim ve karanlık dakikalarım var. Mutlu değilim. Yine de yerine geçmek istediğim bir kişi yok. Tanıdığım insanlar arasında şu ya da bu adam olurum düşüncesi kalbimi daraltıyor. Hayır, başka biri olmak istemiyorum.

Gençliğimde güzel bir görüntüm olmamasından yakınıp durdum, yakışıklı olmak için duyduğum arzularımda kendimi çirkin bir canavar olarak imgeledim. Şimdiyse, tıpkı herkes gibi görüldüğümün bilincindeyim. Ama bu da benim için tam olarak bir neşe kaynağı sayılmaz.

Ne dış görünüşümle ne de sahip olduğum karakterimle, özellikle çekici biri olduğumu düşünmüyorum. Buna rağmen başka biri olmak da istemiyorum.

İçimizdekini ortaya çıkarma gücü olan, ağaçların altına ve mezarların içine kadar süzülebilen kutsanmış güneş...

Biraz önce görüyorduk güneşi, artık karanlık çöktü. Akşam yürüyüşümü yapıp, evime döndüm. Kasaba, tıpkı bir gül banyosunun içindeymişçesine uzanıyor, gül rengi bir sis tabakası güneydeki tepelerin üzerinde geziniyor.

The Grand'ın kaldırırma koyduğu masalardan birine oturmuş limon likörümü mideye indirdiğim sırada yanımdan genç Bayan Martens geçti. Ayağa kalkıp selam verdim. O da, selamıma karşılık vermek için durarak bana elini uzattı, yola koyulmadan önce annesinin hastalığı ve bu güzel akşam ile ilgili birkaç cümle söyledi. Konuşurken, sanki bu yaptığı olağandışı bir şeymiş, bazı yanlış anlaşılmalara yol açabilirmiş gibi hafif bir şekilde kızardı.

En azından ben onu yanlış anlamadım Neredeyse herkese karşı takındığı tavrın ne kadar yumuşak başlı, arkadaşça ve resmiyetten uzak olduğunu birçok kez görmüştüm. Bu beni her zaman memnun etmiştir.

Yine de o kadar göz alıcıydı ki! Yoksa birine mi tutulmuştu?

Tıpkı babam gibi, onun ailesi de birçoklarının geçirdiği o talihsiz kazadan muzdarip olanlardandı. Son dönemlerde, yaşlı albayın karısının sağlık durumu gittikçe kötüleşiyor, o da benim uzmanlığımdan yararlanıyordu. Herhangi bir ücret istemememin sebebini elbette anlamış olduklarını sanıyorum.

O da ata binmeyi seviyor; son dönemlerde ata bindiğim zamanlar onun da sürdüğünü görüyorum. Son dönemlerde dediysem, daha dün gördüm. Keyifli bir "günaydın" nidasıyla, yanımdan dörtnala geçip gitmişti. Sonra, tıpkı bir rüyadaymış-

çasına, ilerideki virajda yavaşladığını ve gevşettiği dizginlerle uzunca bir yolu yürümeye koyulduğunu gördüm uzaktan. Bense... İstikrarlı tempomu korudum. Böylece kısa bir zaman dilimi boyunca birkaç kere birbirimizin yanından geçerek sürmeye devam ettik.

Çok güzel bir kadın olmasa da, yıllardan beri ve şu son dönemlere kadar hayallerimi süsleyen kadına yakın sayılan kendine özgü bir havası var. Bu tarz şeyler açıklanamaz. Yaşanılan o büyük beladan sonra, şimdi üzerinden iki veya üç yıl geçmiş olmalı, bir keresinde onun da yakından tanıdığı bir ailenin evine, yalnızca onunla karşılaşmak için kendimi davet ettirmeyi başarmıştım. Tıpkı beklediğim gibi, o gece o da çıkıp gelmişti. Ama beni belli belirsiz fark etmiş, bu yüzden koyu bir muhabbetin içine girememiştik.

Artık onu oldukça iyi tanıyorum. O zamanlar nasılsa, hâlâ öyle. Tanıyamadığım biri varsa, o da benim.

17 Temmuz

Hayat bazen o rezil yüzünü gösterir. Aniden ortaya çıkan gece görevimi bitirdim, birkaç dakika önce eve geldim. Çalan telefonun sesine uyandım, telefondaki ses bir isim ve adres verdi, oturduğum yere çok uzak değildi, bir de sorunun ne olduğuna dair ufak bir ipucu vardı elimde: Bir çocuk aniden ciddi şekilde hastalanmış, büyük ihtimalle krup¹ hastalığına yakalanmış, ismini hatırlayamadığım bir toptancının evinde

¹ Krup (veya laringotrakeal bronşit): Genellikle üst solunum yolunun viral enfeksiyonunun neden olduğu bir solunum bozukluğu.

beni bekliyorlarmış. Üzerime gece kuşlarının oluşturduğu bulut tabakası ve frakımın kuyruğuna üşüşen hayat kadınlarının arasından cadde boyunca hızla yürüdüm. Ara sokakta bulunan bir evin dördüncü katına çıktım. Telefonda duyduğum ve kapının önünde durmuş beni bekleyen ismin sahibi oldukça tanıdık görünüyordu; ama bir türlü hatırlayamadım. Karısı üzerimdekileri aldı. Evet! Bu kadın Djurgardsbrunn'da gördüğüm, yıllar önceden hatırladığım kadındı. O küçük çocuğun başına bir şey gelmiş olmalı, diye düşündüm. Dar bir yemek salonundan ve ışıktandırılmış saçma sapan bir koridordan geçirildim. Sıra, köşe rafına yerleştirilmiş mutfak lambasına geldi. Oradan da geçerek yatak odasına ulaştım. Görünüşe göre evin reisi aramızda değildi. Kadın beni küçük yatağa doğru yönlendirdi. Yatakta yatan, gördüğüm o küçük şirin çocuk değil, tam tersine bir canavardı. Koca bir maymunun elmacık kemiklerine, düzleşmiş bir kafatasına ve küçük şeytani gözlere sahipti. Daha ilk bakışta bir aptal olduğu açıkça anlaşılıyordu.

Demek ki doğurduğu ilk çocuk buydu. O zamanlarda karnında taşıdığı çocuk. Onu bu beladan özgür kılmam için dizleri üzerine çökerek uğrunda yalvardığı ve benim görev bilinciyle cevap verdiğim ilk çocuk. Hayat, ah seni bir anlayabilsem!

İşte bugün ölüm nihayet bu çocuğa, hatta aileye merhamet etmiş, çocuğu bu hiç gelmemesi gereken hayattan almak istemişti. Ancak öyle olmadı. Aile, bu çocuk kadar başka hiçbir şeyden bu denli kurtulmak istemiyor. Fakat sahip oldukları o ödleğ yürekleri buna engel oluyor, çocuğun yanına beni, yani bir doktoru getirerek kibar ve merhametli ölümü defederek bu canavarı hayatta tutmamı istiyorlar. Ben de tıpkı bir ödlekten farkım olmaksızın, görevimi yerine getiriyor, çocuğu daha önce kurtardığım gibi şimdi de kurtarıyorum.

Tüm bu düşünceler, bu garip odada bulunan hasta yatağının yanında uyanık bir şekilde otururken bir anda kafama dank etmedi tabii ki. Yalnızca mesleğimi icra ettim, o kadar –gerekli olduğu kadar kaldım ve yapılması gerekeni yaparak evden ayrıldım. Koridora çıktığımda eve yeni gelmiş, olanlardan bir miktar etkilenmiş olan kocayla yani babayla karşılaştım.

Maymun çocuk yaşayacak –belki de yıllarca hem de. Aptal şeytani gözleri ve mide bulandıracak kadar kaba görünen surati beni odama kadar takip ediyor. Tüm hikâyeyi okuyabildiğim gözlerini düşünerek oturuyorum.

Çocuğa, annesi ona hamileyken dünyanın annesine baktığı gözler bahşedilmişti. Ve yaptığı şeye bakması için kadını oyuna getiren gözler, aynı gözlerdi.

İşte aşklarının meyvesi, sevimli meyve burada!

Kadına vuran acımasız baba, buna karşılık arkadaşları ve akrabalarının ne düşüneceklerine kafayı takan anne, onlardan *üstün olanların* aslında alt sınıflara mensup olanlardan bile daha iyi olmadıklarını anladıklarında içten içe sevinerek ve kıkırdayarak kadını hor gören hizmetçiler, aptal bir kızgınlık, budala bir erdem ile yoğurulmuş teyze ve amcalar. Gerçekleştirilen utanç dolu düğünde kısaca vaaz vererek açıkça yaptıkları belli olan o eylem adına ikisini de Tanrı'nın huzurunda tembihlediği için haklı olarak yüzü kızaran papaz... Hepsinin de buna katkısı oldu, hepsi ortaya çıkan bu sonuçta küçük de olsa bir rol oynadılar. Doktor bile eksik değildi bu oyunda, doktorları bendim.

En ihtiyacı olduğu o en umutsuz anında, bu odada dizleri yere çökmüş vaziyette dururken yardım edebilmiş miydim ki ona? Yardım etmek şöyle dursun, inanmadığım bir görev bilinciyle cevabımı vermiştim.

Fakat ne bilebilir ne de tahmin edebilirdim.

İçinde bulunduğru durum, en azından kendimden emin olduğum zamanlardan biriydi. Görev bilincine, kendini olduğru gibi açık eden fevkalade bir bağlayıcı yasa olduğrua inanmasaydım bile, bu vakada doğru ve sağduyulu bir şekilde yapılması gereken şeyin, insanların tabiriyle görev olması gerektiğini oldukça net bir biçimde biliyordum. Ben de görevimi yapmakta hiç tereddüt etmedim.

Hayat, seni anlamıyorum.

“Bir çocuk kusurlu doğduğrunda, boğulur.”

(Seneca)

Eugenia Sarayı'ndaki her bir soytarının yıllık bakım masrafı, genç ve sağlıklı bir emekçinin yıllık kazancından çok daha fazla para eder.

24 Temmuz

Afrika'dan gelen sıcak hava geri döndü. Sıcak hava dalgası, tıpkı altından bir duman bulutu gibi hiç hareket etmeden öğlen saati şehrin üzerine doğru uzanıyor. Akşam karanlığı çökmesine rağmen hava biraz bile olsun ferahlamadı, içimizdeki ısrıyı dindirmedi.

Neredeyse her akşamüstü The Grand'a gidip kaldırıma koydukları masalarda oturuyor, pipetle gelen limonatamı yudumluyorum. Rıhtım boyu sıralanmış dönemeçlerdeki lambaların yanmaya başladığı saatlere bayılıyorum. Günün en sevdiğim

saatleri. Genelde yalnız oturuyorum, ama dün Birck ve Markel ile birlikteydim.

“Sokak lambalarını nihayet yakmaya başladılar.” dedi Markel. “Sokaklarda geçirdiğimiz lambasız geçen uzun yaz gecelerinde, karanlık bastığında kendimi tanıyamıyorum bir türlü. Böyle bir tutumun özellikle ekonomiye katkı olsun diye takınıldığını bilsem bile –ki bu oldukça saygı duyulması gereken bir gerekçe, bunun ülkeye gelen turistlere yönelik bir karar olarak verilmiş olmasının kati ve bayağı bir tavır olduğunu düşünmekten kendimi alamıyorum. Neticede *Güneşin gece yarısı doğduğu topraklar!* diyorlar.”

“Evet,” diyerek onayladı Birck. “Yaz ortası geldiğinde ve neredeyse seher vakti olduğunda ışıkları en azından iki ya da üç gece yakmakla yetinebilirler. Loş yaz gecelerinin oldukça sihirli bir yönü var, fakat burada hiç de öyle olmuyor. Çünkü sokak lambaları şehirlere özgü bir unsur. Çocukken bir sonbahar akşamı şehre geldiğimde ve sokak lambalarının rıhtım boyu yandığını gördüğümde, bir şehir insanı olduğum için öyle içten bir mutluluk ve gurur duymuştum ki! Şimdiyse kendi kendime, sayfiyeye giden o zavallı insanların, karanlıkta durmak istemedikleri takdirde, evlerinde oturmak zorunda kaldıklarını düşünüyorum.”

“Bu doğru olsa da,” diye ekledi, “sayfiyede, burada sahip olduğumuzdan daha farklı, yıldızlarla ışıldayan bir gökyüzü var. Buradaysa, gaz lambalarıyla âdeta bir yarış içinde olan yıldızlar maalesef yenilgiye uğruyor. Yazık.”

“Yıldızlar,” dedi Markel, “geceleri dolandığım sokaklarda adımlarımı elbette aydınlatamazlar. Bu kadar kullanışlı olabilecekken önemlerini kaybetmiş olmaları ne kadar da üzücü! Ya-

şamımızı bir zamanlar kontrol ediyorlardı; sudan ucuz, sıradan bir takvime göz atan biri, bunu hâlâ yaptıklarını düşünebilir. Katı gelenekselciliğin şaşırtıcı bir örneğini bulmak, insanların artık hiç umursamadığı konular hakkında detaylı bilgilerle dolu olan en popüler takvimleri bulmaktan daha zor olabilir. En yoksul köylülerin bile iki yüz yıldır bir fikirleri olduğu, üzerinde özenle çalıştıkları ve varoluşlarının bunlara bağlı olduğunu düşündükleri bütün astronomik simgeler, bugün en eğitilmiş insanlara yabancı ve anlaşılabilir gelmiyor. Bilim Akademisinin en ufak bir mizah anlayışı olsaydı, Yengeç, Aslan ve Başak burçlarının da tıpkı bir şapkanın içine koyulan piyango biletleri gibi takvimdeki yerlerini değiştirerek eğlenebilirlerdi. Üstelik halk bunun farkında bile olmazdı. Yıldızlı gökyüzü artık sadece dekoratif bir rol üstlenerek kendini alçaltıyor.”

Viskisinden bir yudum alarak konuşmaya devam etti:

“Hayır, yıldızlar önceden sahip oldukları aynı şöhretin tadını çıkaramazlar artık. Kişinin kaderinin yıldızlara bağlı olduğunu düşündüğümüz zamanlarda onlardan korksak da aynı zamanda seviyor ve tapıyorduk da. Küçük bir çocukken hepimiz hayrandık yıldızlara. Akşam olduğunda Tanrı'nın bizi eğlendirmek için yaktığı küçük, tatlı ışıklar olduğunu düşünürdük. Göz kırptıklarının bizler olduğumuzu hayal ederdik. Şimdiyse, bize sadece değersizliğimizi hatırlatan daimi, acı verici ve alçaltıcı bir şey olduklarından daha fazla bir öneme sahip olduklarını biliyoruz. Bir akşamüzeri, bir kişi belki Drottninggatan'da maziye dalıyor. Aklına bazı düşünceler geliyor; bunlar oldukça görkemli ve hatta çığır açan düşünceler. Dünyada daha önce kimsenin bunları akıl etmeye hem gücünün hem de cesaretinin olmadığı düşünceler. Bir sonraki gün gelip güneş doğduğunda, tek bir şüphe kırıntısı olmaksızın aklımızı çelen bu düşünce-

lerin hepsini unutacağımızı ya da ne kadar görkemli ve çığır açacak kalitede olduklarını önemsemeyeceğimizi kulağımıza fısıldayan yılların deneyimi kuşkusuz bilinçaltımızın derinliklerinde bir yerlerde yatıyor. Hepsi bir. Bu düşünce cümbüşü sürdükçe, mutluluğumuzdan bir zerre kaybetmeyeceğiz. Fakat sadece bir kişi şans eseri kafasını kaldırıp yukarı bakarak birkaç teneke baca arasında hareketsiz duran ufak yıldızların parlayıp göz kırptığını görecektir. Böylece tüm eski düşüncelerini kafasından attığını fark edecek. Ya da yürüyüş yaparken bir su-yoluna göz atacak; ölecek kadar içme hakkının olup olmadığını ya da belki vakit geçirmenin daha iyi bir yolu olup olmadığını düşünecek. Birdenbire –bu gerçekten de bir önceki gece başı-ma geldi– duracak ve su yolundaki ışıldayan noktaya bir bakış atacak. Yansıma ânı! Oraya yansıyan bir yıldız olduğunu fark edecek. Daha kesin olmak gerekirse, Kuğu takımyıldızlarından olan samanyolunun en parlak yıldızı *Deneb* idi bu. Bir anda tüm bu soruların ne kadar da önemsiz olduğunu açıkça anladım.

“Eh,” diyerek görüşümü belirtmek istediğimi belli ettim, “bu sarhoşluk seyrine ebediyet açısından bakabilirsin gerçekten de. Ancak içkili olmadığımız zamanlarda bu bize oldukça yapmacık görünür. Ayrıca metot günlük kullanım için pek elverişli sayılmaz. *Deneb* denilen yıldız, kendine *sub specie aeternitatis*¹ bakma fikrini meydana getiriyorsa, kişide her şeyin topyekûn önemsiz olduğu ve artık ışıldama zahmetine girmeyeceği fikrini düşündürüyor olabilir. Fakat uzunca bir süredir, yerine sadık kalarak duruyor, oldukça sevimli yüzüyle parlayıp muhtemelen güneşi olduğu bilinmeyen gezegenlerin okyanuslarına değil sadece, aynı zamanda bizim küçük dünyamızda bulunan

¹ (Lat.) Ebediyet açısından.

bir suyoluna arada bir yansımaya devam ediyor. Bu örneği iyice anla, sevgili dostum! Söyleyiş budur: Genel anlamda sadece yüce ve eksiksiz olana değil, bu küçük suyoluna da inanıyorum.

“Markel,” dedi Birck, “o önemsiz viski ve sodalarını ebediyet açısından ele alabileceğini düşünüyorsa, düşünce sınırlarını oldukça abartıyor. Bu basitçe yetki alanının dışına çıkıyor. Bundan sağ kurtulamaz. Bunun, Tanrı’ya özgü bir imtiyaz olduğunu bir yerlerde okuduğumu hatırlıyorum. Bu da kuşkusuz, artık var olmamasının sebebi... Yöntem onun için bile oldukça zor.”

Markel cevap vermedi. Oldukça ciddi ve üzülmüş görünüyordu. En azından karanlıkta, kırmızı şeritli koca tentenin altındaki suratından anladığım kadarıyla bana öyle geldi. Ayrıca sigarasını yakmak için kibriti tutuştururken, ani bir dürtüyle bayağı bir yaşlandığını hissettim. Kırk-elli yaş aralığında ölür, diye düşündüm kendi kendime. Diğeriyse çoktan kırkı geçmişti.

Kaldırımın ötesinden şehri izleyecek şekilde oturan Birck birdenbire şöyle dedi:

“Bakın, Bayan Gregorius geliyor. Şu mide bulandırıcı Papazla evli olan kadıncağız. Adamın kadını nasıl ele geçirdiğini yalnız Tanrı bilir. İkisini birlikte görmek, insanda başka yöne bakma hissi uyandırıyor. Basit, dostça bir değerlendirme sadece.”

“Papaz da onunla birlikte mi?” diye sordum.

“Hayır, yalnız.”

Elbette yalnız. Adam hâlâ Porla’da.

“Bence Delila’nın sarışın haline benziyor,” dedi Birck.

"O zaman bu hayattaki rolünü gayet iyi anlayıp kendini dine adanmışların Yahudi efendisine boynuzu taktığını umalım," diye cevap verdi Merkel.

"Sanmıyorum. Belli ki kadın inançlı biri. Bu evliliği başka hiçbir şey açıklayamaz," dedi Birck.

"Tam tersine, basit kavramlarıma göre, Gregorius ile evli kaldığı süre zarfından sonra kadının içinde hâlâ ufacık bir inanç kırıntısı kalmışsa, bu gerçekten inanılmaz olur. Ayrıca Madam Maintenon'dan daha inançlı olmasına imkân yok. Hayatın çıkmaza girdiği her durumda, gerçek inanç paha biçilemez olan yardım elini uzatmış gidişatı hiçbir zaman engellememiştir."

Kadın müzeye ve Skeppsholmen'e doğru ilerlerken bizim muhabbetimiz de sessizleşti. Basit, siyah bir elbise giymişti. Ne yavaş ne hızlı adımlıyor, ne sağa ne sola bakıyordu.

Yürüyüşü... Oradan geçip giderken gözlerimi isteksizce kapattım. Kaderine doğru yola çıkmış insanların yürüyüşüne sahipti. Yürürken kafasını biraz eğdiği için ensesi kumral saçları arasından bembeyaz parlıyordu. Gülümsüyor muydu? Bilemiyorum. Fakat aniden diğer gece gördüğüm o rüyayı hatırladım. Gerçekte hiç gülümserken görmemiştim onu, ayrıca görmek de istememiştim.

Bir daha baktığımda Klas Recke'nin aynı yöne doğru gittiğini gördüm. Yanımızdan geçerken Birck ve Markel'e selam verdi hatta belki bana bile, pek anlayamadım. Markel, bizimle oturması için ona doğru elini salladıysa da fark etmemiş gibi yaparak yürümeye devam etti. Kadının adımlarını takip ediyordu. Sanki ikisini birden tutan güçlü bir eli, onları aynı yöne sürükleyen aynı görünmez eli görür gibi oldum. Kendime şunu sordum: Nereye kadar gideceklerdi? Bana neydi ki! Kadın

gittiği yolu benim yardımım olmadan da yürüyebilirdi. Ben sadece o zarif ayağına bulaşan kiri temizlemiştim. Fakat onun yolu yine de çetin bir yoldu. Öyle olmalıydı. Dünya, âşık olan insanlara pek nazik davranmıyor. Sonunda da kişiyi, hepimizi, karanlığa sürüklüyor.

“Recke'ye ulaşmak son zamanlarda iyice zorlaştı,” dedi Markel. “Bu çapkının bir şeyin peşinde olduğuna eminim. Çok parası olan küçük bir kızın peşinde olduğu söylentileri çalındı kulağıma. Eh, sonunda aynen böyle olacak, öyle çok borcu var ki! Tefecilerin eline düşmüş.”

“Bunu nereden biliyorsun,” diye sordum. Belki de bu soruyu sormaya yetkimin olmamasından çok hırçınlığımı ön plana çıkararak.

“Bilmiyorum,” diye cevap verdi küstahça. “Pek bir bilgim yok aslında. Fakat öyle algılıyorum. Bayağı r ıhlar bir erkeği finansal durumuna göre yargılama eğilimi gösterirler. Ben tam tersini yapıyorum: Finansal durumu adama göre yargılıyorum. Böylesi daha mantıklı. Recke'yi de tanıyorum zaten.”

“Artık daha fazla viski içmek yok Markel,” dedi Birck.

Markel bir viski kendine bir viski de oturmuş, gözü boş havaya dalan ve hiçbir şey görmüyormuş gibi davranan Birck'e koydu. Bense, içkime neredeyse hiç dokunmamıştım bile. Markel kadehime hoşnutsuz bir endişeyle baktı.

Birck birden bana dönerek şöyle dedi:

“Söylesene, mutluluğu arıyor musun?”

“Sanırım evet,” dedim. Mutluluğun benim için bir tanımı var: İnsanın kendinin iyi durumunu, cazip ve arzu edilebilir bulması. Bu nedenle, şüphesiz hepimizin mutluluğu aradığı aşikâr.”

"Böyle düşünöldüğünde aşikâr, elbette. Cevabın bana yüzüncü kere felsefeyle yaşandığını, büsbütün onunla beslenildiğini ve sözlü muğlaklığı hatırlattı. Kişi, kalabalıkların şevkle arzuladığı mutluluğa karşı, kurtuluşuna ve diğer işlerine saldırınca iki taraf da en ufak bir mutluluk kırıntısıyla tanışmayı reddediyor. Kendini kelimelerle kandırabilmenin ne güzel bir yolu! Hepimiz kendimizi, bütün çabalarımızı belirli bir idealizm ışığı altında görme ihtiyacına sahip değil miyiz? Belki de son çıkar yol olarak en derin mutluluk, aslında mutluluğu arzulamama sanrısında yatıyordur."

Markel: "İnsan mutluluğu kovalamaz, sadece haz peşindedir. Sirenaykalılar; 'Belki de haz peşinde koşmayan insanlar vardır, ama öyleyse bunun nedeni zekâlarının kusurlu, kararlarının ise yanlış olmasıdır' der."

"Filozoflar da şöyle der," diye devam etti, "insan mutluluğun, kendi kurtuluşunun ya da kendi işinin peşindedir. Sadece kendini düşünür ya da en azından belirli bir eğitim derecesine yükselmeyi başarmış yetişkinleri. Kısa hikâyelerinden birinde Per Hallström küçükken nasıl dua ettiğini şöyle anlatır: 'Lamba yanar, lamba söner, sadece lamba bilir, Tanrı kimi sever.'¹

Belli ki o hassas dönemlerinde mutluluk kelimesinin ne demek olduğunu bilmiyordu, bu yüzden de bu belirsiz ve anlaşılabilir tekerlemeyi bilinçaltında, daha tanıdık, daha anlaşılır olanla değiştirmiş olmalı. Ancak vücudumuzda bulunan hücreler *mutluluk*, *kurtuluş* ve *iş* hakkında, tıpkı çocuklar gibi ufak tefek bir takım şeyler bilir. Ayrıca bütün bu mücadelemizi belirleyen şey hücrelerimizdir. Organik hayat adı altında bozu-

¹ İsveççe'de "lyckan" mutluluk, "lyktan" ise gaz lambası demektir. Çevrilemez kelime oyunu. "Mutluluk gelir, geçer; Tanrının kimi sevdiğini yalnız mutluluk bilir." İsveççe'de çocuk duası.

lan bütün dünya nimetleri acıdan kaçarak haz arar. Filozoflar kendilerinin bilinçli çabalarını, *istediklerini* düşünürler sadece: Yani, hayali çabalarını. Fakat varoluşumuzun bilinçsiz kısmı bilinçten bin kat daha yüce ve kudretlidir. Sonuç üzerinde belirleyici olan şey de bilinçsizlik durumudur.”

Birck: “Dile getirdiğin şeyler yalnızca biraz önce söylediğim şeye inanmamı sağladı. Yani herhangi bir amaçla felsefe konuşacaksak, dil tepeden tırnağa mutlaka yeniden inşa edilmelidir.”

Markel: “Tanrım! Mutluluğunu kendine sakla! Ben haz alacağım. Fakat kelimeleri kullanma işinde seninle aynı fikirde olsam bile bu herkesin mutluluk aradığını doğrulamaz. Mutlu olmak için hiç yeteneği olmayan, bunun ne kadar acı verici ve acımasız bir şey olduğunu farkında olan insanlar var. Bu insanlar mutluluğun peşinde falan değiller, sadece mutsuzluklarına ufak bir şekil verme çabasındalar.

Birdenbire ekledi:

“Glas da onlardan biri.”

Bu son cümlesi beni allak bullak etti. Tek bir söz söylemeden, orada öylece oturdum. İsmimi söylediği dakikaya kadar kendinden bahsediyor zannetmiştim. Hâlâ da öyle düşünüyorum. Yüku benim üzerime atarak bu gerçeği basitçe gizlemeye çalışıyor. Can sıkıcı bir sessizlik düştü masaya. Derenin ısıldayan sularından öteye baktım. Ay ışığı, Rosenbad'daki bulut tabakalarından şehre yansıyor. Solgun gümüş renkli bir ışık ise Bonde ailesinin eskimiş sarayının sütunlarla desteklenmiş ön cephesine düşüyordu. Mälaren göllerinin üzerindeyse arkadaşlarından ayrı düşmüş menekşe renkli bir bulut, tek başına salınıyordu.

25 Temmuz

Helga Gregorius, her zaman gözümün önüne geliyor. Tıpkı rüyalarımda düşlediğim gibi: Çırılçıplak haliyle bana bir buket çiçek uzatırken görüyorum onu. Belki kırmızıdır rengi ama mutlaka koyu olmalı. Sonuçta kırmızı da alacakaranlıkta her zaman koyudur.

Düşlerime yine yeniden girmesini arzulamadan asla uymuyorum.

Fakat düşlerimdeki o muğlak gülümseme, hayal gücümden yavaş yavaş silindi. Artık daha fazla görmüyorum bunu.

Papaz'ın geri dönmesini istiyorum. Böylece, kadın da beni görmeye gelecektir. Onu görmeyi, sesini duymayı arzuluyorum. Bana yakın olsun istiyorum.

26 Temmuz

Papaz; yüzü bile canımı sıkmaya yetiyor, özellikle de son görüşmemizde cinsel konular hakkında konuşmaya başladığımda takındığı o ifade... Nasıl betimlenir ki o ifade? Kokuşmuş bir şeyleri duyumsayan, bu kokudan gizliden gizliye hoşlanan birinin ifadesine sahipti.

2 Ağustos

Ay parlıyor. Evin bütün pencereleri açık. Çalışma odamda duran gaz lambası yanıyor. Lambayı yazı masama, perdeleri bir yelkenli gibi nazikçe uçuran gece serinliğinin kuytusunda

kalan bir yere koydum. Odanın içinde ileri geri gezinip dururken birkaç kere yazı masamın önünde durup bazı satırlar not ediyorum. Uzun bir süre oturma odasının pencerelerinden birinin önünde dikilerek dışarı baktım ve gecenin içinden gelen birtakım garip sesleri dinledim. Oysa bu gece, karanlık ağaçların altında sessizlik hüküm sürüyor. Banklardan birine oturmuş yalnız bir kadın var dışarıda sadece; uzun süredir kıpırdamadan duruyor. Ve ay parlıyor.

Yemek zamanı eve vardığımda, yazı masamın üzerinde bir kitap duruyordu. Kapağını açtım. İçinden Eva Martens'e ait bir kart düştü.

Geçen gün bu kitapla ilgili bir şeyler anlattığını hatırlıyorum. Herhangi bir imada bulunmadan kitabı okumanın ne kadar da eğlenceli olacağını söylemiştim. Bunu kibarlık etmek ve kadının ilgi duyduğu bir şeyi küçümseme nezaketsizliğinden kaçınmak amacıyla dile getirmiştim. O zamandan beri de bu konuya kafa yormamıştım.

Ancak belli ki kafa yoran biri olmuş.

Bana hafiften âşık olduğunu düşünsem aptallık etmiş olur muyum? Âşık bir hali olduğunu görebiliyorum. Ama başka birini seviyorsa, nasıl benimle bu kadar ilgilenebilir ki?

Saf, parlak bir çift gözü ve dolgun saçları var. Burnu öyle hokka gibi değil. Ağzının nasıl olduğunu hatırlamıyorum. Tabii ya, ağzı kırmızı ve geniş. Ama gözümde çok net bir şekilde canlandıramıyorum. Kişi sadece öptüğü veya uzun zamandır öpmek istediği ağızla yakınlık kurabiliyor nedense. Böyle bir ağız biliyorum.

Oturup üzerine taş baskıyla yazılan ismin solmuş olduğu küçük, basit kartı inceledim. Gördüğüm şey sadece isim değildi. Sadece çok yüce bir heyecan etkisiyle görünür olabilen bir şeyler de yazıyordu. Böyle bir heyecana sahip olup olmadığımı bilmiyorum ama görünmez bu yazıyı yine de okuyabiliyorum: "Öp beni, kocam ol, çocuk yapalım, sevmeme izin ver. Birini sevebilmenin özlemi içindeyim."

"Henüz hiçbir erkeğin dokunmadığı ve geceleri yalnız uyudukları için bir türlü serpilemeyen sayısız bakire... Onlar iyi erkekleri hak ediyor."

Aşağı yukarı böyle buyurmuştu Zerdüşt. Gerçeği, olgun olanı; elinde kamçısı olan delikanlıyı değil.

İyi bir adam mıyım ben? Onun iyi adamı olabilir miyim?

Aklında beni nasıl şekillendirdiğini merak ediyorum. Ona yakınlık gösteren çok az insan için kibar ve arkadaşça fikirler, hatta belki biraz gereksiz düşünceler benimsemiş saf kalbinde, bazı dış görünüş özellikleri benimkilere benzeyen ama aslında ben olmadığım bir görüntü oluşturmuş. Oluşan bu görüntüden oldukça memnun olduğu görülüyor. Nedenini Tanrı bilir. Belki de başlıca sebebi hâlâ bekâr olmamdır. Fakat beni gerçekten tanısaydı, akşam olduğunda bu kâğıt parçalarına yazdığım şeyleri şans eseri okuyabilseydi. Eh, o zaman, geçtiğim yollardan uzak durmaya çalışırdı. Ruhumuzdaki uçurumun biraz fazla derin olduğunu düşünmüş olmalıyım. Ama kim bilir? Belki de evlilik, aralarında bu denli derin bir uçurum olan kişilere şans getirebilir. Biraz daha sığ olsaydı belki, içini doldurmayı deneyebilirdim ama yine de asla iyiye gitmezdi bu gaye. Öyle olsa bile, bir kadınla yaşamak ve benim olan şeyleri, gerçek beni görmesine asla izin vermemek... Bir kadına nasıl böyle

davranılır? Ya da ben olduğuma inandığı bir başkasını sevmesine izin vermek? Böyle bir şey yapılabilir mi?

Tabii ki! Elbette yapılabilir. Aslında, gerçekten de her zaman yapılan şey bu: Başkasıyla ilgili bildiklerimiz öyle kısıtlı ki. Bir gölgeyi kucaklıyor, bir düşün seviyoruz. Hem zaten onunla ilgili ne biliyorum ki?

Ama yalnızım, ay da parlıyor ve bir kadın kokusunun özlemi içindeyim. Pencereye gidip bankta yapayalnız oturmuş, hiç gelmeyecek birini bekleyen kadını buraya çağırabilirim. Porto şarabım, brendim, biram ve lezzetli yemeklerim var. Üstelik yatak da yapılı duruyor.

Kadın için tam bir cennet olmaz mıydı?

Geçen akşam Markel'in benim hakkımda ve mutlulukla ilgili dile getirdiği şeyleri düşünüyorum. Sahiden de evlenerek aşırı mutlu olabilirim, sırf onu gıcık etmek için.

3 Ağustos

İşte Ay. Yine burada.

O kadar çok ay hatırlıyorum ki. İşlerinden en eskisi, henüz daha çocukken, yeni gelen kış mevsiminde pencere arkasında tünemiş olanı. Beyaz çatıların üzerinde asılı kalırdı hep. Annemin, biz çocuklara Viktor Rydberg'in *Yılbaşı Cini* romanını yüksek sesle okuduğu zamanı hatırlıyorum. Ayı ilk o zaman fark etmiştim. Ama daha sonra sahip olacağı herhangi bir ayırt edici özelliği ortaya çıkmadı hâlâ. Ne vahşi ne duygusaldı, ne

soğuk ne de korkunçtu. Sadece kocaman ve parlaktı. O, pence-reye; pencere de odaya aitti. Bense yaşadığım evimizin içine.

Daha sonraları, ailem müzik zevkimin olduğunu fark edip bana piyano dersleri ayarladıktan ve kendimi biraz da olsa Chopin'den bir şeyler tıngırdatacak seviyeye çıkardıktan sonra, ay da bana, eskisinden daha yeni görünmeye başladı. On iki yaşlarımdayken bir gece, uyanık olarak yatakta uzandığımı, zihnimde Chopin'in *On İkinci Noktürn*'ünü çaldığımdan ve ay ışığı yüzünden uyuyamadığımı hatırlıyorum. Sayfiyedeydik. Buraya yeni taşınmıştık, yattığım odada güneşlik yoktu. Ayın vahşi beyaz ışığı odama doluyor, yatağın ve yastığın üzerine düşüyordu. Kendimi yatakta oturur vaziyete alıp şarkı söylemeye başladım. Aklımdan bir türlü çıkaramadığım o eşsiz, söz-süz melodiyi söylüyordum. Ay ışığının içine karışarak harika bir şeyin, bir gün kısmetim olacak bir şeyin sözünü verdim. Beni bekleyen, takdis edilmemiş bir mutluluğun ya da bütün dünyadaki mutluluklardan daha değerli bir mutluluğun; ateşli, nefis ve yüce olan şeyin ne olduğunu tam olarak bilmiyordum. Babamın kapı eşiğinde görünüp uyumam için bağırdığı âna kadar şarkı söylemiştim.

Bu, Chopin'in ayıydı. Bir ağustos akşamı Alice şarkı söylerken su yüzeyine yansıyarak titreyen ay da aynıydı. Onu se-verdim.

Ayrıca Uppsala ayını da unutmadım. Daha önce, yüzünü ka-çıran ve bu kadar soğuk bir ay görmemiştim. Uppsala'nın iklimi Stockholm'den farklıdır. Havası daha kuru ve temiz, karasal bir iklimi vardır. Bir kış gecesi, gri evlerin ve kara gölgelerin hüküm sürdüğü sokaklarda bir arkadaşım ile aylak aylak dolaşıyordum. Felsefeden konuşuyorduk. Yaşadığım on yedi yılım

vardı, Tanrı'ya öyle çok da inanmıyordum. Ama Darwincilik hakkındaki görüşlerim yüzünden lanetleniyordum. Her şeyi anlamsızlaştırıyor, aptal ve murdar kılıyordu. Siyah bir kubbenin altına girerek birkaç merdiven çıktık. Katedral duvarlarının yakınına oturduk. Binanın yapısı, ölmüş tabakaların derinliklerinden çıkmış, ismi hiç duyulmayan bir canavarın iskeletini andırıyordu. Arkadaşım, hayvan dostlarımızla benzerliğimiz hakkında bir şeyler dile getirmişti; duvarlarda yankılanan bir taşra aksanına sahip olan boğuk ve kültürsüz sesiyle konuştu, bağırdı ve kanıtladı bunu. Cevap olarak pek bir şey söylemesem de kendi kendime şöyle düşünüyordum: Yanılıyorsun, ama haksız olduğunu ortaya çıkarmak için ne yeteri kadar okudum ne de üzerinde düşündüm. Bekle sen, sadece bir sene bekle. Aynı konuyla, tıpkı şimdiki gibi bir ay ışığında karşına geçerek ne kadar haksız ve aptal olduğunu kanıtlayacağım sana. Çünkü söylediğin bu şeyler, hiçbir şartta doğru olamaz, olmamalı. Doğruysa eğer, bunun bir parçası olmak istemiyorum, böyle bir dünyada işim yok. Ama arkadaşım konuşuyor, sarf ettiği kanıtları savunan küçük Almanca bir kitapçığı elinde tutup sallıyordu. Birdenbire, ayın aydınlık ışığı altında durdu ve metinler hakkında kaleme alınan birtakım resimlemelerin olduğu sayfayı açarak bana uzattı. Ay o kadar çok parlıyordu ki hem görselleri görebiliyor hem de altındaki yazıları okuyabiliyordum. Neredeyse birbirine benzeyen üç kafatası görseli vardı: Bir orangutanın, Avustralyalı bir Aborjin'in ve Immanuel Kant'ın kafatası. Kitapçığı tiksinererek alıp kendimden uzak bir yere fırlatıp attım. Sinirden küplere binen arkadaşım üzerime saldırdı; ay ışığında güreşerek dövüştük. O benden daha güçlü olduğu için üzerime çıkıp tıpkı okul çocuklarının yaptığı gibi yüzümü karın içine gömdü.

Olayın üzerinden birkaç sene geçti ama ona savunduğu şeyin aksini ispatlayacak kadar denk olduğumuzu hiçbir zaman hissetmedim. Geride bırakmanın daha iyi olacağını düşündüğüm bir işti artık benim için. Ayrıca, bu dünyadaki görevimin ne olduğunu tam olarak anlayamamış olsam da yaşamaya devam ettim.

O zamandan beri bir sürü ay ile tanıştım. Göl kenarındaki yıpranmış huş ağaçlarının arasından yükselen duygusal ve ılıman ay... Denizin buğusuyla kaçışan ay... Dağınık sonbahar bulutları arasında süzülen ay... Gretchen'in bahçe penceresinde ve Juliet'in balkonunda parlayan âşıkaların ayı... Artık o kadar da genç olmayıp evlenmek isteyen bir kadın, ayın ne zaman ormandaki küçük ahşap kulübeler üzerinde parladığını görse, ağlamaktan kendini alamadığını söylemişti. Ay, tutkulu ve arzudur der bir şair. Tıpkı kaybolmuş bir ruhu yakalamak amacıyla mumyalanan vefat etmiş sevgililerin lifleri gibi, bazıları da ay ışığında etik ve inançsal bir çaba bulmaya çalışır. Gençlik için ay, onu bekleyen müthiş şeylerin bir vaadidir. Yaşlı insanlar içinse, hiç tutulmamış bir sözün yadigârı, uçup giden ve parçalara ayrılan her şeyin bir hatırasıdır.

Peki, ay ışığı nedir?

İkinci el güneş ışığı. Seyreltilmiş. Sahte.

Tam şu anda kilisenin tepesinde süzülmekte olan ay, hasta bir alametın yüzüne sahip. Orantısız, bozuk, ne olduğu belli olmayan bir cefadan yıpranmış gibi gözüküyor. Zavallı sefil adam, neden orada oturup duruyorsun? Lanetlenmiş bir yalan mısın, sahte bir güneş ışığı mısın?

Aslında suçun küçüğü olmaz. Kişi bundan emin olsaydı, asla suç işlemezdi.

Işık!

Yatağın içine girip komodininin üzerinde duran ışığı yak-tım. Soğuk terin içinde yatıyormuşum, saçım alnıma yapışmış. Sahi ya, gördüğüm o rüya da neyin nesiydi?

Sürekli aynı şeyi görüyorum. Papaz'ı öldürdüğümü. Tabutun kokusunu çoktan almış olduğu için ölmesi gerektiğini. Onu öldürme işinin benim görevim olduğunu. Çok zordu, hiç hoş değildi. Onca yıllık meslek hayatım boyunca eşi benzeri görülmemiş bir şeydi benim için. Bir meslektaşına memnuniyetle danışabilirdim, bu kadar ciddi bir meselenin sorumluluğunu tek başıma yüklenmeye katlanamazdım. Fakat benden uzakta, odanın köşesinde, yarı karanlıkta Bayan Gregorius çıplak bir şekilde dikiliyor, vücudunu küçük siyah bir peçeyle örtmeye çalışıyordu. *Meslektaş* lafını ettiğimi duyunca, umutsuz ve dehşete kapılmış gözlerle bakmaya başladı. Tam o anda bu işin derhal çözülmesi gerektiğini anladım. Yoksa çok da anlayamadan, kadını kaybedecektim. Ayrıca tek başıma, bu sırrı hiç kimsenin asla çözemeyeceği şekilde yapmalıydım. Tüm bu düşünceleri zihnimden uzaklaştırdım ve yaptım. Nasıl? Bilmiyorum. Tek bildiğim burnumu tutarak kafamı başka yöne çevirmiş olmamdı. Kendi kendime şöyle diyordum: Geçti, bitti artık. Her şey bitti. Daha fazla kokmayacak artık. Bayan Gregorius'a bunun oldukça enteresan bir vaka olduğunu açıklamak istedim: İnsanlar genelde sadece öldükten ve yakıldıktan sonra kokarlar, ama kişi hayattayken dahi kokuyorsa mutlaka öldürülmesi gereklidir, bilimin güncel hali başka bir çıkış yolunun olmadığını söyler. Bu vakayı her ne kadar anlatmak istediysem de Bayan Gregorius gözden kaybolmuştu; etrafımdaki her şey, benden

kaçan ve beni görmezden gelen koca bir boşluğa dönmüştü. Karanlık çökmüş, yerini küllerle bezenmiş ay ışığına bırakmıştı. Bense yatağımda dimdik oturuyor, gayet uykusuz bir ruh haliyle içimdeki sesi dinliyordum.

Kalktım, üzerime bir şeyler geçirip odadaki bütün lambaları yaktım. Saat gibi bir uyumla odanın içinde bir ileri bir geri yürüdüm, bu yürüyüş ne kadar sürdü bilmiyorum. Nihayet oturma odasındaki aynanın önünde durup sanki bir yabancıya bakıyormuş gibi kendi solgun, çıldırmış halime baktım. Fakat çocukluğumu ve hayatımın büyük çoğunluğunu, ben ortaya çıkmadan önce neler olduğunu izlerken, bu davranışın bir anda, bu eski aynayı yerle bir etme güdüsüne dönüşeceği korkusu sardı zihnimi; hemen uzaklaşarak açık bir pencerenin önünde durdum. Ay artık parlamıyordu. Yağmur başlamıştı ve rüzgâr yüzüme çarpıyordu. İçime bir rahatlık çöktü.

Düşler de tıpkı nehirler gibi akar. Çok eskiden kalma, dillere destan bu deyiimi çok iyi bilirim. Gerçekte, düşlenen şeyin bir önemi olmaz –deneyimin müphem kırıntılarıdır, çoğu zaman en farksız ve aptalca olanlarıdır, bilincin hatırlama zahmetine girmeye değer bulmadığı ama yine de zihnin en karanlık odalarında, çatı katında varoluşlarını tıpkı bir gölge gibi sürdürmeye devam ettikleridir. Fakat başka düşler de vardır. Genç bir delikanlı olduğum zamanlarda bir öğle vakti oturmuş, bir geometri problemine kafa yorduğumu hatırlıyorum, en sonunda uyumaya karar verdiğimde çözümünü hâlâ bulamamıştım: Bedenimin tersine, uykuya geçmeyen beynim kendi kendine çalışmaya devam etmiş, problemin çözümünü bana bir düş ile göstermişti. Doğruydum da. Derinliklerden gelen baloncuklara benzeyen düşler de var elbette. Artık çok daha net biliyorum: Gördüğüm düşler, birçok kere kendimle ilgili bir şeyler öğ-

rettiller bana, istemeyi bile *istemediğim* birtakım istekleri, gün ışığında idrak etmek istemediğim arzuları gün yüzüne çıkardı. Daha sonraları, bu istek ve düşleri gün ışığında ölçüp biçtim. Fakat ışığa pek tahammül edemediler, böylece ben de onları ait oldukları yere, karanlık derinliklere geri kaldırdım. Gece olduğu zaman düşlerime tekrar girebilirlerdi ama onları artık tanıyordum ve düşlerimde bile hor görüyordum, ta ki meydana gelecek bütün taleplerinden feragat ederek güpegündüz burada, gerçeklikte yaşayana kadar.

Fakat bu başka bir şey. Ne olduğunu bilmek, ölçüp biçmek, değerlendirmek istiyorum. Varoluşumun en basit içgüdülerinden biri; içimdeki yarı bilinçli ve tam net olmayan şeyleri, eğer gün yüzüne çıkarma, orada tutma ve aslında ne olduklarını anlama gücüne sahipsem bunlar yüzünden acı çekmemektir.

Öyleyse düşünelim:

Bir kadın bana ihtiyacı olduğunu düşündüğü için geliyor, ben de ona yardım edeceğime söz veriyorum. Yardım, evet... O zamanlar ikimiz de bunun ne demek olduğunu ya da daha sonra ne anlama gelebileceğini tam olarak anlayamamıştık. Sonuçta benden istediği şey oldukça basit ve kolaydı. Ne çabalamam gerekecekti ne de vicdan azabı duymama neden olacaktı. Aslında biraz da eğlendirecekti. Bu sevimli kadına en içten hizmetlerimi sundum, bir taraftan da o menfur Papaz'a kötü oyunlar oynadım. Ayrıca, oynadığım bu oyuna karanlık bir hınç da katılıp tıpkı yakın olduğum bir dünyadan gelen kızıl bir kıvılcım gibi yandı. Kadın içinse bu, mutluluk ve hayat demekti –sanki bunu görmüş ve bana da göstermek istiyordu. Ona yardım etmeye söz verdim, ettim de. O zamanlar yapılması gereken şeyi yaptım.

Fakat o zamandan beri bütün her şey gitgide farklı bir hale bürünüyor. Bu sefer, daha fazla ileri gitmeden olayın özünü iyice incelemem gerekecek.

Ona yardım etmeye söz verdim, ama bunu yarım yamalak bir şekilde yapmak istemiyorum. Ayrıca artık kadını özgür kılmaktan başka bir şey yapılamayacağını biliyorum, uzun zamandır da biliyordum.

Birkaç gün içinde Papaz geri gelecek ve her şey yeniden başa dönecek. Artık adamı tanıyorum. Fakat sadece bununla da kalmıyor; başka çıkar yol kalmadığında, ne kadar zor olsa da, hayatını paramparça etse de kadının bunu kendi kendine aşması gerekecek. Ama içimden bir ses –sanki aynı olay daha önce gerçekleşmişçesine kendinden emin bir biçimde–kadının en nihayetinde içinde bir çocuk taşıyacağını söylüyor. Onu şimdiki gibi sevse de, belki bundan kaçınmak isteyecek. Belki de hiç istemeyecek bile. Peki ya sonra, eğer bu gerçekleşirse, sonra ne olacak? Öyle olursa, Papaz mutlaka uzaklaştırılacak. Hem de derhal.

Doğru. Eğer böyle bir şey olursa, kadın büyük ihtimalle bana başvurarak, tıpkı acı içinde yalvararak yardım dilenen birçokları gibi ona *yardım* etmemi isteyecek. Eğer yardım dilenirse, sanırım buna boğun eğmek durumunda kalacağım çünkü istediği herhangi bir şeye nasıl karşı çıkarım bilmiyorum. Ayrıca tam bu noktada, bana ayrılan bölümün sonuna gelmiş olacağız. Artık daha fazlasına göz yumamam.

Ama sanırım durumun bu şekilde sonlanmayacağını hissediyorum ve biliyorum. O, diğer kadınlara benzemez, böyle bir şey için asla yardımımı istemez.

Sonuç olarak Papaz'ın oyundan çıkması gerekiyor.

Bu durumu çözmek lazım. Başka bir çözüm yolu göremiyorum. Adamın bunu görmesini sağlamak? Kadının hayatını kirletmek için hiçbir hakkı olmadığını, kadını özgür bırakması gerektiğini anlamasını sağlamak? Saçmalık. Karı kocalar sonuçta. Adam için aşk neyse, Luther için de odur: Doğanın kanunu, belirli bir kadınla tatmin olmasına müsaade eden Tanrı'nın kanunu. Adamın arzularıyla cinsellikten uzak bir mide bulantısıyla buluşan kadının durumu, adamda *haklarından vazgeçmesi* için bir saniye bile kuşku uyandıramıyor. Neyse, sanırım böyle zamanlarda kadının da tıpkı kendisi gibi hissettiğini ama bunu hiç belli etmeden yaptığını varsayıyor. Fakat gördüğü kadarıyla, Hristiyan bir kadın ve papazın karısı olarak bir kadının bunu kendine bile ulu orta göstermesi, zihnindeki kanunla harika bir düzen içinde işliyor. Kendi duyduğu hazza bile *tam olarak* bir haz diyemiyor, bunu bir *görev* veya *Tanrı'nın iradesi* olarak düşünmeyi tercih ediyor. Böyle bir yaratıktan uzak olmak lazım, bu adamdan uzak olmak lazım.

Şunu düşünelim: Bir kahramanlık gösterisi yapmak için can atıyordum, değil mi? Bunun için çıldırıyordum. Acaba benim kahramanlığım da bu mu olacak? Yapılması gereken bu şey, zihnimde mutlaka yapılması lazım geldiğini düşündüğüm bu şey, benden başka hiç kimsenin yapmaya cüret edemeyeceği bu şey mi olacak?

Bu biraz tuhaf karşılanabilir. Ama tuhaf olması için hiçbir neden yok. Bir eylemin *yüceliği* ya da *güzelliği* halk üzerinde yarattığı etkinin yansıyan ışığından başka bir şey değildir. Fakat bu ilişkinin her bir zerresini halktan uzak tutma mütevazılığı gösterdiğimden dolayı, olayın bu yolda gitmesinin bir gereği yok. Ben yalnızca kendimden endişeleniyorum. Dav-

ranışlarımın izini sürmek, özünde nasıl görüldüğünü bilmek istiyorum.

Her şeyden önce: Papazı gerçekten de öldürmek istiyor muyum?

İstemek... Bu ne anlama geliyor ki? İnsanoğlu tek bir şey istemez. Birbirleriyle çelişen yüzlerce dürtünün sentezini, meydana getirdiği şeyi yapmak ister. Sentez kurgudur, istek de kurgudur. Hepimiz kurgulara ihtiyaç duyarız ve bize göre hiçbir kurgu, istekten daha elzem değildir. O halde *istiyor musun?*

Hem istiyorum hem istemiyorum.

Çelişkili sesler duyuyorum. Bunları sorguya çekmem şart. Birinin neden *istiyorum* ve bir diğeri de neden *istemiyorum* dediğini anlamam gerek.

Önce senden başlayacağım, *istiyorum* diyen. Neden istiyor-sun, cevap ver!

"Harekete geçmek istiyorum. Hayat bir eylemdir. Beni öfkeliendiren bir şey gördüğümde müdahale etmek istiyorum. Bir örümceğin ağında gördüğüm her bir sinek için mücadele etmememin sebebi, sinek ve örümceğin bana değil, dünyaya ait olmasıdır. Kişinin kendini sınırlaması gerektiğini de biliyorum; sonuçta sineklerden hoşlanmam. Fakat yanıp sönen bir kanada sahip çok güzel bir böceğin bir ağa yakalandığını gördüğümde, ağı paramparça ederek örümceği öldürürüm. Eğer gerekiyorsa yaparım, çünkü örümcekleri öldürmenin bir suç teşkil etmediğini düşünüyorum. Ormanın içinde yürümeye gidiyorum, kederli bir sesin ağladığını duyuyorum, sesin geldiği yöne doğru koşuyorum ve bir kadına tecavüz etmek üzere olan bir adam görüyorum. Yasalar adamı öldürmeme izin vermiyor. Yasalar, sadece meşru müdafaa durumu söz konusu

olduğunda öldürmeme izin veriyor. Burada meşru müdafaa ile söylenmek istenen, sadece kendi hayatım tehlikede olduğu sürece bu yasanın geçerli olduğu. Yasalar babamı, oğlumu, en yakın arkadaşımı kurtarmak için veya sevdiklerimi şiddet ve tecavüzden korumak için birini öldürme hakkı tanımıyor. Kısacası yasa saçmalıklarla dolu. Kendine saygı duyan hiç kimse eylemlerinin yasalar tarafından belirlenmesine izin vermez.”

“Peki ya sözlü yasalar? Ahlak?”

“Sevgili dostum, sizin de iyi bildiğiniz gibi yasa değişkendir. İkimiz de bu fani dünyada yaşıyoruz. Dünya gözle görünür birtakım değişikliklere uğruyor. Ahlak, sadece ona inananları bağlar. Ahlak, insanların neyin doğru olduğu hakkındaki görüşleridir. Ancak burada söz konusu olan şey benim görüşümdür. Bazı vakalarda, hatta büyük çoğunluğunda, neyin doğru olduğuyla ilgili görüşlerimin, diğer insanların görüşleri, ahlak ile orta halli bir uyum içinde olduğu doğru; ayrıca başka birçok örnekte, kendi görüşlerim ve ahlak arasından doğan bir fikir ayrılığının ahlaktan sapmanın yaratacağı risklere değmeyeceğini, bu yüzden ahlaka boyun eğmenin daha doğru olacağını düşünüyorum. Böylece ahlak, herkes tarafından tam olarak tanınmasa da başkaları için uygulamada neyse, benim için de bilinçli bir şekilde ona dönüşür: Her konuya uyarlanmış bir yasa değil, ama kişinin dünyayla mütemadiyen bir savaş durumu içinde olduğu günlük hayat için kullanışlı olan bir *modus vivendi*¹. Böyle bir ahlakın, kendi sınırları ve genel çerçevesi içinde, tıpkı burjuvazi yasaları, doğru ve yanlış mefhumu, kadim zamanların mahsulü gibi nesiller boyu aktarılıp yavaş yavaş olgunlaşarak değişeceğini, bu aşamaların insanoğlunun

¹ (Lat.) Yaşam tarzı.

sosyal varoluşu için çok önemli olduğunu biliyor ve kabulleniyorum. Ayrıca dünya üzerindeki yaşam gerçekten de bizim gibi varlıklar için yaşanacak durumda olsaydı –burada bahsi geçen varlıklar kütüphane ve müzeler, polis ve su işleri, sokak lambaları, gece çöplerin toplanması, güvenlik, söylevler, opera ve bale vs. gibi sosyal örgütlerden başka çerçevede düşünülmemesi gerekir– bu yasalara mutlaka adil bir şekilde saygı duyulması gerekirdi, bunda da hemfikirim. Bunlara sahip olan insanların yasaları asla ukala bir biçimde ele almadıklarını da biliyorum. Ahlak, hanelere aittir, tanrılara değil. Bizim kullanmamız içindir, hükümdarlarımız için değil. Ayrıca *bir tutam sağduyu* ile kullanılmalıdır. Akıllıca olan şey, gittiğimiz yerin gelenek ve göreneklerini benimsemek olur, fakat bu âdetleri tüm kalbimizle ve inançla kabul etmek sadece ahmaklık olur. Ben bu dünyadaki bir gezginim; insanoğlunun âdetlerine göz atar, işime yarayacağını düşündüklerimi benimserim. Ahlak da *morales* kelimesinden, yani gelenekten türemiştir¹; bütün olarak âdet ve alışkanlıklara dayanır; başka bir temeli yoktur. Papazı öldürerek geleneksel olmayan bir eylemde bulunacağımı söylemelerine ihtiyacım yok. Ahlak – şaka yapıyor olmalısın!

“Bu soruyu büyük ölçüde âdet yerini bulsun diye sorduğumu kabul ediyorum. Ahlakın söz konusu olduğu yerlerde, aynı fikirde olduğumuzu sanıyorum. Ama senin gitmene izin vermem. Öncelikle, sorduğum soru sana, gelenek ve ahlak çerçevesi içinde konuştuğumuz şeyi yapma cüretini vermez; ben sana *neden* yapmak istediğini sordum. Sense bana bir kadını ormanda köşeye sıkıştıran tecavüzcünün hikâyesini anlatıyor-

¹ İsveççede, ahlak “moral” olarak kullanılır. Latince, “morales” ise gelenek-görenek demektir.

sun. Bir yanda acemi bir suçlu, öte yandan masum, saygıdeğer bir yaşlı papaz. Ne kıyas ama!"

"Yaptığım kıyasın biraz yoldan çıktığını söylemeliyim. Bilinmeyen bir kadını, adamı ve aralarındaki kusurlu ilişkiyi ele aldım. Buradaki adı olmayan kadın, onun iyiliği için işleyeceğim cinayete değer mi? Bunu kesin olarak bilemeyiz. Peki, ormanın derinliklerinde tesadüfen genç bir kadına rastlayan ve birdenbire çobanların tanrısı Pan'ın etkileyip tesiri altına aldığı adı olmayan adamın da bu sebepten ötürü ölmesi gerekir mi? Buna da kesin olarak cevap veremeyiz.

Sonuç olarak böyle bir tehlikenin gerekli müdahaleler doğuracağı kadar gerçek bir tehdit oluşturduğundan emin değilim. Kız korktuğu ve acı çektiği için bağılıyor; fakat bu, verilen zarar kızın çılgınlıklarıyla ölçülecek demek değildir. Bu iki insan ormandan ayrılmadan önce gayet iyi arkadaş da olabilirler. Birçok sayfiye evlilikleri tecavüzle başlamıştır ve bu evliliklerin diğerlerinden pek bir farkı olmadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca bir zamanlar kadın kaçırmak nişanlanmanın ve evlenmenin oldukça olağan bir biçimiydi. Verdiğim bu örnekte, kadını özgür kılmak için adamı öldürürsem –ki bu, hukukun ötesinde bir ahlak görüşüne sahip olan çoğu insanın onaylayacağı tarzda, Fransız ya da Amerikan jürisi önüne çıkmadan önce halkın beğenisi sayesinde bu olaydan heyecan verici bir şekilde beraat etmeme yol açacak bir eylem olacaktır– iyice düşünmeden, sadece dürtülerimle hareket etmiş olurum. Ve yaptığım şey çok aptalca olabilir. Fakat bu olay oldukça farklı bir boyuttadır. Burada tek bir tecavüz vakası değil, ölüm kalım meselesi olan ve özünde sürekliliğe sahip bir ilişki, tekrarlanan bir tecavüz durumu söz konusu. Yani, söz konusu olan değeri bilinmeyen, isimsiz sıradan bir adam değil, oldukça iyi tanıdığın biri: Saygı-

değer din adamı Gregorius. Sonuç olarak bilmediğin bir kadına değil, aslında gizliden gizliye âşık olduğun kadına yardım edip onu kurtarabilirsin."

"Hayır, hayır. Bu kadar yeter. Tek bir kelime daha duymak istemiyorum."

"Bir erkek, sevdiği kadının gözleri önünde hakarete uğramasına, kullanılmasına ve ezilmesine müsaade edebilir mi?"

"Kes sesini! O başkasını seviyor. Bu adamı ilgilendirir, beni değil."

"Onu sevdiğini biliyorsun. Yani, seni de ilgilendiriyor."

"Sus artık! Ben bir doktorum. Benden yardım isteyen yaşlı bir adamın öldürülmesini örtbas etmemi istiyorsun."

"Sen bir doktorsun. *Bir doktor olarak görevim.* Bu ifadeyi ne kadar da sık dile getiriyorsun. Öyleyse buyur bakalım: Sanırım oldukça açık konuşacağım. Bir doktor olarak görevin yardım edilebilecek ve edilmesi gereken birine yardım etmek, çürüyen organı daha fazla zarar vermesini engellemek için kesip atmak. Burada kazanılacak bir zafer yok elbette: Çünkü hiç kimsenin haberi olmamalı. Biri bile öğrenirse, Langholmen Hapishanesi ya da Konradsberg Akıl Hastanesi'ni boylarsın."

Tüm bu düşünceleri yarıda kesen ani bir rüzgâr, perdeleleri lambanın üzerine doğru uçurarak püskülün alev almasına neden oldu. Küçük mavi alevi derhal söndürüp pencereyi kapattım. Bütün bunları farkına bile varmadan, otomatik olarak yapmıştım. Yağmur, pencere camına vuruyor, ışıklar hareket etmeden yoğun biçimde yanıyordu. Birinin üzerine küçük kırılmalı bir gri pervane konmuştu.

Lambaların yoğun ışığına bakakaldım, sanki orada değilmiş gibi hissediyordum. Bir tür komada olduğumu sanıyorum.

Belki de bir süre uykuya daldım. Neden sonra şiddetli bir şok geçirmişçesine birden doğrulup her şeyi hatırladım: Yatağa gitmeden önce çözülmesi gereken meseleyi, alınması gereken kararı.

Peki, eğer istemiyorsan, neden istemiyorsun?

"Korkuyorum. Ama öncelikle yaptığım şeyin ortaya çıkacağından ve ceza alacağımdan korkuyorum. Bana olan sağduyunu, düşünceli oluşunu hafife almıyorum. Tatmin edici olması için elinden gelen her şeyi yapacağına, her şeyi ayarlayacağına yürekten inanıyorum. Akla yatkın olanın bu olduğunu varsayıyorum. Yine de riskleri var. Şans diye bir şey olsa da neler olacağını kimse bilemez."

"İnsan bazı şeyleri riske atmalı. Eyleme geçmek istiyorsun. Daha üzerinden çok geçmedi, her şeyi öğrenmeden hemen önce, günlüğüne neler yazdığını unuttun mu yoksa? Mevki, saygıdeğerlilik, gelecek... Sana doğru gelen eylemlerle dolu ilk gemiye istiflemek istediğin bütün o şeyler... Bunları unuttun mu? Yazdığın sayfaları göstermemi ister misin?"

"Hayır. Unutmadım. Ama doğru değildi. Böbürleniyordum sadece. Daha farklı biri olduğumu hissediyorum, o geminin geldiğini görebiliyorum. Bunun şeytani bir hayalet gemi olabileceğini asla hayal etmediğimi elbette anlayabilirsin. Sadece şişiniyordum. Ciddiyim. Yalan! Kimse bizi duyamaz; dürüst olabilirim. Hayatım bomboş, zavallı ve hiçbir anlamı yok. Yine de hayata dört elle sarılıyorum. Güneş ışığında yürümekten, kalabalığı izlemekten hoşlanıyorum. Saklayacak ve korkacak bir şeye sahip olmak istemiyorum. Beni rahat bırak."

"Rahat mı bırakayım? Hayır, öyle bir şey yapmayacağım. Sevdığın kadının bir lağım çukurunda boğulmasını mı istiyorsun?

Üstelik cesur bir el çabukluğuyla onu kurtarabilecekken? Ona sırtımı dönerek güneş ışığına çıktığımda, kalabalıkları izlediğimde rahat edecek miyim? Rahata bu şekilde mi ereceğim?"

"Korkuyorum. Aslında kendimi ele vereceğimden değil; haplarım burada duruyor sonuçta, birileri işin kokusunu aldığı anda oyunu istediğim zaman terk edebilirim. Ama ben asıl kendimden korkuyorum. Kendimle ilgili ne biliyorum ki? Beni zapt edip içine çekecek, gitmeme asla izin vermeyecek bir şeye bulaşmaktan korkuyorum. Benden istediğin şey, görüşlerimin önünde durmuyor; bu, başka biri yapacağı takdirde bildiklerimi ona aktarmaktan geri durmayacağım bir eylem, benim yapacağım bir şey değil. Benim eğilimlerime, alışkanlıklarıma, içgüdülerime, esasen beni ben yapan her şeye ters düşüyor. Bu tarz davranışlar için yaratılmamışım ben. Bir insanı, tıpkı bir böcek gibi öldürecek iradeye sahip, öyle kıvrak adamlar var ki... Bunu neden onlardan biri yapamıyor? Kötü bir bilince sahip olmaktan korkuyorum. Kendin gibi davranmak demek, sınırlarını bilmek demektir. Ben de kendim gibi davranmak istiyorum.

İnsanlar her gün büyük bir arzu ve rahatlıkla, en derinde yatan hatta temeli sağlam olan fikirlerine zıt düşecek eylemlerde bulunuyorlar. Bilinçleriye küçük bir balık gibi her geçen gün serpiliyor. Ama kendine özgü oluşan o bünyeye karşı gelmeyi bir dene bakalım! Bilincinin nasıl da bağırıldığını duyacaksın. Bir kedi gibi inleyecek, bir eylemde bulunmak için –bu imkânsız, doğru olamaz, mutlaka bir yanlışlık olmalı, böyle çılgınca bir isteği düşünmüş olmam bile akla yatkın değil tarzında– yalvarıp ağladığını göreceksin. Bir gözlemci olarak doğan ve yerinde rahatça oturarak insanların birbirlerini öldürdüklerini

izleyen benim gibi birinin burada işi yok. Bu işin dışında kalmak istiyorum. Beni rahat bırak!"

"Bir hiçsin! Sadece bir hiç!"

"Korkuyorum. Bu bir kâbus. Bu insanlarla ve onların pis işleriyle ne yapacağım ben? Papaz o kadar midemi bulandırıyor ki resmen korkuyorum. Kaderimiz aynı olsun istemiyorum. Onunla ilgili ne biliyorum? Onunla ilgili mide bulandırıcı şey kendisi değil, üzerimde bıraktığı izlenim. Tanıştığı yüzlerce, hatta binlerce insanda bir etki uyandırmasa da bende bıraktığı etki büyük. Ruhuma işleyen bu etkinin izleri, onu yeryüzünden sildiğim zaman benden de silinip gitmeyecek. İstemediğim halde, henüz hayattayken gelerek bana musallat oluyor. Öldüğünde ne olacak kim bilir? Bu şeyleri iyi bilirim. Raskolnikov'u, Thérèse Raquin'i okudum. Hayaletlere inanmasam da böyle şeyleri çağırmaya niyetim yok. Bütün bunların benimle ne ilgisi var? Gitmek istiyorum. Ormanları, dağları ve nehirleri görmek istiyorum. Cebime koyduğum bir cilt kitapla yemyeşil koca ağaçların altında gezinmek; zihnimde güzel, tatlı, hayırlı ve sessiz düşünceler; insanın ağzından çıktığı gibi onu ünlü yapacak düşünceler kurmak istiyorum. Gitmeme izin ver. Bırak yarın gideyim."

"Bir hiçsin."

Şafağın gri ışığı havaya hâkim olurken, odadaki lambalar da pis, kahverengi bir alevle yanmaya devam ediyordu. Işık yüzünden kanatları kavrulan pervane yazı masamın üzerine düşmüştü.

Kendimi yatağa attım.

At biniyor ve yüzüyordum. Sabah ameliyatlarım bitti, ben de her zamanki hasta ziyaretlerimi yerine getirdim. Yine akşam oldu. Yorgunum.

Kilisenin tuğladan yapılma kulesi akşam güneşinde kızıl kızıl parlıyor. Ağaçların yeşilliği şimdi bile o kadar büyük ve karanlık ki ötesindeki mavilik çok derin gözüküyor. Bugün günlerden cumartesi. Küçük çocuklar çakıldan bir patikada seksek oynuyor. Bir adam, açık penceresinin önünde kısa kollu gömleğiyle oturmuş flüt çalıyor. *Cavaleria Rusticana*¹ operasından bir perde arasını öttürüyor. Bu melodinin bu kadar tutması ne kadar da garip! Bu ezgi on yıl önce kaostan doğdu ve maddi olanakları oldukça kısıtlı olan bir İtalyan müzisyenin, bir akşamın alacakaranlığında ya da belki de böyle bir akşamda, üzerine çöktü. Ruhuna işleyerek diğer melodileri ve ritimleri ortaya çıkardı; onlarla kurduğu dostluk bu adamı dünyaca ünlü bir müzisyen yaptı. Ona yeni mutluluklar, yeni kederler ve Monte Carlo masalarında çarçur edeceği bir servetle dolu yeni bir hayat bahsetti. Kaderindeki amelini iyi veya kötüye götürecektir, yanaklarına kırmızılık ve gözlerine parlaklık verecek bu melodi, dünyanın her bir köşesine tıpkı bir afet gibi yayıldı. Milyonlar hayranlıkla dinliyor. Ama ezgiye başta hayran kalan insanlarda artık bir tiksinti ve sıkıntı uyandırıyor. Zalim, inatçı bir şekilde geceleri uyuyamayan insanların kulaklarında çalınıyor. Geçen hafta sattığı hisseleri uçup gittiği için yatağında sıkıntılı bir şekilde uzanan işadamını çıldırtıyor. Yeni bir yasa oluşturmak için düşüncelerini toplamaya çalışan insana acı vererek onu rahatsız ediyor. Ya da bir aptalın boş kalmış

¹ (İt.) Köylü Namusu.

zihninde arsızca dans ediyor. Tüm bunlar olurken, *yaratıcısı* olan adam, belki de başkalarından daha şiddetli bir biçimde bu melodi yüzünden hasta oluyor, melodi başına bela oluyor. Ne zaman akşam olsa, dünya üzerindeki bütün eğlence yerlerinde, dinleyicilerden alkışların oluşturduğu bir yaylım ateşi yükseliyor. Orada duran adam da melodileri flütüyle bu hisle çalmaya devam ediyor.

9 Ağustos

İstemek, seçebilmek demektir. Seçmek çok zor bir şey olsa gerek!

Seçim, özveri demektir. Özverili olmak çok zor bir şey olsa gerek!

Küçük bir prens, bir yolculuğa çıkmak üzereymiş. Ona sormuşlar: Majesteleri at sırtında mı yoksa tekneyle mi gitmek isterler? Şöyle cevap vermiş: Hem ata binmek hem de tekneyle gitmek istiyorum.

Her şeye sahip olmak, her şey olmak istiyoruz. Mutluluğun bütün hazlarını tatmak, kederin bütün kademelerinden geçmek istiyoruz. Eylemlerimizin bizi duygulandırmasını, seyircinin huzurunu istiyoruz. Hem çöl sadeliğini hem de oturumların hengâmesini arzuluyoruz. Bir düşünürün fikirleri, kalabalığın sesi olmaya hevesliyiz; hem melodi hem de harmoni olmak istiyoruz. Hem de derhal! Böyle bir şey nasıl mümkün olabilir ki?

“Hem ata binmek hem de tekneyle gitmek istiyorum.”

Akreple yelkovanı olmayan bir saatte, boş ve sade bir şeyler var. Ölü bir adamın yüzünü andırıyor. Oturmuş, böyle bir saate bakıp duruyorum. Aslında buna tam olarak saat denemez, güzel, eskimiş saat yüzlü boş bir kılıf. Saati sokak arasında, kambur bir saatçi dükkânının penceresinde gördüğümde sıcak, sarı bir alacakaranlıkta evime dönüyordum –çok garip bir alacakaranlıktı bu; çöldeki gün dönümlerini andırıyordu. Dükkâna girip daha önce bir saatimi onaran saatçiye akreple yelkovanı olmayan saati göstererek bunun ne çeşit bir saat olduğunu sordum. Suratıma, kamburlara ait şuh bir gülüş atarak iyi bir işçiliğe sahip, sevimli, eski bir gümüş kılıf gösterdi. Saati bir müzayedede satın almıştı, fakat işçiliği yıpranmıştı, işe yaramazdı. Niyeti de en başından beri saati yenilemekti. Kılıfı olduğu gibi aldım.

Haplarımı bu kılıfın içine koyup, ceketimin sağ cebinde, sanki vücuduma ait bir organmış gibi taşıma niyetindeydim. Demostenes'in kaleminin içinde zehir taşıdığı söylenir. Bu da onun bir başka çeşidi. Aynı tas aynı hamam!

Gece oldu; bir yıldız büyük kestane ağacının yaprakları içinden göz kırpmaya başlamış bile. İçimden bir ses bu gece iyi bir uyku çekeceğimi söylüyor. Zihnimin içi sessiz sakin olsa da kendimi, ağacı ve yıldızı düşünmekten alıkoyamıyorum.

Gece. Ne kadar da sevimli bir kelime! Gece, gündüzden daha yaşlıdır, demiş kadim Galyalılar. Kısa ve geçici günün, sonsuz geceden doğduğuna inanırlardı.

Yüce, sonsuz gece.

Bu sadece sözün gelişi tabii... Gece, gece dediğimiz şey nedir? Küçük gezegenimizin narin, koni şekilli gölgesi. Bir ışık denizinin ortasında, ufacık, koniden bir karanlık. Peki ya bu ışık denizi? O nedir? Uzaydaki bir kıvılcım. Küçük bir yıldızın, bir güneşin etrafında dönen ufak bir şaşaa.

İnsanoğlunun üzerine çökmüş, herkesi her şeyin ne olduğunu sorgulamaya iten bu şey, ne çeşit bir vebadır? Yaşadıkları dünyaya ve hayatlarına soğuk, yabancı gözlerle dışarıdan bakmaları için bu gezegendeki emekleyen, yürüyen, koşan, tırmanan ve uçan akrabalarımızı ailemizden eden, dışarıya sürükleyen sonunda da hiçbir değerleri olmadığını görmelerini sağlayan bu şey ne tür bir felakettir? Nereye gidiyoruz? Nerede sona erecek? Düşümde şikâyet ettiğimi duyumsadığım o kadın sesi hakkında düşünmeliyim; o yaşlı kadının ağlayan sesini hâlâ kulaklarımda duyuyorum. Şöyle diyor: "Dünya yanıyor, dünya alev alev yanıyor!"

Kendi bakış açınızla bakın bu dünyaya, uzaydaki bir boşluktan değil. Mütevazı olun, kendi kıstaslarınızla boy ölçüşün; kendi statünüzle, kendi badirelerinizle, dünyalı bir insanın statüsü ve badireleriyle. Hayat ancak o zaman yeterince uzun ve önemli; geceyse sonsuz ve derin olur.

12 Ağustos

Bu akşam güneş, rüzgârgülü üzerinde öyle harika parıldıyor ki...

Her zaman rüzgâra göre şekil alan bu sevimli, zeki nesneye hayranım. Bu nesne benim için belirli aralıklarla üç defa öten

horozun hatırlatıcısı ve kutsal kilisenin, efendisini sürekli reddeden marifetli bir sembolü olmuştur.

Güzel bir yaz akşamı, başpapaz koluna girdiği genç bir meslektaşından yardım alarak, yavaş adımlarla bir aşağı bir yukarı kilise avlusunda geziniyor. Pencere açık. Dışarı o kadar sakin ki muhabbetlerinden yükselen bir-iki kelime pencere önüne kadar gelip kulaklarıma çalınıyor. Eli kulağında olan yeni başpiskoposluk seçimi hakkında konuşuyorlar. Rektörün Gregorius dediğini duydum. Bu ismi telaffuz ederken ses tonunda ne heyecan ne de tümüyle saf bir sempati vardı. Din adamı olmayan kişilerin her zaman desteğe hazır olduğu ama kendi meslektaşlarının asla desteklemediği adamlardandı Gregorius. Rektörün ses tonundan, bu ismi aşağı yukarı tesadüfen söylediği kanısına vardım. Bunun için gerçekten de bir şansı olduğunu sanmıyordum.

Tabii bu benim görüşüm. Şansı olduğunu düşünmüyorum. Başpiskopos olursa eğer, en çok şaşırان ben olurum.

Bugün Ağustos ayının on ikisi. Gregorius Porla'ya Temmuz'un dördü ya da beşinde gitti. Altı hafta kalacaktı. Yani, kaplıcalara yaptığı seyahatten sonra onu tekrar burada, sağlığına kavuşmuş vaziyette görmemiz için önümüzde öyle fazla bir zaman yok.

13 Ağustos

Bu nasıl yapılır? Cevabı uzun süredir biliyorum artık. Şans öyle ayarlanmış bir mesele ki çözüm, sunuluşu kadar güzel: Bir zamanlar kendimden başka kimseyi düşünmeden satın aldığım potasyum siyanid haplarım artık kullanıma hazır.

Kesin olan tek bir şey var, o da bu hapları asla evde yutmaması gerektiği. Burada, benim evimde gerçekleşmeli bu olay. Hoş olmayacak ama başka çıkış yolu göremiyorum, artık kararımı verdim. Hapı benim evimde, benim verdiğim reçeteye göre içip her şey derhal gerçekleşirse, polis bu iki vaka arasında bir bağlantı kurabilir. Daha da kötüsü, hayatını kurtarmak istediğim kadın hakkında kolayca bir şüphe uyanabilir, olayın içine çekilebilir; böylece adı hayatı boyunca lekelenir, belki de cinayetle suçlanır.

Bariz bir şekilde, polisi harekete geçirecek her eylemden sakınmak gerekiyor. Papaz'a haplardan birinin verileceğini hiç kimse bilmemeli. Tamamen doğal yollarla, bir kalp krizi yüzünden gitmeli. Ayrıca *kadın* da hiçbir şeyden şüphelenmemeli. Adamın ameliyathanemde ölmesi, bir doktor olarak itibarımı doğal olarak fazlaca düşürse de nükteli arkadaşlarımla hoş olmayan birtakım yorumlar yapmasına neden olsa da benim için hava hoş.

Bir gün bana gelecek, kalbi veya diğer saçmalıklardan konu açacak, kaplıcalara olan seyahatinden sonra biraz daha iyi göründüğünü belirtmemi isteyecek. Konuştuklarımızı kimse duymayacak; bu koca oturma odası, bekleme odası ve ameliyathanem arasında bulunuyor. Onu dinledikten sonra adamda gözle görülür bir gelişme olduğundan bahsedeceğim ama öyle olsa bile beni biraz endişelendiren başka bir şeyin olduğunu söyleyeceğim. Hapları sakladığım yerden çıkararak bunların hafif kalp rahatsızlığına çok iyi gelen yeni haplar olduğunu açıklayacağım. (Belki bir isim bile uydurabilirim bu haplara.) Bir tane almasını tavsiye edeceğim. Kolayca yutması için bir kadeh Porto şarabı ikram edeceğim. Şarap içiyor muydu acaba? Elbette içiyor, Cana'da gerçekleşen bir düğünden bahsettiğini

duymuştum. Güzel bir kadeh şarap içecek. Grönstedt's markalı olandan. Onu şu an gözümün önünde görür gibiyim; önce şaraptan bir fırt alıyor, sonra hapı dilinin üzerine yerleştirerek yeniden kadehe sarılarak mideye gönderiyor. Görüntüsü pencere camına yansıyınca gülüşünü saklıyor. Sırtımı dönerek cama gidiyorum, kilise avlusuna göz atarken parmaklarımı pencere pervazında gezdiriyorum. Şarabın tadının ne kadar güzel olduğu gibi birtakım şeyler söylüyor ama cümlesi yarıda kalıyor. Pat diye bir ses duyuyorum. İşte orada, yere yuvarlanıyor.

Peki ya hapı içmeyi reddederse? Hayır, hayır! Hapları elimden öyle bir duyarlılıkla alacaktır ki... İlaç içmeye bayılır. Peki ya almazsa? Eh, o halde geriye yapacak bir şey kalmaz. Eylemin iptal edilmesi gerekir. Sonuçta adamı bir baltayla öldürecek halim yok!

Yerde yatıyor. Hap kutusunu, içki şişesini ve kadehi kaldırıyorum. Kristin'i çağırıyorum. Papaz'ın hasta olduğunu, bayılmasına sebep olan bir kriz geçirdiğini, birazdan normale döneceğini söylüyorum. Nabzını ve kalbini kontrol ediyorum:

– Bu bir kalp krizi, diyorum nihayet. Adam ölmüş.

Bir meslektaşımı çağırıyorum. Ama kimi? Bir düşüneyim. O yapmaz; yedi yıl önce kaleme aldığı bir tezi, bir tıp dergisinde hafiften eleştirmiştım. Peki ya diğeri? Fazla duygusal. Öbürü? Başkası? Şu ya da bu? Hepsi gittiler. Tabii ya! Kimi arayacağımı nihayet buldum. Ya da diğeri mi arasam? Ya da gerekirse onu?

Muhtemelen elimden geldiğince solgun görünmeye çalışarak bekleme salonunun kapı eşiğinde durup kısık bir sesle bek-

lenmedik bir durum oluştuğunu, bu dakikadan sonraki bütün randevularımı iptal etmem gerektiğini belirtiyorum.

Meslektaşım geliyor. Neler olduğunu anlatıyorum. Papazın yıllardır şiddetli bir kalp hastalığından çektiğini söylüyorum. Ölüm tam burada, bu odada gerçekleştiği için başıma gelen bu kötü talihi dostça teselli ederek isteğim üzerine ölüm raporunu imzalıyor. Hayır, Papaz'a kesinlikle şarap vermeyeceğim, kendi kendine yutması gerekiyor. Aksi takdirde, şarap kokusu tüm bu dalavereyi ele verir ve ortaya mutlaka açıklanması gereken külfetli bir iş çıkabilir. Hapı bir bardak suyla içmesi gerekecek. Neyse, şarabın zararlı olacağı görüşündeyim.

Peki ya otopsi yapılırsa? Bu durumda, benim de bir hap yutmam gerekecek.

İnsanın, böyle bir duruma hiç risk almadan bulaştığını sanmak delilik olur. Daha en başından düşünmem gereken o kadar detay var ki! Esaslı gelişmelere hazır olmalıyım.

Açıkçası benim bir otopsi istemem gerekebilir. Bunu başkasının yapacağını düşünmüyorum, yine de emin olmamak lazım. Meslektaşıma otopsi için niyetlendiğimi söylerim; tahminimce bunun pek gerekli olmadığını söyler. Tarafsız olmak gerekirse, ölüm sebebinin gayet açık olduğunu fakat âdet yerini bulsun diye yapılacak en doğru şeyin belki de bu olacağını söyler. Daha sonra olayın unutulmasını sağlarım. Planımdaki hata da bu kısımda başlıyor. Meseleyi daha derin düşünmem gerekecek.

Diğer olacak şeyler için her bir detayı ayarlamaya çalışmam imkânsız olur. şansa bırakmalıyım. İnsan, doğaçlama ortaya çıkan yeteneklerine biraz olsun güvenmeli.

Başka bir konu daha var – cehennem ve ceza, ne kadar da aptalım! Sadece kendimi düşünüyorum. İşin gerçekten de otop-

siye kadar vardığını, haplardan bir tane aldığımı ve Styks Nehri'ni geçen Gregorius'a eşlik etmek için ortadan kaybolduğumu varsayalım. Bu kadar alışılmışın dışında olan bir cinayete nasıl bir açıklama getirilir? İnsanlar geride kalanlardan, Bayan Gregorius'tan bir açıklama beklemeyecekler mi? Daha mahkemeye çıkmadan kadını sürükle, sorguya çek ve zulmet. Kadının bir âşığı olduğunu gerçeğinin kokusu kısa zamanda ortaya çıkar. Papaz'ın ölmesini istemesi, bunun gerçekleşmesini arzulaması neredeyse besbelli. İnkâr etme zahmetine bile girmeyeceği öyle şeyler olacak ki. Gözlerimin önündeki her şey kararıyor. Bu vaziyeti senin başına, kadınların ve çiçeklerin en sevimli olanına sardıran kişi de ben oluyorum.

Ne kadar da körmüşüm, sadece kendim için endişeleniyorum.

Yine de, öyle olsa bile bir fikrim var. Otopsinin gerekli olduğunu anladığımda, iyi bir zamanda, daha haplarımı içmeden önce, mutlaka delirdiğime dair birtakım belirtiler göstermeliyim. Diğerlerini bu işe sokmadan, odamda, masamın üzerinde açık bıraktığım, üzerine takip ediliyorum hissini ve fikrî bir saplantıyı açıkça gösteren deli saçması yazılar karalanmış bir kâğıt parçası bırakırım. Papaz beni yıllardır takip ediyordu. Ruhumu zehirledi. Ben de onun bedenini zehirledim. Sadece kendimi savundum vs. Ayrıca İncil'den alınmış birtakım yazılar da yazabilirim, bu duruma uygun birkaç söz mutlaka vardır. Böylece mesele iyice ortaya çıkmış olur. Katilin delirdiği yazılır. Gereken açıklama budur, ibreyi başkalarına çevirmeye daha fazla gerek duyulmaz. Hristiyan geleneklerine uygun bir şekilde gömülürüm, Kristin de her zaman gizliden gizliye şüphelendiği –aslında çok da gizli sayılmaz– gerçekleri doğrulamış

olur: Bana yüzlerce kez aklımı kaçırdığımı söyleyip dururdu, bu durumda deliliğime tanıklık edebilir.

14 Ağustos

Keşke içimi dökebileceğim bir arkadaşım olsaydı. Danışabileceğim bir arkadaşım. Hiç kimsem yok, olsaydı bile durum değişmezdi. Sonuçta bir insanın başkasından isteyeceklerinin de belli bir sınırı var.

Her zaman yalnız olmayı tercih ettim. Kalabalıklar içinden benimle birlikte doğan yalnızlığım, bir salyangoz ve evine benzer. Birtakım insanlar için yalnızlık tesadüfen içine düştükleri bir durum değildir; kendilerine has özellikleridir, bir karakter meselesidir. Ne olursa olsun, işler düzlüğe de çıksa, sarpa da sarsa alacağım ceza sadece ömür boyu sürececek bir yalnızlık hapsi olabilir.

17 Ağustos

Ahmak! Çöp! Gerzek!

Hakaret etmenin olayı nedir? Hiç kimse, sinirlerinden ve midesinde üstün gelemez.

Ameliyatım birkaç saat önce bitti. Son hastam da biraz önce çıktı. Oturma odamın penceresinde dikilmiş, hiçbir şey düşünmezken birden Gregorius'un kilise avlusundan doğruca kapıma doğru, bir o yana bir bu yana sallanarak yürüdüğünü görüyorum. Her şey grileşip bulanıklaştı. Bu adamın gelmesini beklemiyordum, geri döndüğünden bile haberim yoktu. Ser-

semledim, başım döndü ve midem bulandı. Deniz tutan insanların yaşadığı bütün belirtileri hissettim. Zihnimde sadece tek bir düşünce vardı: Şimdi değil, şimdi olmamalı! Başka zaman ama şu an olmaz! Merdivenleri çıkıyor, kapımın dış tarafında duruyor. Ne yapacağım? Kristin'e giderek, eğer biri beni sorarsa dışarı çıktığımı söyle, dedim. Şaşkın gözleri ve apaçık kalan ağzıyla, onun perspektifinden oldukça garip göründüğümü anladım. Doğruca odama yol alarak kapımı kilitledim. Lavaboya zamanında yetişmiştim: Kustum.

Yani, korkmakta haklı mıydım? Bunu yapmayacağım!

Vaka biraz önce gerçekleşebilirdi. Eyleme geçmek isteyen kişi şansını kaçırmamalıdır. Şansın kapısını bir daha çalıp çalmayacağını kim bilebilir ki? Yapmayacağım!

21 Ağustos

Bugün Bayan Gregorius'u gördüm, onunla konuştum.

Öğlen Skeppsholmen tarafına yürüdüm. Köprüden karşıya geçerken Recke'ye rastladım. Kilisenin olduğu tepeden bana doğru geliyordu. Alt dudağını öne çıkararak yavaşça, yere bakar vaziyette yürüyor, yoluna çıkan çakıl taşlarını sopasıyla kenara iteliyordu. Varlığımdan hoşnutmuş gibi bir izlenim uyandırmıyordu. Beni görmediğini sandım; fakat yanımdan geçerken yüzüme bakarak beni candan bir edayla selamladı. Suratı sanki ifade değiştirmişti. Yoluma devam etsem de birkaç adım daha attıktan sonra durmaya karar verdim. Bayan Gregorius da yakınlarda olmalı, diye düşündüm. Belki de hâlâ şu tepenin orada bekliyordur. Birbirlerine söyleyecek şeyleri

olabilir, kimsenin gitmeyi tercih etmeyeceği tepede randevulaşmış olabilirlerdi. Adamla görölmek istemediği için de onun daha önce ayrılmasını istemiş olabilir. Kavak ağacının çevrelediği bir banka oturup bekledim. Stockholm'deki en büyük ağacın bu olduğunu sanıyorum. Çocukken bir ilkbahar akşamı burada, bu ağacın altında annemle birlikte oturmuştum. Babam buraya hiç gelmedi; bizimle yürüyüşe çıkmayı sevmezdi.

Bayan Gregorius gözükmeydi. Onu tepeden aşağı inerken gördüğümü sandım. Belki de başka bir yoldan gitti ya da en baştan hiç gelmedi bile.

Her neyse, dolambaçlı bir yolu tercih ederek tepeye çıktım, kiliseyi geçtim ve işte orada, Bayan Gregorius'u gördüm. Kilisenin dış kapısındaki merdivenlerden birine çömelmiş oturuyordu, eli çenesinde öne doğru eğilmişti. Doğrudan güneşe doğru oturmuştu, güneş batmak üzereydi. Bu yüzden beni fark etmesi biraz uzun sürdü.

Diğer kadınlara hiç benzemediğini onu ilk gördüğümde anlamıştım. Dünyalı kadınlar gibi değildi. Orta sınıfa mensup kadınlardan ya da bir halk kadınından hayli farklıydı. Özellikle de halktan birine benzemiyordu; kilise basamaklarına oturmuş bu kadın açık renk saçlarını salmış, yalnızca güneş ışığı vursun diye şapkasını çıkarıp yanına koymuştu. Sınıflar arası ayrımın henüz başlamadığı, *halkın* henüz daha düşük sınıflara özgü bir kelime olarak kullanılmaya başlanmadığı yerlerde, ilkel topluluğa ait bir kadın diye bir şey yoktur. O, özgür bir kavimin kızıdır.

Birden ağladığını gördüm. Hüngür hüngür bir ağlama değildi bu, sadece gözyaşları vardı. Daha önce çok gözyaşı dökmüş biri gibi ağlıyordu. Zaten adamakıllı anlaşılmıyordu bile.

Arkamı dönüp gitmek istedim ama aynı zamanda beni gördüğünü de fark ettim. Resmî bir şekilde selam vererek yürümeye koyuldum. Fakat alçak basamaktan tıpkı bir iskemle yumuşaklığında ayağa fırlayarak parmaklarını yüzüne götürdü. Gözyaşlarını apar topar sildikten sonra yüzünün üzerine bir perde çekmek ister gibi şapkasını taktı.

Bir süre sessizce bekledik.

"Akşamüzerleri burası çok hoş bir yer oluyor," dedim nihayet.

"Evet," dedi, "çok güzel bir akşam. Ayrıca çok da güzel bir yaz oldu. Neredeyse sona ermek üzere. Ağaçlar sarıya dönmeye başladı bile. Bakın, bir kırlangıç!"

Yalnız bir kırlangıç üzerimizden uçarak geçti, öyle yakından uçmuştu ki gözkapaklarımda hafif bir serinlik hissetmiştim. Bedenini keskin bir şekilde büktü, çizdiği rota göze sanki ok gibi bir dar açı yapıyormuşçasına gözüktü. Sonra da masmavi gökyüzünde gözden kayboldu.

"Bu sene havalar çok çabuk ısındı," dedi. "Bu da sonbaharın erken gelmesi demek oluyor."

"Papaz nasıl?"

"Teşekkür ederim," diye cevapladı beni. "Oldukça iyi. Porla'dan birkaç gün önce döndü."

"Biraz daha iyileşti mi?" Kafasını başka bir yöne çevirerek sanki güneşe bakıyormuş gibi yüzünü buruşturdu.

"Bence pek iyi değil," diye cevap verdi kısık bir sesle.

Anladım. Tıpkı beklediğim gibi. Eh, tahmin etmesi o kadar da zor olmadı.

Yaşlı bir kadın pörsümüş yaprakları süpürüyordu. Bize yaklaştıkça yaklaştı, yavaşça kendi yoluna koyularak bayırdan

öteye ilerledi. Yürürken aklımdan Papaz geçiyordu. Önce, karısının sağlığıyla korkutmuştum onu, bu ancak iki hafta işe yarayabildi. Daha sonra da kendi sağlığı ve ümitsiz ölümü hakkında söylediğim sözler yüzünden korkmuştu. Bu da altı hafta sürdü. Daha uzun bir süre devam ettirebilseydi, bu sadece kadından ayrı kalmasından dolayı olacaktı. Markel'in ve Sirenaykalılar'ın haklı olduğunu düşünmeye başladım. Kendi arzularının, fikirlerinin, kaderlerinin, mutluluklarının... Huzurunda, durum ne kadar tatsız olursa olsun, yine de hayattan haz almaya çalışırlar. Başı dik, kendinden emin bir şekilde yanımda yürüyen ve açık renkteki ipeksi bukleleri boynuna düşen bu genç kadın da derin endişelerinin altında ezilmişti. O da tıpkı diğerleri gibiydi; haz aramış, mutluluktan başka hiçbir şeye önem vermemişti. Beni yaşlı Papaz'a karşı tiksintiyle doldururken aynı zamanda Tanrı'nın gözü önündeymiş gibi utangaç bir huşuyla bakan bu genç kadına bitmez tükenmez bir sempati duymamı sağlayanın aynı davranış olduğunu ilk kez şu an tam olarak anlamıştım.

Güneşin ince toz bulutlarının arasından gönderdiği ışığın parlaklığı giderek kaybolmuştu.

"Bakar mısınız, Bayan Gregorius?" dedim, "Size bir şey sorabilir miyim?"

"Lütfen sorun."

"Sevdiğiniz şu adam... Kim olduğunu bile bilmiyorum. Tüm bunlarla ilgili ne diyor? Ne yapmak istiyor? Bu işten ne çıkmasını istiyor? Durum böyleyken tam olarak tatmin olmayacağı bariz gibi?"

Uzun bir sessizlik. Aptalca bir soru sorduğumu, buna cevap vermek istemediğini düşünmeye başladım.

"Beni götürmek istiyor," dedi sonunda.

Başladım konuşmaya.

"Yapabilir mi peki? Gönlünden geldiği gibi hareket edebilen, herhangi bir mesleğe ya da işe bağlı olmayan, varlıklı, özgür bir adam mı?"

"Değil. Zaten bunu çok zaman önce yapmalıydık. Bütün geleceği bu şehirde olmasına rağmen beni uzaklara, belki de Amerika'ya kaçırıp kendine yeni bir yol çizmek istiyor."

Kendi kendime gülümsedim. Klas Recke ve Amerika! Kadını düşününce ürperdim. Onu burada el üzerinde tutan nitelikler sağ olsun, doğrudan tepetaklak aşağı düşer. Peki, sonra kadına ne olur? Sordum:

"Peki ya siz? Siz de gitmek istiyor musunuz?"

Kafasını salladı. Gözleri yaşlarla dolmuştu.

"Çoğunlukla ölmek istiyorum," dedi.

Güneş, gri sisin içinde yavaşça battı. Serin bir esinti ağaçları kıpırdattı.

"Hayatını mahvetmek, ona yük olmak istemiyorum. Neden çekip gitsin ki? Bu sadece benim yararına olur. Bütün hayatı; mevkisi, geleceği, arkadaşları, her şeyi burada."

O kadar haklıydı ki buna vereceğim hiçbir cevap bulamadım. Recke'yi düşündüm. Böyle bir teklifin ondan gelmesi gözüme çok garip göründü. Bu adamdan asla beklemeyeceğim bir şey.

"Bayan Gregorius, beni bir dostunuz olarak görüyorsunuz değil mi? O halde dostunuz olabilirim. Böyle konular hakkında konuştuğum için benden soğumazsınız değil mi?"

Bana gözyaşları ve tülü arasından gülümsedi, evet gülümsedi!

"Size hayranım," dedi. "Benim için, kimsenin yapamayacağı ya da yapmayacağı bir şeyi yaptınız. Benimle dilediğiniz konu hakkında konuşabilirsiniz. Konuşmanızı çok isterim."

"Şu arkadaşınız... Sizinle birlikte kaçmayı uzun zamandır mı istiyor? Uzun zamandır konuştuğunuz bir şey mi bu?"

"İlk defa bu akşamüzeri konuştuk. Siz gelmeden kısa süre önce burada buluşmuştuk. Bu konuyu benimle daha önce hiç konuşmadı."

Anlamaya başlıyordum:

"Yani meselenin biraz önce açığa çıktığını söylüyorsunuz, öyle mi? Endişe verici bir şey mi bu?"

"Belki," dedi kafasını çevirerek.

Süpürgeli yaşlı kadın tekrar göründü, yine yakınımızdaki yaprakları süpürme işine koyulmuştu. Sessiz ve yavaş bir şekilde kiliseye doğru döndük. Karşılaştığımız basamakların önüne geldiğimizde durduk. Yorulmuştu: Basamaklara yeniden oturup çenesini elinin üzerine koydu. Gri alacakaranlığı izliyordu.

Bir süre ikimiz de konuşmadık. Etrafımızdaki her şey sakin-di. Kafamızın üzerinden uçan rüzgârın, daha keskin bir biçimde hışırdattığı ağaçları duyuyorduk sadece. Ayrıca hava artık sıcak bile değildi.

Titredi.

"Ölmek istiyorum," dedi. "Öyle çok istiyorum ki bunu. Benim olan her şeye, kaderime yazılmış her şeye sahip olduğumu düşünüyorum. Bu son haftalarda mutlu olduğum kadar, bir daha asla mutlu olmayacağım. Ağlamadığım çok az günler olmuştur; yine de mutluydum. Hiçbir şeyden pişman değilim ama ölmek istiyorum. Ancak ölmek de çok zor iş. İntiharın, özellikle bir

kadın için hep çok çirkin bir şey olduğunu düşünürüm. Doğaya karşı olan her türlü şiddetten tiksiniyorum. Ayrıca onun da üzüntüye boğulmasını istemem."

Sessiz kalarak konuşmasına izin verdim. Gözlerini buruşturdu.

"Evet, intihar çirkin bir şey. Fakat yaşamaya devam etmek bazen daha da çirkinleşebiliyor. İnsanın daha çok ya da daha az çirkin arasında bir seçim yapmak zorunda kalması ne kadar korkunç bir şey. Keşke ölebilseydim!

Ben ölümden korkmuyorum. Ölümden sonraki hayata inansaydım bile ölüm beni ürkütmezdi. İyi ya da kötü olması önemli değil, yaptığım hiçbir şeyi tersine çevirmezdim. Yapmam gereken şeyi yaptım. Size ilk aşkımlı anlattığımı, kendimi ona sunmadığım için ne kadar pişman olduğumu söylediğimi hatırlıyor musunuz? Artık pişmanlık duymuyorum bundan. Hiçbir şeyden, evliliğimden bile pişman değilim. Hiçbir şey şimdi olduğundan daha farklı şekilde gerçekleşemezdi.

Fakat ölümden sonra bir hayatın olduğuna inanmıyorum. Henüz bir çocukken ruhu hep küçük bir kuş gibi hayal etmiştim. Babama ait bir resimli dünya tarihi kitabında Mısırlıların da ruhu bir kuş gibi tasvir ettiklerini görmüştüm. Fakat kuş havanın olmadığı yerlerden öteye uçamıyordu, bu da çok uzağa uçmadığı anlamına geliyordu. Yani, yeryüzüne aitti. Okulda, dünyada var olan hiçbir şeyin asla terk edemeyeceğini öğreten bir doğa tarihi öğretmenim vardı."

"Sanırım biraz kafası karışmış," diyerek araya girdim.

"Olabilir. Her neyse, ben kader kuşumdan vazgeçtim ve ruhum da bana muğlak göründü. Birkaç yıl önce din hakkında bulabildiğim ne varsa hepsini okudum, hem karşı çıkanları

hem savunmaları. Birkaç mesele üzerinde karar vermemi elbette kolaylaştırdı ama gerçekten bilmek istediğim şeyleri hiç öğrenemedim. İnanılmaz derecede güzel yazan insanlar var, bu insanların her şeyi kanıtlayabileceklerine inanıyorum. En iyi ve en güzel şekilde yazanın her zaman en haklı olduğuna inandım. Viktor Rydberg'i idolleştirdim. Fakat, hayat ve ölüm meselesi üzerinde hiç kimsenin bir şey bilmediği kanısına vardım."

Yanaklarına hafif bir renk geldiğini alacakaranlık olmasına rağmen fark etmiştim.

"Fakat son dönemlerde, vazgeçtiğim hayatımdan çok kendimle ilgili birtakım şeyler keşfettim. Vücudumun ben demek olduğunu anlamayı ve hissetmeyi öğrendim. Sevinç, keder, hatta hayat diye bir şey yok, sadece bunlar vasıtasıyla yaşıyoruz. Ayrıca vücudum da ölmesi gerektiğinin gayet bilincinde. Tıpkı bir hayvanın öleceğini hissettiği gibi, benim vücudum da hissediyor. Benim için artık ölümün eşiğinden başka hiçbir şeyin olmadığını işte bu şekilde anladım.

Karanlık çökmüştü. Şehrin uğultusu karanlıkta kulağımıza çok daha garip bir biçimde geliyordu. Aşağıdaki rıhtım ve köprünün köşesinde, evlerin ışıkları birer birer yanmaya başlamıştı.

"Evet," dedim, "vücudunuz bir gün ölmesi gerektiğini biliyor. Fakat ölmek *istemiyor*; yaşamayı arzuluyor. Yılların yüküyle bitap düşene kadar da ölmek istemeyecek. Acılarla tükenene, hazlarla yok olana kadar. O zaman gelmeden ölmek istemeyecek. Şu anda geriye hiçbir umut kalmadığını hissettiğiniz için ölmek istiyorsunuz. Ama aslında gerçekten istediğiniz bu değil, bunu isteyemeyeceğinizi biliyorum. Biraz zamana bırakın.

Her günü yaşamaya bakın. Çok geçmeden her şeyin tamamen değiştiğini fark edeceksiniz. Siz de değişebilirsiniz. Güçlü ve sağlıklısınız; daha da güçlü olabilirsiniz. Daha da büyüyüp yenilenebilen insanlardan birisiniz.”

Bedenini bir titreme aldı. Ayağa kalktı:

“Geç oldu. Artık eve gitmeliyim. Buradan birlikte ayrılamayız, bizi birilerinin görmesini istemeyiz. Siz şu yoldan gidin, ben de diğer yönü kullanacağım. İyi akşamlar!”

Elini bana doğru uzattı.

“Aslında yanağınızı öpmek isterim, buna izin verir misiniz?”

Tülünü kaldırarak yanağını uzattı. Öptüm.

“Bense sizin alnınızı öpmek isterim. Çok güzel görünüyor.”

Başımı ortaya çıkarırken rüzgâr da ince telli saçlarımı havalandırdı. Başımı, sıcak ve yumuşacık elleri arasına alarak gayet resmî bir şekilde, sanki bir ayindeymişiz gibi öptü.

22 Ağustos

Ne sabah ama! Cam saydamlığındaki havada belli belirsiz bir sonbahar hissi. Üstelik durgun.

Sabahata binmek için evden çıktığımda genç Bayan Mertens ile karşılaştım, yanımdan geçerken neşeli bir biçimde selamlaştık. Gözleri hoşuma gidiyor. Sanıyorum ilk görüşte anlaşılmayan bir derinliğe sahip. Peki ya o saçları... Fakat yaratılışına bunlardan başka meziyet ekleyemem. Bir de, şüphesiz çok iyi bir karakteri var.

Atımı Djurgarden çevresinde sürerken yukarıda kilise basamaklarına oturmuş, güneşe doğru bakarak ağlayan, ölmek

için büyük bir arzu duyan kadını düşündüm birden. Doğrusunu isterseniz, eğer biri yardım etmezse, bir şeyler meydana gelmezse –yani düşündüğüm şey gerçekleşmezse– bu kadına sadece kelimeler dökerek yardım etmeye çalışmak aptalca, gevezelik etmek olacak. Onunla konuşurken bile hissettiğim şey aşağı yukarı buydu. Sonuçta ölmekte yüzlerce kez haklı olacaktı. Ne gidebilir, ne de kalabilir. Klas Recke ile gitmek mi? Ona yük olmak, bacağına zincirlenmiş bir kelepçe olmak? Bunu istememesinden dolayı saygı duyuyorum ona. İkisi de suyun dibini boylayabilir. Adamın rahatının burada yerinde olduğu söyleniyor, bir ayağı devlet memurluğunda diğeriye finasta. Onun için geleceği parlak adam dendiğini bile duydum. Borçları olsa da, mevkileri belirlenmemiş *geleceği parlak* diğer erkeklerden çok daha iyi durumda. Adamın her şeyin tıklarında olmasını sağlayan inanılmaz yetenekleri var –doğru ortamda tabii ki, dizginleyemediği hiçbir gücü yok. *Kendi yolunu çiz*. Bu onun lafı bile değil aslında. Bayan Gregorius artık eski hayatını yaşamaya devam edemez. Düşman bölgede bir tutsak o. Garip bir adamın çatısı altında çocuk doğurmaya çalışmak, riyakâr rolünü oynamaya zorlanmak, adama yalan söyleyip mide bulandırıcı o ataerkil sevincini izlemek. Bu sevinç, adamın dile getirmeye cesaret edemediği şüpheler yüzünden seyrelemiş olsa bile kadının hayatını mahvetmek amacıyla hâlâ bundan faydalanmaktan geri durmuyor. Hayır, *bunu yapamaz*, kendini öldüremez; denese bile faciayla sonuçlanır. Özgür olmalı. Kendi başına olmalı, kendiyle ve çocuğuyla ilgili istediği gibi karar verebilmeli. Ancak bu şekilde her şey iyi bitebilir ve hayat, yaşaması için iyi ve mümkün bir hal alır. Ruhumun üzerine yemin ederim ki bu kadın özgür olacak.

Biraz önce ameliyat saatindeyken, inanılmaz bir gerilim duydum. Gregorius bugün gelir sanıyordum, bunu kemikleri-me kadar hissettim. Gelmedi. Ama hiç önemi yok. Ne zaman gelirse gelsin, beni asla hazırlıksız yakalayamayacak. Geçen perşembe yaşananlar bir daha tekrarlanmayacak.

Şimdi yemek için dışarıya çıkıyorum. Markel ile görüşmeyi çok isterim, sonra onu benimle akşam yemeği yemesi için Hasselbacken'e bile davet edebilirim. Çene çalmak, şarap içmek ve insan yüzü görmek istiyorum.

Kristin yemeğimi çoktan hazırladı, inanılmaz öfkelenecek ama ne önemi var!

(Daha Sonra)

Bitti. Oldu. Yaptım.

O kadar acayip bir şekilde gerçekleşti ki. Şans benim için öyle garip şeyler hazırladı ki. Neredeyse Tanrı'ya inanacaktım.

Patlamış bir yumurta gibi, hafif ve bomboş hissediyorum. Oturma odasından içeri girip aynada kendime baktığımda yüzümde gördüğüm o ifade başlattı her şeyi. Boş, düz bir hali vardı. Ne olduğunu bilmediğim bir şey sürekli cebimde taşıdığım o akrep ve yelkovanı olmayan saati hatırlatıyordu bana. Kendime şunu sordum: Bugün ne yaptın? İçindeki her şey bu kadar mı? Geriye kalan başka bir şey yok mu?

Aptallık. Bu his mutlaka uçup gidecek. Zihnim biraz yorgun. Dolaşmalarına müsaade ettiğim çok fazla düşünce var.

Saat yedi buçuk. Güneş henüz battı. Dışarı çıktığımda saat dördü çeyrek geçiyordu. Yani sadece üç saat ve birkaç dakika geçmiş.

Her neyse, dışarıda bir yere akşam yemeğine gidecektim. Kilise avlusu yolunu tercih ederek kestirmeden gitmeye karar verdim. Sokaklar boyunca yürüdüm. Saatçinin vitrininde bir dakika kadar durdum. İçeride oturan sıcakkanlı kambur adamın sırtışıyla selamlandım, aynı şekilde ben de şu ifadeyi takınarak karşılık verdim: Ne zaman bir kambur görsem, benim de bir kamburum olduğuna dair bir sempati filizlenir içimde. Tahminimce, bu sempatinin yansıyan etkisi talihsizlikle bizi çocukluk çağına götürdü. Drottninggatan'a vardım ve Havana Store'a girerek iki iyi Uppmanns alarak Fredsgaten Caddesi'nin köşesinden döndüm. Gustaf Adolf Meydanı'na girerek Rydberg'in penceresine şöyle bir baktım. Belki Markel'i her zaman yaptığı gibi, pencerenin önünde oturmuş absentini yudumlarken görebilirdim. Fakat cam kenarında sadece Birck vardı, bir bardak limonatasıyla orada oturuyordu. Öyle bir sıkıntı kapladı ki içimi, onunla kafa kafaya bir akşam ziyafetinde bulunmak için içimde en ufak bir heves yoktu.

Gazete bayiiinden bir Aftonblad satın alarak cebime koydum. Belki de Dreyfus meselesinde yeni gelişmeler olmuştur diye düşündüm. Fakat yolda yürürken birdenbire Markel'i nasıl yakalayacağımı düşünmeye başladım. Ofisine gitmenin bir yararı olmaz, onu bu saatlerde asla orada bulamam. Kafamda bu düşüncelerle bir tütüncüye girerek ona telefon ettim. Yeni çıkmış. Daha sonra biraz uzaktaki Jakob Meydanı'nda Gregorius'un bana doğru geldiğini gördüm. Onu selamlamak için hazırlanıyordum ki birdenbire gördüğüm kişinin o olmadığını anladım. En ufak bir benzerlik dahi yoktu.

"Nasılsa en kısa zamanda göreceğim onu," diye düşündüm kendi kendime.

Kendi deneyimlerimin de çoğu zaman doğruladığı yaygın görüşe göre, bir kişi hakkında böyle bir hata yapmak bir çeşit imadır. Sözde bilimsel bir dergide, *psşik araştırma* hakkında bir yazı okuduğumu hatırlıyorum; böyle bir uyarıdan sonra tatsız bir rastlaşmadan kaçınmak için kesin bir hızla yan sokağa sapan, karşılaşmak istemediği tek insanın kollarına doğru koşan bir adam hakkındaydı. Ama ben böyle saçmalıklara inanmam, ayrıca aklım hâlâ Markel hakkında bilgi aldıktan sonra düşündüklerimdeydi. Onunla birkaç kere, günün bu saatlerinde pazar yerinin oradaki limonata reyonunun önünde karşılaştığımızı hatırladım. Ben de oraya gitmeye karar verdim. Doğal olarak orada değildi ama yine de Aftonblad'a göz gezdirirken bir bardak maden suyu içmek için büyük ağacın altında duran, kilise duvarına yaslanmış banklardan birine kuruldum. Katladığım gazeteyi zar zor açarak koyu renkte yazılmış başlıklara göz gezdirdim: Dreyfus Meselesi –çakıllardan gelen bir ses duydum. Gregorius önümde duruyordu.

"Demek sizsiniz Doktor. Nasılsınız? Oturabilir miyim? Ben de tam akşam yemeğinden önce bir bardak maden suyu içeyim demiştim. Bu da, kalbim için yanlış bir karar olmasa gerek. Öyle değil mi?"

"Eh, karbondioksit elbette iyi bir şey değildir ama ufak bir bardaktan zarar gelmez. Kaplıcalara olan ziyaretiniz iyi geldi mi?"

"Oldukça. Sanırım ihtiyacım olan şey buymuş. Sizi birkaç gün önce ziyaret ettim Doktor, sanırım Perşembe günüydü. Fakat çok geç gelmişim. Çoktan çıkmıştınız."

Ameliyat vaktim bittikten sonra yarım saat müsait olduğumu söyledim. Fakat o gün her zamankinden biraz daha erken çıkmam gerekmişti maalesef. Yarın uğramasını istedim. Zamanının olup olmadığından emin değildi, ama deneyecekti.

“Porla çok güzel bir yer,” dedi.

(Porla, çok berbat bir yerdir. Fakat bir kasaba adamı olan Gregorius doğal olarak *kasabayı* güzel bulmuştu, nasıl olursa olsun. Dahası, üzerine para ödemiş ve harcadığı paraya son damlasına kadar değmesini sağlamıştı. Porla bu yüzden güzeldi.)

“Evet” diye cevap verdim, “Porla fena değildir. Fakat diğer yerlerden daha güzel değil.”

“Belki Ronneby daha güzeldir” diyerek teslim oldu. “Fakat oldukça uzun ve pahalı bir tatil.”

Neredeyse olgunlaşmış bir kız maden sularımızı iki küçük şişede servis etti.

Birden bir ilham duydum. Zaten bir şekilde gerçekleşecekti, neden burada olmasındı? Etrafa bakındım. Yakınımızda kimse yoktu. Uzak bir masada üç yaşlı adam oturuyordu. İçlerinden birini, emekliye ayrılmış süvariye tanıyordum ama kendi yüksek sesli sohbetlerine dalmışlardı. Hikâyeler anlatıyor, gülüşüyorlardı. Yani, söylediğimiz ve yaptığımız hiçbir şeyin farkına varamazlardı.

Kir pas içinde bir küçük kız çıplak ayaklarıyla yanımıza gelerek çiçek satmaya çalıştı. Hayır, anlamında bir kafa işareti yaptıktan sonra sessizce gözden kayboldu. Önümüzde çakıl taşların saçıldığı bir meydan duruyordu, bu akşam saatinde neredeyse bomboştu. Ara sıra kilisenin köşesinden bir yaya kestirme yoldan doğu yönüne sapıyordu. Batmakta olan sıcak yaz güneşi Drama Tiyatrosu'nun eski sarı cephesinde, ıhlamur

ağaçları arasında parlıyordu. Tiyatronun müdürü kaldırımında durmuş, yapımcıyla konuşuyordu. Aramızdaki uzaklık onları minyatürlere çevirmiş, vücutlarıyla sergiledikleri gösteri sadece onlara aşına olan gözlerle kavranıp yorumlanabilirdi. Güneşte, ufak bir kıvılcım gibi ışıldayan kırmızı fes yapımcıyı ve "Lanet olsun her şeye, her şey iki yönlüdür" der gibi narin bir şekilde hareket eden eller de müdürü ele veriyordu. Aşağı yukarı aynen böyle söylediğine emindim. Hafiften omuz silktiğini gördüm, hatta ses tonunu bile duyar gibiydim. Ben de bu kelimeleri kendi meseleme uyarladım. Evet, her şey iki yönlüdür. Ama gözlerini iki yöne birden ne kadar açarsan aç, sonuçta sadece bir tanesini seçme hakkına sahipsin. Ben seçimi uzun süre önce yaptım.

İçine haplarımı koyduğum saat kabını ceketimin cebinden çıkardım. Baş ve işaret parmağımın arasında içlerinden bir tanesini alarak yavaşça avucuma geri koydum ve içiyormuş gibi yaptım. Daha sonra hapi yutuyormuşçasına suyumdan koca bir yudum aldım. Papaz hemen ilgilendi:

"Sanırım siz de ilaç içiyorsunuz Doktor," diye sordu.

"Evet," dedim. "İkimizin de kalbi rahatsız. Benimki de olması gerektiği kadar sağlıklı değil. Çok fazla sigara içtiğim için. Sigarayı bırakabilseydim bu saçmalığa hiç ihtiyacım bile olmazdı. Yeni bir çeşit hap. Alman tıp dergilerinde hayli tavsiye edildiğini okudum. Fakat başka birine tavsiye etmeden önce kendim kullanmak istedim. Neredeyse bir aydan fazla bir süredir kullanıyorum ve harika olduğunu söyleyebilirim. Akşam yemeğinden hemen önce bir tane içince yemeğin hararetini alıyor; yemekten sonra gelen çarpıntıyı ve sıkıntıyı engelliyor. İster misiniz?"

Küçük kutuyu ona doğru uzattım. Kapağı açıktı. Bunun bir saat kabı olduğunu göremiyordu. Böylece gereksiz birtakım konuşmalardan ve sorulardan da kaçmayı başarmıştım.

"Teşekkür ederim," dedi.

"Yarın sizin için bir reçete yazarım," diye ekledim.

Daha fazla sormadan bir hap aldı ve su yardımıyla yuttu. Sanırım kalbim oldukça sakin kaldı. Doğrudan önüme bakıyordum. Meydan tıpkı bir çöl kadar boştu. Polis memurları yavaşça geçiyor, duruyor ve iyi fırçalanmış ceketlerine bulaşan tozları savurduktan sonra devriyelerine devam ediyorlardı. Güneş hâlâ Drama Tiyatrosu'nun duvarlarında sıcak, sarı bir renkte parlıyordu. Müdür, nadiren kullandığı bir vücut hareketi, Yahudilerin dışa doğru döndürdükleri el hareketini, iş adamlarının "Tersyüz ettim, hiçbir şey saklamıyorum, gizlim saklım yok" demek için kullandığı o hareketi yapıyordu. Kırmızı fesli de onu iki kere başıyla onaylamıştı.

"Bu limonata standı oldukça eskidir, dedi papaz. Stockholm'ün en eskisi olmalı."

"Evet" dedim, diğer yöne bakmaya devam ediyordum.

Jakob Kilisesindeki saat üç defa çaldı. Beşe çeyrek vardı.

Zamanı iyi ayarlayıp ayarlamadığımı anlamak için saatime baktım. Elim titrediği için bir anda yere, çimlerin üzerine doğru düştü. Almak için eğildiğimde bir hapın yerde durduğunu gördüm; bu, içer gibi yaptığım ilaçtı. Ayağımla ezmeye çalışırken papazın elinde tuttuğu su bardağının yere düştüğünü gördüm. Bakmak istemesem de kolunun gevşek bir biçimde aşağıya düştüğünü, başını göğsünün üzerine doğru eğdiğini ve gözlerinin hissiyatsız bir şekilde apaçık olduğunu gördüm.

Eve geldiğimden beri yerimden kalkıp kapımın adamakıllı kapalı olduğunu üç defa kontrol etmem çok gülünç. Korkacak neyim var ki? Hiçbir şey. En ufak bir şeyim bile yok. Kim ne derse desin, görevimi tertemiz ve dikkatlice yerine getirdim. Ayrıca şansım da yaver gitti. Yerde yatan hapı görüp parçalara ayırmam büyük şanstı. Saatimi düşürmeseydim, büyük ihtimalle göremeyecektim. Yani, saatimi düşürmem şanstı.

Papaz öldü, kalp krizinden. Ölüm raporunu bizzat ben yazdım. Oldukça sıcak bir yaz günü yürümekten nefessiz kalmış, kalbinin normale dönmesini beklemeden hızlıca bir bardak maden suyunu mideye indirmişti. Bu, geri gelen polis memurlarına; dehşete düşmüş küçük garson kıza ve etrafta bulunan birkaç meraklı kişilere anlattığım hikâyeydi. Papaza biraz beklemesini söylemiştim, içmeden önce maden suyunun karbonatının biraz dinmesine izin vermesini tembih etmiştim; fakat çok susamıştı, beni dinlemedi. "Evet," dedi memur, "yanınızdan geçerken yaşlı papazın suyu nasıl da hızlı ve susamışçasına içtiğini bizzat gördüm. Hatta bunun, sağlığı için iyi olmadığını düşündüğümü hatırlıyorum." Yoldan geçerken olayı görüp duranlardan biri mesleğine yeni başlamış bir papazdı, maktulü tanıyordu. Bayan Gregorius'a olabildiğince nazik şekilde haber vermeyi vazife edindi.

Korkacak bir şeyim yok. O halde neden sürekli kapımı kontrol ediyorum? Çünkü diğerlerinin bu olayla ilgili muazzam baskıcı fikirlerini hissediyorum. Yaşayan, ölen ve henüz doğmamış olanlar dışarıda toplanmış, kapıyı kırarak beni canıma okumakla, un ufak etmekle tehdit ediyorlar. İşte bu yüzden kilitlemeye çalışıyorum.

Nihayet dışarı çıktığımda, ilk gelen tramvaya atladım. Beni Kungsholmen'e kadar götürdü. Yola Traneberg Köprüsü'ne kadar devam ettim. Bir zamanlar, henüz dört-beş yaşlarındayken burada yaşıyorduk. İlk levreğimi burada tutmuştum. Tam olarak nerede durduğumu bile hatırlıyorum. Yine burada durmuş, durgun suyun ve güneşin kuruttuğu zift kokusunu içime çekiyorum. Tıpkı eskiden olduğu gibi şimdi de, oltama takılan levreği suyun altında bir o yana bir bu yana sallıyorum. Onlara nasıl bir açgözlülükle baktığımı, yakalamak için nasıl da arzuyla yanıp tutuştuğumu hatırlıyorum. Nihayet başarıya ulaştığımda, neredeyse sekiz santim uzunluğundaki minik levrek, kancamda durmadan kıpırdıyordu. Büyük bir neşeyle çığlık atarak doğruca eve, birbirine kenetlenmiş ellerimin arasında hoplayan ve titreyen o minik balıkla annemin yanına koşmuştum. Tuttuğum bu balığı akşam yemek istediysen de annem kediye vermişti. Olsun, o da eğlenceliydi. Balıkla nasıl oynadığını görmek, sonra azı dişleri arasından kılçıkları nasıl çıkırdattığını duymak... Eğlenceliydi.

Eve giderken akşam yemeği için Piperska Muren'e uğradım. Orada, tanıdığım birine rastlamayı beklemiyordum. Ama tanıdığım üç doktor orada oturmuş, onlara katılmam için bana doğru el sallıyorlardı. Bir bardak bira içip kalktım.

Bu kâğıt parçalarını ne yapacağım? Şimdiye kadar, onları şifonyerimin gizli çekmecesine kaldırıyordum; fakat bu artık iyi bir fikir değil. Deneyimli, en ufak bir göz bile, bu eski mobilyanın mutlaka gizli bir çekmecesine olabileceğini algılayıp gerçeği kolayca ortaya çıkarabilir. Her şeye rağmen eğer bir şey olursa, öngörülme-yen bir şey gerçekleşirse ve herhangi birinin aklına evimi detaylı bir şekilde aramak gelirse, gerçek er ya da geç ortaya çıkar.

Ama bu kâğıtlardan kurtulmak için ne yapabilirim ki? Buldum: Kitaplığında bir sürü karton kutu var. Kitap şekline getirilmiş, bilimsel yazılarla, eski birtakım kâğıtlarla dolmuş, üstleri etiketlenmiş ve dikkatle sıralanmış kutular. Notlarımın arasında jinekolojiyle ilgili birtakım yazılar da var. Her birini eski günlüklerimden koparacağım kâğıtlarla karıştırabilirim. Hiçbir zaman uzun süre boyunca, düzenli bir şekilde günlük tutmadım, hep dönemsel karalamalar yaptım. Her neyse, şimdilik fark etmez. Ayrıca gerekirse, onları yakmak için vaktim de var.

Bitti. Artık özgürüm. Bu olayın üzerine perde çekebilir, başka bir şey düşünebilirim. Evet, ama ne?

Çok yorgun ve boşum. Kesinlikle bomboş hissediyorum. Tıpkı vurulmuş bir darbe gibi.

Aslında çok açım. Kristin yemeğimi ısıtıp buraya getirecek.

23 Ağustos

Gece boyu fırtına ve yağmur vardı. Sonbaharın ilk fırtınası. Uyanık bir vaziyette uzanmış, büyük kestane ağacının iki dalının birbirlerine vurarak çıkardığı sesi dinliyordum. Yerimden kalkıp pencere önünde bir süre oturduğumu, gökyüzüne dağılmış bulutların birbirini takip etmesini izlediğimi hatırlıyorum. Gaz lambasının yansımada oldukça kirli, ateş renginde, âdeta tuğla kırmızısı gibi parlıyorlardı. Kilisedeki kule, fırtına yüzünden eğilmiş gibi gözüküyordu. Bulutlar, vahşi bir iş yaparmışçasına korna ve ıslık çalan, acı bir çığlık atan kirli kırmızı şeytanlara bürünmüştü. Sanki bir tür fuhuş yapıyor-

muş gibi, birbirlerinin kıyafetlerini kamçılayarak yırtıyorlardı. Orada oturmuş bulutları izlerken birdenbire bir gülme krizine girdim: Bulutlara güldüm. Tüm bu meseleyi çok fazla ciddiye aldığımı düşündüm. Bir şimşek çaktığında, domuz pirzolasını yiyen bir Yahudi gibi davranıyordum: bir Yahudi bu durumu pirzolanın hatırına gerçekleştirdiğini düşünürdü. Ben de kendimi ve meselelerimi düşünürken fırtınanın aynı şeyi yaptığını düşündüm. En sonunda sandalyemde oturur vaziyette uyuyakaldım. Soğuk bir titreme uyandırdı beni. Yatağıma döndüğüm halde uyuyamadım. Ve nihayet yeni bir gün doğdu.

Sabah hâlâ gri ve sakın, ama yağmur hâlâ yağmaya devam ediyor. Burnum buz gibi olmuş. Üç mendili şimdiden sıırıslıklam ettim.

Sabah kahvemi içerken gazeteye göz gezdirmeye karar verdim; Papaz Gregorius'un öldüğü haberini gördüm. Birden, Kungsträdgarden Parkı'ndaki limonata standının orada geçirdiği kalp krizi... Şans eseri kendisine eşlik eden en iyi doktorlardan biri, sadece öldüğünü doğrulamakla yetinebilmişti. Maktul, başkentin en iyi vaazcılarında biriydi... Halkın se-siydi... Uysal ve açık yürekli bir kişilik... Elli sekiz yaşında... Waller doğumlu karısı ve yaşlı annesi yasını tutuyor.

Tanrı aşkına! Hepimizin gitmesi gereken yol bu. Zaten kalbi de uzun zamandır zayıftı.

Yaşlı bir annesi varmış demek! Bunu bilmiyordum. Gerçekten de oldukça yaşlı olmalı.

Sanıyorum bu odayla ilgili hoş olmayan ve sıkıcı bir şeyler var, özellikle böyle yağmurlu günlerde. Buradaki her şey eski püskü ve karanlık. Ama yeni mobilyaları olan bir yeri evim gibi hissetmiyorum. Yine de pencere için yeni perdeler almam

gerekiyor, bunlar oldukça karanlık ve ağır, ayrıca ışığın içeri girmesini engelliyorlar. Geçen yaz, bir yaz akşamında lamba tutuşup alev aldığıında, perdelerden bir tanesi ucuna kadar yanmıştı.

“Geçen yaz, bir yaz akşamı...” Üzerinden ne kadar zaman geçti? Bir düşüneyim. İki hafta. Oysa bu iki hafta bana bir ömür gibi gelmişti.

Annesinin hâlâ hayatta olduğunu kim tahmin edebilirdi ki?

Annem yaşasaydı, şimdi kaç yaşında olurdu? Yok, aslında o kadar da yaşlı olmazdı. Neredeyse altmış yaşında olurdu.

Bembeyaz saçları olurdu. Belki de tepelere ve merdivenlere tırmanırken zorlanırdı. Yaşlılığı yüzünden gözleri maviye, herkesten daha açık bir renge dönerdi. Ve gözleri, beyaz saçlarının altından neşeyle gülümserdi. İşler, benim için gayet güzel gittiğinden dolayı oldukça mutlu olurdu. Fakat Avustralya'ya taşınan, bir kere bile mektup yazmayan erkek kardeşim Ernst için tutacağı yas daha güçlü olurdu. Kalbinde, Ernst'e duyduğu keder ve endişeden başka bir şey olmazdı. En çok Ernst'i sevmesinin nedeni bu -yine de kim bilir? Yaşasaydı belki de çok daha farklı birine dönüşürdü.

Annem çok erken gitti.

Fakat ölmesi iyi bir şey.

Evime alacakaranlıkta geldim, oturma odasının eşiğinde durdum; kanım donmuştu. Aynanın önünde duran masada, içine bir demet koyu renk çiçeğin bulunduğu bir vazo vardı. Karanlıktı. Çiçekler, odaya çok ağır bir koku yaymışlardı.

Güller. Koyu, kırmızı güller. İçlerinden ikisi neredeyse siyahtı.

Alacakaranlığın iyice bastırıldığı saatlerde, odamda kütük gibi donup kaldım, hareket etmeye cesaret edemiyor, nefes bile alamıyordum. Sanki bir rüyadaymışım gibi hissettim. Aynanın önündeki çiçekler, gördüğüm rüyadaki çiçeklerin kuşkusuz aynısı değil miydi?

Bir an için korktum. Bunun bir halüsinasyon olduğunu, parçalara ayrılacağımı ve sonumun geldiğini düşündüm. Oraya gidip çiçekleri tutmaya cesaret edemedim çünkü boş bir havayı tutacağımdan korkuyordum. Onun yerine çalışma odama gittim. Masamın üzerinde bir mektup vardı. Titreyen parmaklarım zarfı açarken, zihnim çiçekler ve mektup arasında bir bağlantı yakalamaya çalışıyordu. Ama umduğum gibi olmadı; bir yemek davetiydi bu. Okudum ve *geliyorum* kutucuğunu işaretledim. Sonra tekrar oturma odasına gittim; çiçekler hâlâ orada duruyordu. Kristin'i çağırmak için zili çaldım. Bu çiçeklerin kimden geldiğini sormak istiyordum. Fakat zile cevap veren olmadı. Kristin dışarıdaydı. Evde benden başka kimse yoktu.

Hayatım, düşlerime karışmaya başladı. Hem hayatı yaşamak hem de düşlemek bana fazla gelmeye başlamıştı. Bununla ilgili her şeyi biliyorum, büyük ansiklopedilerde okumuştum: Bu, sonun başlangıcı. Ama önemli değil, sonum bir gün mutlaka gelecek ve korkacak bir şey yok. Hayatım bir düşe dönüşmeye

başladı. Belki de hiçbir zaman hayatımı yaşamıyordum da, hep bir düş içindeydim. Belki de bu zamana kadar hep bir doktor olduğumu, adımın Glas olduğunu, Gregorius adında bir papaz olduğunu, hepsini düşlemiştim. Belki her an bir sokak temizleyicisi, bir papaz, bir okul çocuğu ya da bir köpek şeklinde uyanabilirim. Ama nasıl bilebilirim ki?

Ne saçmalık ama! Düşler ve önseziler gerçek olmaya başladığında, kişi bir hizmetçi kız ya da yaşlı kadın kıvamından çok, son derece tertipli bireylere dönüşür. Psikiyatri, bunun bir tür ruhsal düzensizlik başlangıcı olduğunu söyler. Bu nasıl açıklanır? Vakaların büyük çoğunluğunda, kişi *gerçekleşecek* şeyleri düşlemez. Düşlediğini ya da aynı şeyi daha önce en ince ayrıntısına kadar yaşadığını *zanneder*. Fakat benim durumum farklı; koyu renk çiçekleri düşlediğimi yazmıştım! Ayrıca çiçekler de halüsinasyon değil, orada capcanlı bir şekilde duruyorlar. Kokusunu bile alabiliyorum. Biri bu çiçeklerle buraya gelmiş olmalı.

Fakat kim? Tahmin edebileceğim tek bir kişi var. Yaptığım şeyi *anladı* mı yani? Anladı, onayladı ve bana bu çiçekleri, bir işaret veya bir teşekkür olarak mı gönderdi? Fakat bu çılgınca bir şey! İmkânsız! Böyle bir şey olamaz, olmasına izin verilmez. Yoksa çok kötü sonuçlanır. Böyle bir şeye asla izin verilmez. Bir kadın her şeyi anlayamaz, bunun bir sınırı olmalı! Eğer durum böyleyse, artık hiçbir şey bilmiyorum ve artık bu oyunun bir parçası olmak istemiyorum. Ama yine de çiçekler öyle sevimli ki!

Onları çalışma masamın üzerine mi koysam? Hayır. Oldukları yerde kalsınlar. Dokunmak istemiyorum. Korkuyorum onlardan. Çok korkuyorum.

Kırgınlığım, soğuk algınlığına dönüştü. Gribin hastalarımın bulaşmasını engellemek için hasta kabulüne biraz ara verdim ve istirahat ettim. Rubins'e yemeğe geleceğimi söylemiştim. Hiçbir şey yapamıyorum, kitap dahi okuyamıyorum. Biraz önce babamdan kalan eski iskambil kartlarıyla oynuyordum. Kumar oynamak için ufak bir istek duyduğumda beni tek başına cehenneme gönderebilecek bir mobilya olan, maun ağacından yapılmış güzel kumar masasının çekmesinde bir düzine eski oyun kartı duruyor olmalı.

Masanın üzeri, açıldığı gibi yeşil bir örtüyle kaplanır; masa, kenarları boyunca kalemle işaretlenmiş gibi yivlere ve hassas dolgulara sahiptir.

Babamdan bana kalan tek şey bu.

Yağmur... Havadan su değil de kir yağıyor sanki. Ortama artık bir grilik hâkim değil, renk kahverengiye dönüştü. Ayrıca yağmurun daha sakın yağdığı bazı zamanlarda, bu renk kirli bir sarıya çalıyor.

Masamda duran iskambil kartlarının üzerinde dağılmış gül yaprakları duruyor. Yaprakları neden koparmıştım ki? Bilemiyorum. Belki de küçük bir çocukken gül yapraklarına harc sürüp boncuklara geçirdiğimizi, daha sonra bu boncukları ipe dizerek hazırladığımız kolyeyi doğum gününde anneme hediye ettiğimizi hatırladığım için koparmışımdır. Öyle güzel kokardı ki o boncuklar. Fakat birkaç gün sonra tıpkı üzüm gibi buruştukları için çöpe atılmaları gerekirdi.

Oturma odasındaki güller! Bunun bir açıklaması da var elbet! Bu sabah oturma odasına girdiğimde gördüğüm ilk şey, çiçeklerin bulunduğu vazanın yanında duran masanın üzerindeki

davetiye oldu. Eva Martens. Davetiye'yi bu dakikaya kadar nasıl oldu da görememiştim, anlam veremiyordum. Bana, bu değersiz günahkâra çiçek göndermek bu kadar kibar ve tatlı bir kızın aklına nasıl gelmişti? Anlamak için çabalayarak, mütevazılığımın üstesinden gelmeye çalışarak, derin bir sebebi olan bir tahminde bulunabilirim kuşkusuz. Fakat neden şimdi? Baha-nesi neydi? Ne kadar kafa yorarsam yorayım aklıma gelen tek sebep: Papaz'ın dokunaklı ölümü sırasında orada bulunduğumu okumuş veya duymuş olmalıydı. Derinden sarsıldığımı düşünerek, iyi niyetinin bir göstergesi olan bu çiçekleri göndermek istemişti. Bir anda, içgüdüsel olarak hareket etmişti. Zaten bu, onun doğasında vardı. Ne kadar da temiz kalpli bir kız!

Beni sevmesine izin mi vereceğim? Öyle yalnızım ki. Geçen yaz tüylerinde gri şeritler olan bir kedim vardı, fakat ilkbahar görünür görünmez kaçıp gitti. Şimdiyse, sonbaharın ilk ışıkları ateş kırmızısı hasırın üzerinde ahenkle dans ederken, o kediyi düşünüyorum. Tam burada, sobanın önünde mırıldayarak yattardı. İlgisini çekmeye çalışmam oldukça beyhude bir çabaydı. Sütümü yudumladı, ateşimin önünde ısındı fakat bana karşı kalbi hep soğuk kaldı. Sana ne oldu kedicik? İçinde kötülük var. Heba olacağından korkuyorum –eğer hâlâ hayattaysan... Dün gece kilise avlusundan bir kedinin miyavlamasını duydum, bu sesin sana ait olduğuna emindim.

Bunu kim söylemiş: *Hayat kısa, ama saatler uzun*. Pascal gibi bir matematikçi olmalıydı. Ama Fenêlon'un ta kendisi. Ne yazık ki ben değilim.

Bir tür eylemsizlik mi bu? Harekete geçmek mi istiyorum? Belki de sadece sıkıntım geçsin diye. "*L'ennui commun à toute créature bien née*"¹ demiş Navarre Ailesinin Kraliçesi Margot. Fakat sıkıntının, *doğan insanlarda* bir ayrıcalık olarak görülmesinin üzerinden çok zaman geçti. Benim ve tanıdığım birkaç kişinin de hükmüyle, sıkıntı daha çok sözde aydınlanma ve refahın doğuşuyla ortaya çıkıyor gibi görülüyor artık, üstelik halk tabakasında bile yayılmak üzere olan bir refah bu.

Eylem, kocaman garip bir bulut olarak geldi yanıma. Şimşegi çaktı ve geçip gitti. Yerini sıkıntıya bıraktı.

Her neyse, bu öyle berbat bir grip havası ki! Böyle günlerde bana, çürümüş bedenlerden gelen koku kilise avlusundan yükselip kapı ve camlardan içeri girmeye çalışacakmış gibi gelir. Yağmur, damlalarını pencere eşiğine bırakır. Ama damlacıkların kalbimi yarmak amacıyla içime yağdığını hissederim. Beynimde bir sorun olduğu açık. Çok mu iyi ya da çok mu kötü bir beynim var? Bundan emin değilim ama gerektiği gibi olmadığı kesin. Kalbimi telafi etmek adına en azından kalbimin doğru yerde olduğunu biliyorum. Şıp, şıp, şıp. Bellman'ın mezarındaki şu iki küçük ağaç neden bu kadar ince ve bakımsız? Hastalık kapmış olmalılar. Belki de gazdan zehirlenmişlerdir. Yüce Carl Michael, rüzgârda inleyen koca ağaçların altında huzurla uyuyor olmalı. Uyumak –uyumamıza müsaade ediliyor mu? Ses çıkararak? Ah bir bilseydik! Ünlü bir şairden iki satır geldi aklıma:

L'ombre d'un vieux poète erre dans la gouttière

Avec la triste voix d'un fantôme frileux.

¹ (Fr.) Dünyaya gelen her varlığın ortak duygusu sıkıntıdır.

Yaşlı bir şairin gölgesi oluklar içinde dolanıyor, sesi tıpkı soğuk bir silüetin sesi kadar kederli. Baudelaire, bu satırların kulağa işveççe'de nasıl geldiğini duymadığı için çok şanslı. Ne kadar da kötü bir dil bu konuştuğumuz. Kelimeler birbirlerini ayaklar altına alıyor ve oluklara doğru itiyor. O kadar yavan ve somut ki! Ne yarı tonlar, ne neşeli kinayeler ne de yumuşak geçişler var. Avam takımının, hangi mevsim olursa olsun, dürüstlük alışkanlıklarına uysun diye tasarlanmış bir dil!

Hava gittikçe daha da kararıyor: ağustosta *aralık* karanlığı yaşıyoruz. Siyah gül yaprakları çoktan büzüştü. Fakat tüm bu grilik içinde, masanın üzerinde duran iskambil kartları, bir zamanlar hasta ve deli bir prensin melankolisini yok etmek için icat edildiklerini hatırlatmak amacıyla parlamaya devam ediyor. Bu kartlardan bir koleksiyon yapma, onları döndürüp durma ve başka bir iskambil oyunuyla karıştırma işi beni sadece deli ediyor. Oturmuş, bu kartlara bakarken *Kupa Valesi* ve *Maça Kızının sonu gelmiş aşklarını gaddarca fısıldadıklarını* duyar gibiyim, tıpkı şu sonedeki gibi:

Le beau valent de coeur et la dame de picque

Causent sinistrement de leurs amours défunts¹

Köşedeki aşırı derecede pis olan eski viraneye gidip kızlarla siyah bira içmeyi çok isterdim. Mayhoş bir pipo tütürerek kürek çektiğim kadına romatizması için birtakım tavsiyeler vermeyi isterdim. Yüzü ıslıl ıslıl parlayan şişman kadın geçen hafta buradaydı, talihine ağlıyordu. Gerdanının altına, kalın bir altın broş takmıştı, beş kronluk ücreti nakit ödemişti. İade-i ziyaretime çok sevinirdi.

¹ Charles Baudelaire'e ait dizeler: "Güzel kupa valesi ve maça kızı, kendi ölü aşklarının uğursuzluğuna neden oldular"

Kapının zili çaldı. Kristin açtı. Kim olabilir? Bugün hasta kabul etmeyeceğimi söylemedim mi? Yoksa bir dedektif mi geldi? Belki de hasta kılığında gelerek tedavi isteyecektir... Buraya gel sevgili dostum, her şey yoluna girecek.

Kristin kapıyı yarım açarak masama siyah kenarlı bir mektup bıraktı. Cenaze davetiyesi...

İşte bana bir eylem, evet... *Eğer Mösyö epik şiire konu olacak bir tarihe sahip olmak istiyorsa, bu ona sekiz şiline patlayacak.*

25 Ağustos

Rüyamda gençliğime ait birtakım şekiller gördüm. Uzun zaman önce yaz ortasında öptüğüm kızı gördüm. O zamanlar gençtim ve henüz kimseyi öldürmemiştim. O zamanlar grubumuza dâhil olan diğer genç kızlar da vardı. Sınavlarımı verdiğim sene kiliseye kabul edilmek için hazırlanan ve benimle din hakkında konuşmak isteyen bir kız vardı. Ayrıca benden yaşça büyük olan, alacakaranlıkta, bahçemizdeki yaseminlerin arkasında benimle fısıldaşmak için ayakta dikilmeye niyetli bir başka kız daha vardı. Benimle sürekli dalga geçen ama sadece bir kere ben de onunla dalga geçtim diye inanılmaz derecede sinirlenerek ağlama krizine giren kızı da gördüm. Solgun bir şekilde, solgun alacakaranlıkta yürüyorlardı. Korkulu gözleri sonuna kadar açılmıştı. Ben belirtdiğimde birbirlerine birtakım işaretler yaptılar. Onlarla konuşmak istedim fakat bana sırtlarını dönüp cevap bile vermediler. Rüyamda şunu düşündüm: Oldukça normal. O kadar değiştim ki beni tanıyamadılar. Ama

aynı zamanda kendimi kandırdığımı anladım, çünkü en iyi tanıdıkları bendim.

Uyandıgımda gözyaşlarına boğuldum.

26 Ağustos

Bugün Jakob Kilisesinde cenaze vardı.

Gittim, çünkü Bayan Gregorius'u görmek istiyordum. Tülü arasındaki ıslıl ıslıl parlayan gözlerinden bir bakış yakalayıp yakalayamayacağıma bakmak istedim. Fakat kocasına doğru eğilmişti, gözkapaklarını bir kez olsun kaldırmadı.

Konuşmayı yapan Papaz Syrak'ın sözleriyle başladı: "Sabah-tan akşama, zaman değişebilir ve Tanrı her şeyi süratle değiştirebilir." Bu dünyanın çocuğu olmakla nam salmıştı. Bu doğru da, çünkü traşlı kafasının tiyatro tezgâhlarında parladığını görürdüm. Beyaz elleri de seviyeli bir beğeni şeklini alırdı. O, ruhun en önemli sözcüsüydü. Ayrıca, nesiller boyunca ani ölümler ve aceleyle açılmış mezarlar vasıtasıyla kulaklarda çınlayan ve esrarengiz bir biçimde insanlara gündüz ve geceyi, yaşam ve ölümü göndererek gölgesini hayatlarına düşürmüş bilinmeyen bir elin etkisi altında, çocuklar tarafından hissedilen, dehşeti canlı bir biçimde ifade eden eski birtakım sözlerden oldukça etkilendiği belliydi. "Hareketsizlik, istikrar verilmemiştir bize" dedi Papaz. "Bunlar, bizim için iyi olmaz, mümkün değildir hatta dayanılmazdır. Değişimin kanunu sadece ölüm değildir: Öncelikle yaşamın kanunudur bu. Bugün burada toplandık. Değişim görevini ani bir şekilde yerine getirdiği için ve bir bakıma bu ana kadar deneyimlediğimiz her şeyden çok farklı olduğunu anladığımız için ne şaşkınız ne de korkuyoruz. Kar-

deşlerim, böyle hissetmemeliyiz. Dile getirmeliyiz: Bize öyle gelmese de Tanrı, bu meyvenin olgunlaştığını biliyordu. Ve ellerine doğru düşmesine izin verdi." Gözlerimin nemlendiğini hissederek bu duyguyu şapkamın altında gizlemeye çalıştım. O anda, meyvenin neden aceleyle olgunlaşıp düştüğünü neredeyse unutuyordum. Ya da doğrusunu söylemek gerekirse, herhangi birinden daha fazla bir şey bilmediğimi kökten hissettim. Tek bildiğim, anlık birtakım sebep ve durumların olduğuydu, fakat bunun ardında uzun bir nedensellik zinciri kendini karanlığa hapsetmişti. *Eylemimin* bu zincirin bir halkası, koca bir mekanizmanın küçük bir kıvrımı olduğunu hissettim. Bu zincir ve mekanizma düşündüğüm ilk fikirden, babamın anneme arzuyla baktığı o günden çok daha önce işlemeye başladı. *Gerekliliğin* yasasını hissettim, sanki iliklerime işleyen bir titreme gibi tüm bedenimde hissettim. Ve suçsuz olduğumu hissettim. Ortada bir suç yok. Duyduğum bu titreme, güzel bir müzik dinlediğimde ya da benzersiz, yüce fikirler bulduğumda hissettiğim titremenin aynısıydı.

Bir kilisede bulunmayalı yıllar olmuştu. On dört ya da on beş yaşında bir oğlan çocuğuyken de aynı sıraya oturduğumu, mihraba doğru yönelen hergeleye dişlerimi hiddetle gıcırdatacak bütün bu şarlatanlığın belki yirmi ya da en fazla otuz yıl daha süreceğini kendi kendime düşündüğümü hatırlıyorum. Bir gün, kasvetli bir vaaz günü, ben de bir papaz olmaya karar vermiştim. Gördüğüm ve duyduğum rahiplerin mesleklerinde acemi olduğunu, bunların altından fazlasıyla kalkabileceğimi düşünmüştüm. Yükselmeliyim, piskopos, hatta başpiskopos olmalıyım. Bir kere başpiskopos oldum mu –yaşadım! İnsanlar oldukça komik vaazlar duyardı. Uppsala Katedrali insanlarla dolup taşardı. Fakat papaz yemini etmeden önce, hikâyem çok-

tan biterdi: Okulda, her konu hakkında konuştuğum yakın bir arkadaşım vardı; o zamanlar bir kıza âşıktım; ayrıca annem de hayattaydı. Piskopos olmak için onlara yalan söylemek, numara yapmak zorunda kalacaktım; bu da imkânsızdı. Kişinin her zaman dürüst olabileceği birkaç kişi olmalıdır. Ah Tanrım, o zamanlar, o masum zamanlar...

İnsanın, şimdiki düşüncelerinin onu eski zamanlarda sahip olduğu ruh haline, zihinsel dünyasına götürmesine izin vermesi çok garip. İnsan zamanın uçup gittiğini bu şekilde daha iyi anlıyor. Tıpkı vaizin de söylediği gibi, değişimin yasası bu. (Bunu söylerken Henrik Ibsen'in bir oyunundan tesadüfen esinlenmişti.) Bu, kişinin eskiden çekilmiş bir fotoğrafını görmesi gibi. Bu esrarlı dünyada, yorum sevmeyen düş ve olgu dünyasında gelişigüzel dolaşmaya daha ne kadar devam edeceğimi düşündüm. Yirmi yıl mı, ya da belki daha fazla? Bir çeşit ruhani yöntemler sayesinde on altı yaşıma geri dönüp, şu anki hayatıma göz atabilseydim, ne hissederdim acaba?

Yirmi yıl sonra, on yıl sonra kim olacağım? Bugünkü hayatım hakkında ne düşüneceğim? Bu günlerde İfritler'in gelmesini bekliyordum. Henüz ortalıkta görünmediler. Bu tür şeylerin var olduğuna inanmasam da kim bilir? Belki de aceleleri yoktur. Belki de daha zamanın olduğunu düşünüyorlardır. Birkaç yıl içinde bana ne yapabileceklerini kim bilir? On yıl sonra nasıl biri olacağım?

Törenin sonuna gelirken, düşüncelerim de kelebekler gibi kaçıştı. Kilise kapıları açıldı; insanlar çan sesiyle, kefenin tökezleyip, denizdeki bir gemi gibi sallanmasıyla birlikte çıkış kapısına sürüklendi. Taze sonbahar havasını duyumsadım. Dışarıdaki gri havadan ince, solgun güneş ışıkları görünüyor-

du. Kilisedeyken, özellikle de bir cenazede veya kutsal kom nyonda, sıkışık vaziyette saatlerce oturduğundan dolayı kişide oluşan hissi ben de duyumsadım; tıpkı hava gibi gri, zayıf ve solgun hissettim. Finlandiya banyosu yapmak için Malmorgsgatan'da bir hamama gittim.

Soyunduğumda ve *bastu*'ya girdiğimde tanıdık bir ses duydum:

"Burası, cehennemin küçük bir şubesi kadar sıcak ve keyifli. Stina! Üç dakika sonra kese zamanı!"

Markel'di. Çömelmiş bir vaziyette tavanın hemen altındaki pervazda oturuyor, ezilmiş kemiklerini yeni Aftonblad'ın arkasında güç bela saklıyordu.

"Bana bakmayın," dedi, "ona doğru attığım bakışı yakalayınca. Papazlara ve gazetecilere çıplakken bakılmamalıdır, der vaiz."

Kafama ıslak bir havlu dolayarak ben de bir pervaza oturmak üzere atladım.

"Rahiplerden bahsetmişken," diye devam etti, "Gregorius'un bugün gömüldüğünü gördüm. Kiliseye siz de gittiniz, değil mi?"

"Evet, oradan geliyorum."

"Ölüm haberi geldiğinde ofisteydim. Haberi getiren adam, içinde sizin de isminizin olduğu heyecan uyandıran uzun bir öykü yazmış. Bunun gerekli olmadığını düşündüm. Ünlü olma gibi bir derdinizin olmadığını da biliyorum. Olayı yeniden yazdım, cümlelerin çoğunu çıkardım. Sizin de bildiğiniz gibi gazetemiz, halkın fikirlerine önem veren entelektüel bir sektörü temsil ediyor. Kalp krizi geçiren bir papaz yüzünden kargaşa çıksın istemeyiz. Yine de büyük bir zahmete girmeden birkaç

söz yazdım elbette. *Uysal* kelimesi kendiliğinden ortaya çıktı. Ama bu yeterli değildi elbet. Daha sonra, kalp krizinden öldüğü için kalbini yağ kaplamış olabileceği fikrini düşündüm ya da öyle bir şey işte. Analizim de şu şekilde bitti: *Uysal* ve açık yürekli bir kişilik."

"Sevgili dostum," dedim, "gayet güzel yazmışsınız."

"Evet, ayrıca bunda gülecek bir şey de yok. Size şunu söyleyeyim: Bu dünyada üç çeşit insan vardır; düşünürler, yazarlar ve sığırlar. Yazarların arasında bulunan, kendine düşünür veya şair diyenlerin neredeyse hepsine ve sığırlar arasında bulunan çoğu yazara gizliden gizliye güvenirim. Mesele bu değil tabii. Düşünürlerin görevi doğru olanı araştırmaktır. Ancak, garip bir şekilde oldukça az bilinen bu doğru hakkında bir sır vardır, bunun gündüz gibi apaçık ortada olduğuna inanmama rağmen. Sır şudur: Doğru, güneş gibidir, değeri çoğunlukla ona uygun bir uzaklıkta olmamıza bağlı olarak değişir. Düşünürler her şeye istedikleri gibi sahip olabilselerdi, gezegenimizi doğrudan güneşe doğru yönlendirerek hepimizi kül ederlerdi. Onların bu eylemleri bazen sığırların inat etmesine ve başkaldırmasına sebep olur: Şeytan aşkına, şu güneşi hemen söndür! Biz yazarların işi de insanlar ve doğru arasındaki uygun, tatmin edici uzaklığı korumaktır. Gerçekten iyi bir yazar –bu insanlardan fazla da yok!– bir düşünür gibi *anlar* ve bir sığır gibi *hisseder*. Bizim işimiz düşünürleri, sığırların hiddetinden; sığırları da doğrunun ağır dozlarından korumaktır. Fakat sığırları korumanın, diğer görevlerden çok da kolay olduğunu, hayatın olağan akışında en iyi çıkardığımız işin bu olduğunu itiraf etmeliyim. Ayrıca, bu görevi yerine getirirken sahte düşünürlerin, fazla duygusal olan sığırların o çok kıymetli yardımına da başvurduğumuzu söylemeliyim.

"Sevgili Markel," dedim, "çok bilge laflar ediyorsunuz. Ayrıca, beni düşünürlerin ve yazarların arasında değil de üçüncü türden biri olarak gördüğünüzden kuşkulanmamı bir kenara bırakırsak, sizinle bir akşam yemeği ziyafeti çekmeyi çok isterim. Limonata standının önünde papaza rastladığım o kötü günde, aklımda sizinle yiyeceğim akşam yemeği fikriyle bütün şehri sırf sizi bulmak için gezdim durdum. Bugün müsait olur musunuz? Belki Hasselbacken'e gideriz?"

"Harika bir fikir," dedi Markel. "Sizi düşünürler sınıfına koymama yetecek yegâne fikir budur. Sığırların arasına gizlenmiş çok zarif düşünürlerin de olduğundan bahsetmeyi unuttum. Onlar bütün sınıflar içinde en terbiyeli olanları, sizin de onlardan biri olduğunuzu düşünmüşümdür her zaman. Saat kaçta diyelim? Saat altı, harika!"

Siyah pantolonumdan ve beyaz atkımdan kurtulmak için eve gittim. Evde beni hoş bir sürpriz bekliyordu: Geçen hafta sipariş ettiğim yeni koyu gri takımım gelmişti. Beyaz puantiyeli mavi ceketim bununla harika gidecek. Yaz biterken güzel bir günde, Hasselbacken'deki akşam yemeğinden önce şekerleme yapmaktan daha harika bir şey yoktu. Aslında Markel'i gördüğümde endişelenmiştim. Tümüyle tahmin edilemezdi, bir gün tıpkı bir diplomat gibiydi, bir sonraki gün ise bir avare. Sonuç olarak her tür insanı biliyordu, tıpkı evinde oturmayı bildiği gibi halk içinde dolaşmayı da alışkanlık haline getirmişti. Ne kendimi göstermekten ne de başkalarından korkuyorum. Ben bilinen bir adamım. Bir itibarım var. Eğer hoşuma gidecekse, bir at arabacısıyla bile Hasselbacken'de akşam yemeği yiyebilirim. Markel'e gelince, çıplak olup olmadığını düşünmeden onunla muhabbet etmekten her zaman onur duyarım. Ama şık bir restoranda, güzelce hazırlanmış bir masada, özensiz giyin-

miş birini görmek güzellik anlayışımı zedeliyor. En azından duyduğum hazzın yarısını uçurup götürüyor. Ne kadar büyük adamlar olduklarını, kılıksız tüccarlar gibi giyinerek vurgulamayı seven kodamanlar var. Bu bana çok yakışksız geliyor.

Markel ile Tornbeg saat kulesinin orada buluşacaktık. Hoşnut ve özgür, gençleşmiş ve yenileşmiş hissettim; sanki bir hastalıktan kurtulmuş gibiydim. Serin sonbahar havası, gençlik yaşlarımın kokusuyla iç içe geçmiş gibiydi. Belki de içtiğim sigara yüzünden böyleydi. Eskiden çok sevdiğim ama en son yıllar önce tüttürdüğüm bir sigarayı içiyordum.

Markel'i boynuna doladığı pullu yeşil yılan derisine benzeyen bir atkıyla yüzü canlı canlı gülerken buldum. Öyle süslenmişti ki Süleyman bile bütün muhteşemliğiyle yanında dursa, onun kadar şık olamazdı. Bir faytona atladık, arabacı hem kendini hem de atını tetiklemek için kamçısıyla ata fiske vurup oradan uzaklaştık.

Markel, gideceğimiz mekânda sözü benden daha fazla geçtiği için, ondan restoranı aramasını, bize verandanın tren yoluna bakan tarafında bir masa ayırtmasını rica ettim. Siparişimizi beklerken aquavit,¹ birkaç sardunya ve tuzlanmış zeytinlerle vakit geçirdik: Potage à la chasseur, pisibalıği filetosu, bıldırcın ve meyve. Sek Chablis ve Manzanilla.

"Perşembe günü Rubine gelmediniz," dedi Markel. "Ev sahibimizin sizi özlediği belliydi. Sakin duruşunuzun ne kadar hoş olduğunu söyleyip durdu."

"Üşütmüştüm. Gelmem pek mümkün gözüküyordu. Bütün sabah evde oturup iskambil kartlarıyla oynadım. Akşam yemeği zamanı geldiğinde de yattım. Davete kimler katılmıştı?"

¹ İsveç usulü, patatesten damıtılan bir çeşit alkol.

"Bütün yabancılar oradaydı. Birck de vardı. Bağırsak kurdu vücudunu nihayet terk etmiş. Rubin bize nasıl olduğunu anlattı: Bir zaman önce Birck ciddi bir karar vererek memuriyetini bir kenara bırakıp kendini tamamen edebiyata adanmış. Aynı zamanda kurdu da kendince bir karar vererek kendine yeni bir yuva bulmuş.

"Vay canına! Peki, gerçekten de ciddi miymiş? Yani, Birck?"

"Pek değil. Böyle bir karar verdiği için oldukça memnun, Gümrük ve Özel Tüketim'de çalışıyor. Şimdilerde bunun bir hileden başka bir şey olmadığını keşfetmekle meşgul."

Uzaktaki bir masada Klas Recke'nin suretini gördüğümü sandım. Evet, gerçekten de oydu. Bir adam ve iki kadınla oturuyordu. Hiçbirini tanıımıyordum.

"Recke'nin yanındaki şu insanlar da kim," diye sordum Markel'e.

O tarafa doğru döndü ama ne Recke ne de yanındakileri görebildi. Etrafımızdaki gürültü gittikçe büyümüş, Boulanger'den nameler çalan orkestranın müzik sesiyle yarışıyor gibiydi. Markel'in yüzü karardı. Çünkü koyu bir Dreyfus destekçisi olduğu için, çalan bu müzikte Dreyfus karşıtı bir şeyler sezinlemişti.

"Klas Recke mi? Göremiyorum. Yine de dışarı çıkmış, onu bekleyen o güzel geleceğiyle oynuyor olmalı. Sanırım karaya çıkmasına az kaldı. Paralı kız arkadaşı, ona güzel gözleriyle bakmaktan çok olanak sağlıyor gibi. Güzel gözler demişken, Rubin'in akşam yemeğinde Bayan Mertens'in yanında oturuyordum. Çok tatlı kız, oldukça etkileyici. Onu, orada daha önce hiç görmemiştim. Nasıl oldu hatırlamıyorum ama sizden bahsetmiş bulundum. Bizim oldukça yakın olduğumuzu öğre-

nir öğrenmez başka bir şey konuşamaz oldu, cevabını bile bilmediğim birtakım sorular sormaya başladı. Sonra, birdenbire sessizleşerek kulakları kıpkırmızı oldu. Anladığım kadarıyla size abayı yakmış.

“Karar vermek için oldukça hızlı davranmışsınız,” diye itiraz ettim.

Ama aslında neye inanacağımı bilmeden Recke hakkındaki görüşlerini düşünüyordum. Markel çok fazla konuşur, bazen içi boş şeyler söyler. Bu, onun tek zayıflığı. Konuyu Recke'ye çevirip bir şeyler sormayı da istemedim. Ama hâlâ Bayan Mertens hakkında konuşmaya devam ediyordu, o kadar heyecanla anlatıyordu ki şakayla karışık bir şeyler söylemek zorunda olduğumu hissettim:

“Ona asıl siz âşıksınız, belli. Ceketinizin altında yanan koca bir delik var! Sevgili dostum Markel, bu kadın sizindir. Sizin için ciddi bir tehlike oluşturmam. Beni kolayca saf dışı bırakabilirsiniz.”

Kafasını salladı. Ciddi ve solgundu.

“Ben bu işlerden elimi eteğimi çektim,” dedi.

Hiçbir şey söylemedim. Aramızda bir sessizlik hâkimdi. Garson, ağırbaşlılıkla şampanyalarımızı servis etti. Orkestra Löhengrin'in *Overtür*'üne başladı. Yağmur dinmiş, bulutlar dağılmıştı, sadece ufukta pembe şeritler halinde kümelenmişlerdi. Yukarıdaki gök kubbeyse tıpkı bu masmavi müzik gibi, maviliğin sonsuz derinliklerinde kaybolmuştu. Müziği dinlerken kendimi kaybetmiştim. Son haftalarda zihnimi yoran düşünceler ve nihayet sonuçlanan amelim, maviliğin içinde akarak benden uzaklaşıyor gibiydi. Sanki çoktan bitmiş, gerçeğe benzemeyen, saklanmış ve koparılmış, bana bir daha za-

rar veremeyecek bir şeydi. Bir daha asla buna benzer bir şey yapmayacağımı, yapmak bile istemeyeceğimi biliyordum. Tüm bunlar bir hata mıydı yani? Sonuçta nasıl olduğunu çok iyi biliyor gibiydim. Artıları ve eksileriyle ölçüp tartmıştım. Konuyu sonuna kadar derinlemesine araştırmıştım. Hata mı etmiştim? Gerçi artık bir önemi yoktu. Tam o anda orkestra nakarata geçti: *Sorma!* Notaların mistik sekansında ve bu tek kelimelik cümlede, bir anda eski ve gizli bir bilgeliği ortaya çıkardığımı sandım. *Sorma!* İşleri derinlemesine inceleme: Yoksa dibi boylayacak olan sen olursun. Doğruyu arama: Bulamayacak, sadece aklını kaybedeceksin. *Sorma!* İşine yarayacak ufak bir miktar doğruluk, bu bilgiye bedavaya sahipsindir. Eğer yanlışlar, yalanlar ile karışırsa sağlığın için iyi olur. Saf olarak duyumsadığında iç organlarını yakar. Ruhundaki yalanları temizlemeye çalışma, aklının ucuna bile gelmeyen o kadar çok şey var ki, kendini kaybedersin ve bu sana pahalıya patlar. *Sorma!*

“Riksdag Parlamentosundan Kraliyet Operası için yardım ödeneği almaya gidildiğinde,” dedi Markel, “*etkiyi arttırmak* için bu müzik kullanıldı. Geçen sene yazdığım bir makalede böyle saçmalıklar yazmıştım. Bu elbette doğru, yasamanın anlayabildiği bir dile çevrilmesine rağmen doğru. Orijinalinde şöyle okunur: Müzik heyecanı artırır, kuvvet verir, genişletir ve sağlamlaştırır. Dindarların zararsızlığını, savaşçıların cesaretini, zamparaların ahlakını sağlamlaştırır. Piskopos Ambrosius kilise müziğindeki kromatik ilerlemeyi yasaklamıştır çünkü bu tarz müziğin iffetsizlerin fantezilerini yükselteceği çıkarımını kendi deneyimleri dolayısıyla yapmıştır. 1730’larda, Halle’de Händel’in müziğinde *Augsburg İnanç Bildirgesi*’nin ispatını gören bir papaz vardı. Bu bildirgeden bende de var.

Parsifal'den bir müzik motifi dışında, iyi bir Wagner'ci eksiksiz bir hayat görüşü benimser.

Kahve zamanı. Markel'e kutumdan bir puro teklif ettim. Bir tane alarak dikkatlice baktı.

"Bu puronun ciddi bir görüntüsü var," dedi. "Gerçekten iyiye benziyor. Puro meselesi beni endişelendirir. Aslında en iyi purolar en zehirli olanlardır, ama bunu bir doktor olarak biliyorsunuzdur mutlaka. Aksi halde bana işe yaramaz kötü bir puro verdiğiniz için kaygılanacaktım."

"Sevgili dostum," dedim. "Hijyenik bir bakış açısıyla konuşmak gerekirse, akşam yemeği genel itibariyle sağduyu ile alay ediyor. Puronun içerdiği madde tütün endüstrisinde nadir bulunan bir tür. Cazibesi orada.

 evremizdekiler restoranı birer birer terk ediyordu. Elektrikli ışıklar açılmış, dışarıdaki havaya da karanlık çökmeye başlamıştı.

"Evet," dedi Markel birden. "şimdi gördüm Recke'yi. Aynada görebiliyorum. Ona eşlik eden kadının bahsettiğim kişi olduğundan eminim. Diğerlerini tanımıyorum.

"Evet, ama kadın kim?"

"Bayan Lewinson, geçen sene ölen borsacının kızı. Yarım milyonu var."

"Sizce bu kadınla para için mi evlenecek?"

"Kesinlikle hayır! Recke gayet görgülü ve duygusal bir adamdır. Kendinize gelin. Öncelikle kadına açık olmak için her şeyi yaptıktan sonra evleneceğinden emin olabilirsiniz. Bütün bunları öyle iyi becerecektir ki, para kendisine sadece sürpriz olacaktır."

"Kadını tanıyor musunuz?"

"Bir kere tanışmıştım. İyi birine benziyor. Tabii, burnu oldukça havada. Ayrıca entelektüel de. Kusursuz bir dürüstlikle yönünü Spencer ve Nietzsche arasında gezdirebilen, *bu ve şu konularda 'o' haklı, ama şu ve o konularda diğeri büyük başarılarla imza atar* diyebilen bir kadın... Böyle bir kadın beni rahatsız eder, ama kötü anlamda. Siz ne dersiniz?"

Hiçbir şey demedim. Düşüncelere dalmış oturdum ama dudaklarım düşüncelerimle hareket ediyor gibiydi; belki de farkına bile varmadan kendi kendime bir şeyler geveledim. Düşüncelerimde olan kadın geldi gözlerimin önüne. Alacakaranlıkta boş bir sokakta bir o yana bir bu yana yürüdüğünü, gelmeyen birini beklediğini gördüm. Sonra kendi kendime şunları geveledim: Sevgili kadıncık, bu senin meselen. Bunu tek başına yaşamalısın. Burada sana yardım edecek kimse yok. Ben yardım edebilsem bile, istemem. Güçlü olmalısın. Sonra da şunu düşündüm: Özgür olman, artık tek başına olman iyi bir şey. Bu şekilde üstesinden daha kolay gelirsin.

"Hayır, Glas, bu şekilde devam edemeyiz," dedi Markel. Huzursuzlanmıştı. "Bir yudum viski içmeden daha ne kadar oturabiliriz burada?"

Garsonu çağırarak viski ve iki tane de şal söyledim. Çünkü hava gittikçe soğuyordu. Recke ve arkadaşı ayağa kalkarak masamızın yanında bizi görmeden geçip gittiler. Gerçekten de hiçbir şey görmemişti. İstikrarlı bir şekilde amacını gerçekleştirmeye çalışan bir adamın kasıtlı yürüyüşüyle geçti. Yoluna bir masa çıktı. Fark etmediği için çarpıp düşürdü. Restoran boştu. Bir sonbahar esintisi ağaçları hışırdattı. Karanlık daha da koyulaşarak yoğunlaştı. Kırmızı pelerinlerimize sarınmış bir vaziyette bir süre daha oturarak önemli ve önemsiz şeyler

hakkında konuştuk. Markel, şu anda hatırlamadığım ama kâğıt üzerindeki alametlerle iliştirilemeyecek kadar doğru şeylerden bahsetti.

27 Ağustos

Bir gündüz daha geride kaldı ve yine gece çöktü. Penceremin önünde oturuyorum.

Yalnız sevgilim!

Yoksa biliyor muydun? Acı çekiyor musun? Uykusuz gözlerle geceyi mi izliyorsun? Kendi yatağında kaygıdan kıvranıyor musun?

Ağlıyor musun? Yoksa artık gözyaşların kurudu mu?

Adam belki de o kadınla zaman geçiriyordur. Anlayışlı biri o. Kocasının yasını tuttuğunu biliyor. Şimdiye kadar kadının herhangi bir şeyden şüphelenmesine izin vermedi. Kadın da hiçbir şeyden haberi olmaksızın mışıl mışıl uyuyor.

Canım, zaman geldiğinde güçlü olmalısın. Bunu aşmalısın. Senin için yaşanacak daha çok şey olduğunu göreceksin.

Güçlü olmalısın.

4 Eylül

Günler geliyor ve geçiyor. Hepsi birbirinin aynı.

Durgun bir şekilde dalgalanan bu ölümsüzlüğü fark edebiliyorum. Bugün bir değişiklik oldu; güç bir durumda kalan kız arkadaşına yardım etmemi isteyen bir adam geldi. Eski anılardan, Ladugardslandet'in müdürü Snuffle'dan bahsetti.

Sağlam durdum. Ona doktorun ettiği yeminleri hatırlattım. Bu, onu etkilemiş olacak ki bana iki yüz kronluk nakit para, bu miktarda bir de fatura ayrıca sonsuza kadar sürecek bir dostluk teklif etti. Neredeyse duygulanacaktım; oldukça kuvvetsiz görünüyordu oysaki.

Onu kapı dışarı ettim.

7 Eylül

Karanlıktan karanlığa.

Hayat, seni anlamıyorum. Bazen kötü yola gittiğimi mırıldayan, fısıldayan ve beni uyaran ruhani bir sersemlik hissedirim. Şu anda da öyle hissediyorum. Mahkeme raporumu, içimdeki sesleri çapraz sorguya aldığım sayfalar dolusu günlüğümü çıkardım: Bir tarafım istekli, diğer tarafım isteksizdi. Tekrar tekrar okusam da itaat ettiğim sesin doğru bir tona sahip olduğu, diğer sesin içinin boş kaldığı sonucundan başka bir neticeye varamadım. İçi boş olan belki daha bilge bir sestir ama eğer ona itaat etseydim kendime olan saygımın son parçasını da kaybedecektim.

Hal böyleyken...

Papaz'ı rüyamda görmeye başladım. Bunun olmasını elbette bekliyordum, o yüzden beni o kadar çok şaşırtmadı. Bunu öngördüğüm için belki de ondan kaçmam gerekirdi.

Hirodes'in, ölüleri uyandırmak işine giren peygamberleri neden sevmediğini anlıyorum. Bunun haricinde onları oldukça beğenirdi. Ama bu davranışlarını kınamıştı.

Hayat, seni anlamıyorum. Ama bu senin suçun değil. Ne benim sıradan bir oğul olmadığımı, ne de senin değersiz bir anne olduğunu kabul ediyorum.

Nihayet güvensizlik içime işlemeye başlıyor. Belki de hayatı anlamayı amaç edinmemeliyiz. Açıklamak ve anlamak için hissedilen bütün bu coşku, doğruyu kovalama çabaları, belki de yanıltır. Güneşe şükrediyoruz, çünkü aramızdaki mesafe bizim için bûsbütün sağlıklı. Belki birkaç milyon kilometre daha yakında ya da uzakta olsaydık, ya yanardık ya da donardık. Peki, doğru da güneşle aramızdaki bağ gibiyse?

Eski bir Finlandiya miti şöyle söyler: Tanrı'nın yüzünü gören kişi mutlaka ölmelidir.

Oedipus. Sfenks'in gizemini çözüp dünyanın en mutsuz insanına dönüştü.

Bilmeceleri tahmin etme! Sorma! Düşünme! Düşünce bir asit gibidir, bizi yer bitirir. Önce sadece çürümüş, hasta ve kaldırılıp atılması gereken kısmı yiyeceğini düşünürüz. Ama düşünce bizimle aynı kanıda değildir. Körü körüne yer. Ona istekle attığın yem ile başlar. Ama bundan memnun olduğunu da düşünme sakın! Sahip olduğun son parçayı da kemirene kadar yakanı bırakmaz.

Belki de bu kadar fazla düşünmemeliyim; belki de çalışmalarına devam etmeliyim. *Bilimciler yararlıdır, çünkü insanları düşünmekten kurtarır.* Bunu söyleyen de bir bilimciydi. Belki ben de hayatımı söylendiği gibi yaşamalıydım; söylendiği gibi çılgınlar gibi yaşamalıydım. Kayak yapmalıydım, futbol oynamalıydım, kadınlarla, dostlarımla sağlıklı ve şen şakrak yaşamalıydım. Evlenmeliydim; bu dünyaya birkaç çocuk ge-

tirmeliydim. Görevlerimi yerine getirmeliydim. Tutunacağım, destek bulacağım şeyler yapmalıyım. Belki de politikaya atılmamam veya seçimlerde öne çıkmamam büyük bir hataydı. Neticede bu vatana karşı da bazı görevlerimiz var. Eh, belki hâlâ vakit vardır...

İlk emir: Çok fazla anlamamalısın.

Ama bu emri anlayanlar, bir sürü şeyi çoktan anladılar bile.

Çıldırıyorum, her şey dönüyor.

9 Eylül

Onu bir daha görmedim.

Onunla son konuştuğum yer olduğu için Skeppsholmen taraflarına gidiyorum bazen. Bu akşamüzeri gittiğimde kilise basamaklarına oturup güneşin batışını izledim. Stockholm'ün ne kadar güzel bir şehir olduğu kafama dank etti. Daha önce hiç böyle düşünmemiştim. İnsan, Stockholm'ün çok güzel bir şehir olduğunu gazetelerde okuyor, o yüzden buna bir önem atfetmiyor.

20 Eylül

Bayan P'nin evindeki yemek davetinde, Recke'nin eli kulağında olan düğünü hakkında, sanki herkesin bildiği bir şeymiş gibi konuşuldu.

İnsanların konuşmalarına katılmam giderek imkânsızlaşıyor. İnsanlar bana soru sorduklarında cevap vermeyi unutuyorum.

Çoğu zaman duymuyorum bile. Acaba duyma yetimi mi kaybediyorum?

Peki, o maskelere ne demeli? Herkes maske takıyor. Daha da kötüsü, bu önemli bir meziyet sayılıyor. Onları maskesiz görmemeliyim. Hayır, kendimi de maskesiz göstermemeliyim. Hiç kimseye!

Ama kime?

Elimden geldiğince erken ayrıldım. Soğuktan üşüye üşüye eve doğru yürüdüm. Birdenbire geceleri buz gibi olmaya başlamıştı. Sanırım soğuk bir kışın gelmesine az kaldı.

Onu düşünerek yürümeye devam ettim. Bana ilk geldiği ve yardımımı istediği zamanı hatırladım. Nasıl da kendini bir anda bana açmıştı, pek de gerekli olmayan sırrını anlatmıştı! O gün yanakları nasıl da kızarmıştı! Bu tür şeylerin gizli kalması gerekir, dediğimi hatırlıyorum. O da bana, söylemek *istedim* demişti, kim olduğumu bilin. Bir zamanlar tıpkı bana geldiği gibi, şimdi ben ona gidip yardım dilenebilir miyim? Ona gidip, artık tek başıma dayanamıyorum, aslında olduğum kişiye, her gün, herkes için taktığım bu maskeye katlanamıyorum, desem? Birine açılmalıyım; *bir* başkası kim olduğumu bilmeli. İkimiz de aklımızı yitiririz, eminim.

Sokaklarda rastgele dolandım. Yaşadığı eve geldim. Bir pencereden yanan ışığını gördüm. Abajur çekilmemişti; sokağın bu tarafı kerestelerle dolu meydanıyla inşa edilmemiş bir alana baktığı için ihtiyacı yoktu. İçeri bakacak kimse yoktu. Ben de hiçbir şey görmedim, ne karanlık bir silüet ne bir el ya da bir kol hareketi. Sadece muslin perdelerin orada sarı, yanan bir lamba. O anda ne yaptığını, neyle meşgul olduğunu düşündüm. Kitap mı okuyor, ya da başı ellerinde oturup düşünüyor mu?

Belki de saçını tarıyordur. Ah orada olsaydım, onunla olabilseydim... Aynanın önünde saçını tararken ve yavaşça soyunurken oraya uzanır, onu uzun uzun izleyerek beklerdim. Ama ilk seferki gibi değil de sanki her zaman yaptığım bir şeymiş gibi, uzunca keyif alınan bir alışkanlık gibi. Başlangıcı olan her şeyin bir sonu da vardır. Bu, ne bir başlangıç ne de son.

Orada bir heykel gibi hareketsiz ne kadar durdum bilmiyorum. Pofuduk bulutlarla kaplı, ay ışığı ile hafifçe aydınlanmış gökyüzü, uzak bir manzara gibi başımın üzerinde yavaşça hareket ediyordu. Sokak bomboştı. Karanlığın içinden geçen birinin bana yaklaşmakta olduğunu gördüm. Yanımdan geçtikten sonra durdu, döndü ve arsız gözlerle bana baktı. Başımı salladım; o da karanlıkta kaybolmak üzere yürümeye devam etti.

Birdenbire, kapı kilidinin döndüğünü duydum. Kapı açıldı ve karanlık bir silüet dışarı çıktı. Gerçekten o muydu? Gecenin köründe, lambasını söndürmeden dışarı mı çıkıyor? Nedir bu? Kalbim duracak sandım. Nereye gideceğini görmek istedim. Yavaşça takip ettim.

Sadece köşedeki posta kutusuna gitmişti, içine bir mektup attıktan sonra hızlıca geri döndü. Sokak lambasının altında parlayan yüzünü gördüm. Tıpkı bir mum gibi solgundu.

Beni görüp görmediğini bilmiyorum.

Hiçbir zaman benim olmayacak. Yanaklarına dolan kırmızılığın sebebi asla ben olmayacağım. Tıpkı hayalet gibi bembeyaz kesilmelerinin sebebi olmayacağım gibi. Hatta gece vakti tedirginlik dolu kalbiyle dışarı süzülerek bana bir mektup göndermeyecek.

Hayat gözümün önünde böyle akıp gidiyor.

Sonbahar, ağaçlarımı talan etti. Penceremin dışındaki kestane ağacı yapraklarını çoktan dökerek simsiyah kesildi. Bulutlar, çatıların üzerinde yığınlar halinde uçuyor. Güneş de yüzünü hiç göstermiyor.

Çalışma odam için yeni, bembeyaz perdeler aldım. Bu sabah uyandığımda neredeyse kar yağıyor sandım. Gün ışığı tıpkı kar yağan günlerde olduğu gibi girmişti odama. Yeni düşen karın kokusunu duyacağımı bile zannettim. Neyse, yakında yağar. İnsan bunu havada hissediyor.

Hoş gelecek. Gelsin. Düşsün.

HJALMAR

SÖDERBERG

Başkalarına Âşık Kadınlar

Başkalarına Âşık Kadınlar'da, Hjalmar Soderberg 1900'lü yılların başlarında İsveçli bireylerin mesleki etik ile toplumsal ahlak çatışmasını tıp doktoru Glas'ın günlüğü aracılığıyla aktarıyor. Mesleği nedeniyle şaşırmayacağımız naifliğinin yanı sıra karşısındaki kimi insanları önyargısıyla değerlendirecek kadar kibirli bir insandır Dr Glas. **Başkalarına Âşık Kadınlar** Türkiye'de pek bilinmeyen bir yazarın ustaca kaleminden çıkmış, kusursuz bir toplum eleştirisi örneği.

Türkçesi: Nil Tuna

Zeplin

